

<http://jhs.usch.md>

ISSN 2345-1866

E-ISSN 2345-1904

BULETINUL ȘTIINȚIFIC

AL UNIVERSITĂȚII DE STAT

„BOGDAN PETRICEICU HASDEU” DIN CAHUL

(ediție semestrială, seria științe umanistice)

Nr. 2 (20), 2024

Colegiu de onoare al seriei științe umanistice:

prof. univ. dr. Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române (România)
prof. univ. dr. Victor Spinei, vicepreședintele Academiei Române (România)
prof. univ. dr. Ionel Cîndea, membru corespondent al Academiei Române (România)
cercetător dr. Mariana Șlapac, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei
conf. univ. dr. Sergiu Cornea, rectorul Universității de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
prof. univ. dr. Anatol Petrencu, Universitatea de Stat din Moldova
prof. univ. dr. Iaroslav Chiciuc, Universitatea Umanistă de Stat din Ismail (Ucraina)
prof. univ. dr. Daniel Cristea-Enache, Universitatea din București (România)
prof. univ. dr. Lili Țiganenco, Universitatea Umanistă de Stat din Ismail (Ucraina)
prof. univ. dr. Ion Șișcanu, Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei
prof. univ. dr. Gheorghe Cojocaru, Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei

Colegiu de redacție al seriei științe umanistice:

conf. univ. dr. Costin Croitoru, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul / Muzeul Brăilei „Carol I”, **redactor șef al seriei**
conf. univ. dr. Ion Ghelețchi, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, **responsabil al secțiunii A. Istorie**
conf. univ. dr. Liliana Grosu, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, **responsabil al secțiunii B. Filologie**
conf. univ. dr. Alina Pintilii, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
cercetător științific dr. Zamfir Bălan, Muzeul Brăilei „Carol I”
conf. univ. dr. Polina Lungu, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, **responsabil al secțiunii C. Psihopedagogie**
conf. univ. dr. Ioana Axentii, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
conf. univ. dr. Natalia Mihăilescu, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul

Consilieri editoriali / referenți ai seriei științe umanistice:

prof. univ. dr. Gheorghe Manolache, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu
conf. univ. dr. Victor Axentii, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
conf. univ. dr. Ludmila Bălțatu, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
conf. univ. dr. Valeriana Petcu, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul

Revista este indexată în baza de date **IBN** (https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_revista/118)

Autorilor le revine responsabilitatea științifică a lucrărilor publicate.

© Toate drepturile intelectuale asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul și autorilor.

Reproducerea integrală sau parțială a textului ori ilustrației se va face doar cu acordul scris al acestora.

ISSN 2345-1866

E-ISSN 2345-1904

THE SCIENTIFIC BULLETIN

OF THE STATE UNIVERSITY

"BOGDAN PETRICEICU HASDEU" FROM CAHUL

(half-yearly edition, humanities series)

No. 2 (20), 2024

Honorary college of the humanities series:

professor PhD Ioan Aurel Pop, the president of Romanian Academy (Romania)
professor PhD Victor Spinei, the vice-president of Romanian Academy (Romania)
professor PhD Ionel Căndeă, corresponding member of Romanian Academy (Romania)
researcher PhD Mariana Şlapac, corresponding member of Sciences Academy of Moldova
professor PhD Sergiu Cornea, rector of the State University "B. P. Hasdeu" from Cahul
professor PhD Anatol Petrencu, State University of Moldova
professor PhD Iaroslav Chiciuc, Humanist State University of Ismail (Ukraine)
Professor PhD Daniel Cristea-Enache, University of Bucharest (Romania)
professor PhD Lili Țiganenco, Humanist State University of Ismail (Ukraine)
professor PhD Ion Şişcanu, History Institute of Sciences Academy of Moldova
professor PhD Gheorghe Cojocaru, History Institute of Sciences Academy of Moldova

Editorial board of the humanities series:

associate professor PhD Costin Croitoru, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul /
"Carol I" Brăila Museum, **editor-in-chief of the series**
associate professor PhD Ion Gheleşchi, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul,
responsible for section A. History
associate professor PhD Liliana Grosu, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul,
responsible for section B. Philology
associate professor PhD Alina Pintilii, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul, member
researcher PhD Zamfir Bălan, "Carol I" Brăila Museum, România
associate professor PhD Polina Lungu, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul,
responsible for section C. Psycho-pedagogy
associate professor PhD Ioana Axentii, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul
associate professor PhD Natalia Mihăilescu, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul

Editorial advisors / references of the humanities series:

professor PhD Gheorghe Manolache, "Lucian Blaga" University from Sibiu
associate professor PhD Victor Axentii, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul
associate professor PhD Ludmila Bălţatu, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul
associate professor PhD Valeriana Petcu, State University "B. P. Hasdeu" from Cahul

The Journal is indexed in the database **IBN** (https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_revista/118)

The authors have the scientific responsibility for the published works.

© All intellectual property rights in this edition are reserved

to the State University "B. P. Hasdeu" from Cahul and to the authors.

The full or partial reproduction of the text or illustration will be made only with their written consent.

CUPRINS

Secțiunea A. Istorie

Costin Croitoru , <i>General considerations regarding the tumulus monuments on the territory of Brăila County</i>	09
Vasile Filat , <i>Înființarea bisericilor baptiste în sudul Basarabiei</i>	53
Laurențiu-Ștefan Szemkovics , <i>Decorație conferită în 1878 lui Bogdan Petriceicu Hasdeu</i>	63
Valentin Arapu , <i>Când Prutul nu era hotar: consemnări memorialistice despre profesorul universitar Ioan Caproșu (26.08.1934-09.04.2021)</i>	71

Secțiunea B. Filologie

Zamfir Bălan , <i>Chira Chiralina la centenar</i>	81
Igor Arsene , <i>Evoluția și controversa denumirii limbii române în spațiul moldovenesc: o analiză istorică și lingvistică</i>	93
Victor Axentii , <i>Textul ca obiect și subiect al lingvisticii</i>	99

Secțiunea C. Psiho-pedagogie

Victoria Danila , <i>Formarea tinerilor specialiști în contextul educației durabile în învățământul universitar tehnic bazat pe valori socioculturale</i>	117
Igor Arsene , <i>Evoluția istorică a tradițiilor de politețe în spațiul românesc</i>	133
Ioana Axentii , <i>Metodologia evaluării elevilor în mediul de instruire online</i>	139

Semnale editoriale, prezentări, recenzii

Costin Croitoru , <i>About the cemetery of the poslushniks of the Roman Bishoric. Reeding notes (XII)</i>	149
Victor Axentii , <i>Nadejda Ivanov, Mircea Eliade, Oglinzile arhetipale ale erosului</i>	155
Costin Croitoru , <i>Cultura și civilizația epocii romane la gurile Dunării. Note de lectură (XIV)</i>	159

Anexe

<i>Norme de publicare pentru numărul următor</i>	165
--	-----

CONTENT

Section A. History

Costin Croitoru , <i>Considerații generale cu privire la monumentele tumulare de pe teritoriul județului Brăila</i>	09
Vasile Filat , <i>Establishment of baptist church in southern Bessarabia</i>	53
Laurențiu-Ștefan Szemkovics , <i>Decoration conferred in 1878 to Bogdan Petriceicu Hasdeu</i>	63
Valentin Arapu , <i>When the Prut was not a border: memoirs about the university professor Ioan Caproșu (26.08.1934-09.04.2021)</i>	71

Section B. Philology

Zamfir Bălan , <i>The centenary Kyra Kyralina</i>	81
Igor Arsene , <i>Evoluția și controversa denumirii limbii române în spațiul moldovenesc: o analiză istorică și lingvistică</i>	93
Victor Axentii , <i>The text as object and subject of linguistics</i>	99

Section C. Psycho-pedagogy

Victoria Danila , <i>Training of young specialists in the context of sustainable education in technical university education based on socio-cultural values</i>	117
Igor Arsene , <i>The historical evolution of politeness traditions in the Romanian space</i>	133
Ioana Axentii , <i>Student assessment methodology in the online learning environment</i> . 139	

Editorial signals, presentations, reviews

Costin Croitoru , <i>Despre necropola poslusnicilor episcopiei Romanului. Note de lectură (XII)</i>	149
Victor Axentii , <i>Nadejda Ivanov, Mircea Eliade, The archetypal mirrors of eros</i> ...	155
Costin Croitoru , <i>Culture and civilization of the Roman era at the mouths of the Danube. Reading notes (XIV)</i>	159

Annexes

<i>Publication rules for the next issue</i>	165
---	-----

Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
ediție semestrială, seria științe umanistice, nr. 2 (20), 2024

~ Secțiunea A. Istorie / Section A. History ~

The scientific bulletin of the State University "Bogdan Petriceicu Hasdeu" from Cahul
half-yearly edition, humanities series, no. 2 (20), 2024

GENERAL CONSIDERATIONS REGARDING BURIAL MONUMENTS FROM THE TERRITORY OF BRĂILA COUNTY*

Costin Croitoru,
conf. univ. dr., Muzeul Brăilei „Carol I”
(email: costin_croitoru1@yahoo.com)

Abstract. *In Bărăgan, the mounds attract attention all the more because they represent, together with popines - witnesses of erosion in the former beds of Buzău and Călmățuiului -, the only "accidents" that influence the relief energy. They were noticed by various foreign travelers, unfamiliar with the presence of such monuments, and oral tradition assigned them the most varied names, limited only by the collective imagination, and of course various explanations. Beyond their reuse in periods after the construction, or the natural or anthropic damage, as a result of some building activities or desires for enrichment, the interpretations of their rise in prehistory can only be captured through archaeological research. Given their very large number, a first step, I would say essential, is mapping them.*

Therefore, as part of a larger approach aimed at compiling the archaeological repertoire of Brăila county, the present contribution refers to the gathering together of the documentary information related to the tumulus monuments and, respectively, the compilation of a bibliographic repertoire of the mounds in the mentioned area.

Key words: *Brăila, mounds, tumulus monuments.*

*

Rezumat. *În Bărăgan movilele atrag atenția cu atât mai mult cu cât reprezintă, alături de popine – martori de eroziune în fosele albe ale Buzăului și Călmățuiului –, singurele „accidente” care influențează energia de relief. Au fost reținute de diverși călători străini, nefamiliarizați cu prezența unor astfel de monumente iar tradiția orală le-a atribuit denumiri dintre cele mai variate, limitate doar de imaginarul colectiv, și desigur explicații diverse. Dincolo de reutilizarea lor în perioade ulterioare construcției, sau afectarea fie naturală fie antropică, urmare a unor activități edilitare sau dorințe de îmbogățire, tâlcurile ridicării lor în preistorie pot fi surprinse doar prin cercetarea arheologică. Dat fiind numărul lor foarte mare, un prim pas, aș spune esențial, îl reprezintă cartarea.*

Prin urmare, ca parte a unui demers mai amplu care vizează întocmirea repertoarului arheologic al județului Brăila, contribuția de față se referă la strângerea laolaltă a informațiilor documentare relative la monumentele tumulare și respectiv întocmirea unui repertoriu bibliografic al movilelor din arealul amintit.

Cuvinte cheie: *Brăila, movile, monumente tumulare.*

---

* This is the English version of the introductory study to our volume *The bibliographic repertoire of burial monuments from the territory of Brăila County*, Brăila, 2024.

The tumulus, as a funerary monument, appears at the end of the Eneolithic and will be present in funerary practices, including during the migrations. On the one hand, this custom of erecting some "markings" on the surface of the ground, would have been intended to remind the members of the respective community about the hierarchical status of the deceased, on the other hand, and a certain role in defining the territory controlled by those who have created can be suggested¹.

Naturally, beyond issuing some topographical judgments relative to their disposition in the field, which most of the time induce the idea of parallel alignments with the traditional access routes, the mounds offer answers (only) to archaeology. The research of these anthropic monuments provides multiple, varied information, especially in the funerary field, for the spectrum of magico-religious practices and beliefs, most of the time there are no other sources.

Seen as a whole ("ensemble" of course overwhelmingly influenced by the stage of publication of the materials and repertory of the sites), the monuments in the Moldavian area seem relatively well investigated compared to other geographical areas, but almost insignificant compared to the number of tumuli identified. Of course, also for this geographical space - rather specific to this type of anthropic relief - some nuances can be made. If in the northern half of Moldova, the appearance of tumuli can be categorized as "sporadic" - for example in Neamț county², and somehow in the middle area represented by the Bârlad valley³ - better investigated from this point of view - the presence of tumulus-type anthropic relief is significant, the south, currently associated with Galati County abounds, thus a "catalogue of barrows" here records a number of 430 objectives⁴, but obviously their presence was even more numerous⁵.

Looking at the arrangement of the tumuli on the map of Galati County, we notice true alignments that mark the entry paths into this space of the tribes that introduced the practice of burials in mounds, just as, in the Roman era, burial complexes are placed on one side and the other of a road. Therefore, it is very likely that these "markings", possibly in addition to illustrating a social hierarchy and / or control over a territory, had a significant role in orienting the migrants on the

---

¹ Pentru discuții relative la principalele ipoteze vezi R.-M. Teodorescu, *Necropolele tumulare pe teritoriul României în eneoliticul final și epoca bronzului*, Sibiu, 2011, pp. 41-47.

² Vasile Diaconu, *Tumulii din zona Neamțului. O privire sintetică asupra contribuțiilor de până în prezent*, în *Istros*, XXVIII, 2022, p. 378.

³ Vasile Varlam, *Complexele funerare tumulare de pe cursul mijlociu al Bârladului*, în *Carpica*, XI, 1979, pp. 217-230; Sergiu Ștefănescu, *Tumulii din zona mediană a bazinului superior al râului Bârlad*, în *Acta Moldaviae Meridionalis*, XXI, 1999-2000, pp. 330-339.

⁴ M. Brudiu, *Lumea de sub tumulii din sudul Moldovei. De la indo-europeni la turanicii târzii. Mărturii arheologice*, București, 2003, pp. 93-136.

⁵ C. Croitoru, *Galați. Repertoriul descoperirilor arheologice și numismatice*, Galați, 2013, p. 231.

ground. Obviously, it is no coincidence that the areas richest in such monuments are located in the Gerului valley (on the border between Covurlui plain and Tecuci plain) and at the southern extremity of Covurlui plain, i.e. those territories rich in pastures, water sources and, I would add, crossing fords. The valleys whose high terraces are marked by these anthropic monuments converge towards the Danube, whose meadow follows it. Given the direction of these alignments and the geographical similarities with the Bărăganu plain, the mounds in our area of interest appear as an extension of the "eastern" ones. As far as they have been investigated, they provide chronological, typological and cultural analogies, confirming the hypothesis. Not the only one, but perhaps the most characteristic to exemplify, is the Indo-European buried in Găvani, Gemenele commune in what I called the mound (DE LA) GĂVANI

At the current stage of the research of this type of complexes, I do not think that it is possible to speak *a priori* about the existence of an aristocracy/warrior elite mirrored in the aspect of funerary practices in the tumulus burial. It is, however, evident that not all (or any) of the members of that community 'benefited' from such posthumous treatment; moreover, the sizes of the mounds vary, and sometimes smaller mounds are arranged around a large one. At the same time, without excluding it, it is debatable to what extent eminently migratory populations, which oscillate over very wide spaces in search of grazing places, have slowed down in their collective mentality the affirmation of the territorial "right of possession".

In the context reiterated above, it is certainly necessary to mention the exceptional discovery in the STRUNA MICĂ mound, on the western edge of the Găvani village, where the tomb of a Tracho-Get military commander appeared (accidentally), from the middle of the 4th century BC, from the funerary inventory of which silver appliqués (of the Agighiol type) were recovered, a bronze helmet equipped with a cheekpiece, iron psalters and psalms, colored glass beads, bronze bells, etc., and which, from this perspective, of course preserving the proportions, can be associated with the "princely tombs" category.

Regarding the "functionality" of the mounds, today we can distinguish between the practical and the contextual. As in the case of linear earthen fortifications, we have on the one hand the form / conception and the purpose for which these monuments were erected, on the other the remodeling / reuse in later ages, even with destinations that are very different from the original intentions.

The mounds whose funerary purpose was debunked by the appearance on the surface - due to some accidents, but especially to the excavations practiced for various reasons, of human osteological remains, bear specific names, such as the mounds of the MORȚILOR (DEADS), MORMÂNTUL URIAȘULUI (GIANT'S GRAVE), MORTULUI / MORTU (DEAD), TÂRLELE MORTULUI, TIGVA, ȚESTURILE. I would not rule out belonging to the same category of CENUȘAR, CENUȘARUL Mounds, which

may have taken its name from certain funerary practices related to cremation or cremation graves. Oral sources confirm the presence of bones in the mounds, such as in the case of the CATIȘOAREI mound, where *a coffin with the bones of a man was allegedly found*, of the (DE LA) GURA GÂRLUȚEI mound, where *remains of skeletons were found together with clay vessels and objects of iron*, of the mound (DE LA) HORIA, which *was dug and a skeleton was discovered, buried at a depth of two meters*, of the SĂPATA mound which was *"exploited" by treasure hunters since 1899 (according to the accounts of some elders of the village, human skeletons, clay vessels and a polished stone ax were identified here)*, or the TĂMPU mound (in it *graves were discovered, pottery remains were also found*)⁶.

The funerary inventory - especially the one in monetary form or with high value potential - inspired / influenced the toponymy of the objectives, generating names for the mounds such as BĂȘICA CU BANI (MONEY BAG), COMOARA (TREASURE); as the attempts of some to find riches generated toponyms such as in the case of the mounds, not few, with the name SĂPATA, SĂPATĂ, SĂPATU, SĂPOTULUI / SĂPATULUI.

Hazard or "clandestine" digging by "treasure hunters" has yielded mixed results. For the ones about which information has reached us, we remember the examples of BOU / BOULUI mounds (*this mound today is dug in several parts for the search for treasures, because in 1867 with the consent of the authorities, a depth of 2 ½ embarrassed, some thick, rotten oak wood and some bones were found*). CAPRĂRIA (*here the elders say that two barrels of gold and silver were found, hidden in the ground by the Turks and brought to the surface after the rains, which brought wealth to the one who found them; another treasure brought to the surface by the rains: a bucket of money found by Gheorghe Carabăț, a local who got rich*), COMOARA (TREASURE) (*with the authorization of the Eforia, in 1889, excavations were made and several pieces of silver, Turkish currency were discovered*), COMOARA (TREASURY) (*dug in several parts, there is also a cross, it is suspected that money is buried*), CATIȘOARIEI (*following a heavy rain the bank collapsed and the resident Ilie Șigănuș, the first to come to the area, would have discovered a treasure*), DINGHILIU (*in which the diggers found a copper cauldron with bones in it, the cauldron was kept at the town hall until 1908*), OLARU(L) (*in which a lot of pots, jugs, thicker and larger like the ones that are used now. In this mound many human bones are also found*), SCOICU (*where the diggers in the years 1866-1870, found the bones of a man, a horse, a weapon and seven Turkish coins*),

---

⁶ Information extracted from documentary sources, especially answers for Brăila to Questionnaires: Zamfir Bălan, Costin Croitoru (editors), *Documente privind istoria Brăilei. Răspunsurile la Chestionarele Densușianu, pentru județul Brăila*, Brăila, 2024; Ionel Căndea, Costin Croitoru (editors), *Documente privind istoria Brăilei. Răspunsurile la Chestionarele Odobescu și Hasdeu, pentru județul Brăila*, Brăila, 2015.

SVÂRLEȚU MARE (*it would be made on beams, that is, in the middle of it there would be beams in different directions. This was ascertained through some excavations for treasures, because all the mounds here are dug for this purpose; it is suspected that in this mound there was buried antiques, money*).

Others, beyond the original funerary purpose, were used in later periods for their dominant position. Perhaps the most eloquent toponym recorded in this case is that of the OCHEAN / OCHIAN mound and, from the same perspective, of the CEARDAC / CERDAC mounds. Related to their visibility, it is not by chance that various objectives were placed here, more often gallows (apart from the SPĂNZURATU and SPĂNZURĂTOAREI mounds, the documentary sources mention the existence of such installations on the mounds called BABOIU / CARABĂȚ, CIUTACI, MOLA, RAMA / DUPĂ RAMĂ, SULU, VIȚELU).

Also, and especially, in relation to the perspective offered by the mound on the neighboring areas, there are various wooden constructions erected on their top, generically called gazebos / observatories, originally Turkish, then Austrian and Russian, built for "taking the military position and measuring the terrain", such as those attested on the mounds BOU / BOULUI, BULARCA, DINGHILIU, GOLIA, ODAIA PAȘEI. Trigonometric signs installed with the help of the Austrian topographical officers were on the mounds BOUL, CÂRNA, CEARDAC, LEȘINATĂ, MARE, SĂPATĂ, ȘTEFAN VODĂ, TREI MOVILE, as it results from the assessment made by the sub-management of the Vădeni plot. In fact, many of the objectives that were verified on the ground still have topographic markers today: BARACUL, CAPRA, CERBU, COCOȚATĂ, DAMIANCA, GEMENE, MOVILA (DE LA) TARLELE FILIU, ULMU.

From the category of those that had, at a given moment, a demarcation role - the most suggestive names are borne by the mounds HOTARUL, HOTARUL SUȚIULUI, MĂRGINEANCA, PĂZITORULUI, VĂMII, but also the mounds CU PETROIU, PETROIU / PIETROIU. We nominate here also those that were positioned along some old roads, such as the mounds OLACULUI, (LA) POȘĂ, POȘEI, POȘIEI but also the BECHET mound, near which the Brăila-București post station was located or the DURĂU mound located on the old road Brăila – Râmnic, or the ODAIA PAȘEI mound near which they stopped, including (by) various armies, the TĂȚARULUI mound located on the old road that came from Bucharest to Brăila, the TURCU mound, which is said to have taken its name from a Turk who used to take toys from passers-by, being placed on the Brăila - Bucharest road; the CIOCILE mounds flanked the "sheep road".

In the same context, the presence of stone crosses, especially those placed on mounds (such as BARACUL, BICANULUI, COMOARA, JARCA / IARCA, MOȘ MANOLE, MORTILOR, PADUCHIOSU MARE), beyond other spiritual interpretations, had the role of demarcating certain routes, especially those of the transhumant shepherds (see the MOCANULUI mound or, in the same context, the DOLETU

mound - where it is said that a former sheep station, or the mound DRUMUL OILOR, but also the mounds DRUMUL MARE and DRUMUL RUȘILOR). Influenced by the presence of these monuments are names such as CRUCEA, CRUCEA DANCILUI, CRUCEA LUI CĂNJĂU, CRUCEA LUI SARAMURĂ, CRUCEA STICLEI, CRUCEA TRĂSNITĂ, LA CRUCEA LUI NEACȘU, MOVILA CRUCEI / MOVILA CU CRUCE.

Regarding the "fords" generated by the existence of the roads that plowed the Bărăganul, it is worth mentioning the numerous taverns, some set up in / on the mounds, as most probably happened with those called CÂRCIUMA CĂPITANULUI, CÂRCIUMARULUI, LA CÂRCIUMA LUI FURTUNĂ. For example, the mound of BORDEI VERDE gave the name to the village of the same name "after a tavern that used to be a tavern (sic!) on the mound in the Filiiu road and on which green grass grows in the summer"; about the FOLEA mound "it is said that there was once a pub in the mound" or "from the east there would have been a pub on the road serving the inhabitants of the communes of Brăila district: Palivanu, Hagi, Tairu and Pușca Lungă, towards the city of Brăila, and on the DURĂU mound is today - the year 1894 - Zaharia's pub. The IACOB Mound got its name from "the innkeeper who was near the mound", and the MALACOV / MALACOF Mound from the innkeeper who wore a malacov to please the Russian officers. There was a pub on the mound of CATISOAREI, on the mound of MUFTIU a Turkish mufti had a pub, and on the mound of RUSCA a Russian woman had a pub. On the mounds RUBLA (sic!) and TREI MOVILE there are pubs with hrube. The old people say that there was a pub at the mound of the SĂPOTULUI / SĂPATULUI (!?) mound.

Among those with names borrowed from the "zoo" register, we mention the BARACUL, BATOGU, BIVOLU(L), BOI NEGRII, BOU / BOULUI, BROAȘTELOR / BROAȘTELE, CAILOR, CAPRA, CĂȚEAUA / CĂȚELUȘA, CERBU, (CINCI) CÂINI, CIOARA, EPUROICA, GÂSCEI, (LA PIATRA) IEPEI, IEDULUI, IEPURĂȘ, LEBĂDA, LUPULUI, MĂGĂRIȚA, (MĂGURA) CALULUI, (CU) PISICĂ, PISICA, PLĂȚICA, RAȚA, (TREI) CÂINI, VIERULUI, VIEZURELUI, VIEZURILOR, VIȚELU, VRABIE, VULTURAȘU, VULTURU, VULTURU MIC mounds.

As far as the agricultural activities in Bărăgan are concerned, some mounds retain, precisely through their names, various practical aspects, such as the ARMAN, ARMANU, BANIȚA, BRAZDA, CÂMPULUI, CEAIR, DRĂGAICA, GRÂULUI, LOBODA, (DE LA) BOSTANĂ, OBIALA, PORUMBULUI, TUTUNĂRIA, USTUROI, VĂCĂRENI mounds.

Descriptive toponyms "born" by the popular imagination have generated names such as those of the mounds: BĂȘICA, BĂȘICILE, BĂȘICUȚA, CÂRNA, CHIALA, CRESTATĂ, COCOȚATĂ, DEȘĂGUȚELE, GEMENELE, GEMENI, GORGAN(UL), GORGANA, GORGOANELE, GRINDU LUNG, HÂRTOP, LATA, LUNGA, LUNGU, MARE, MICĂ, PITULATA, SINGURA, TĂIATĂ, TRĂSNITĂ, TREI BĂȘICI. The chromatic toponyms are also descriptive: the mounds ALBĂ, ALBEASCĂ, BĂLAN, GALBENĂ,

GALBENULUI, ROȘII, VERDE or those that remind of the tree vegetation: PĂRULUI, PERIȘOR, PLOPU(LUI), ULMĂRIE, ULMEANULUI, ULMU, ULMULUI.

Historical names such as the mounds BRAZDA, (LA) CAZEMATE, CETĂȚUIA, DOMNIȚA, ȘTEFAN VODĂ, TĂTARILOR attract attention and have been nuanced within the related voices, so we do not insist on them here. Historical accounts related to the swarming of some communities can be enumerated in the names of the AFURISIȚI, GONIȚI and HOINARI mounds. The ethnonyms that the names GRECEȘTI, GRECI, LIPOVANULUI, MUSCALULUI, NEAMȚU, OVREULUI, RUȘI, SILIȘTEA TĂTARULUI, TĂTARILOR, TĂTARU, TĂTARULUI, TURCU, TURCULUI, ȚIGANULUI, ȚIGĂNUȘ suggest the presence of members of the respective communities, attested (also) on this way. We can talk about a "nomenclator" of the occupations in the case of the names of the mounds of the BĂCANULUI, CĂPITANU(LUI), CÂRCIUMARULUI, HAGIULUI, MOCANULUI, OLARULUI, POPA, POSTELNICI, PREUTESELOR, STEGARULUI.

In Bărăgan, the mounds attract attention all the more because they represent, together with popines - witnesses of erosion in the former beds of Buzău and Călămățuiului -, the only "accidents" that influence the relief energy. They were apprehended by various foreign travelers, unfamiliar with the presence of such monuments. For example, a Polish soil noted, in 1636, that in Moldova "there are mounds everywhere on the hills, which are signs of the wars of many nations"⁷. Two centuries later, Anatole de Demidoff noticing, in his turn, the large number of them in the territories between the Don and the Danube, which he crossed (1637), insists on the opportunity to be chartered⁸ (Caution! We are in the first half of the century 17th!)

Many of the mounds around Brăila, precisely because of their morphology, were used as elements of demarcation and recognition of land holdings, so they are often mentioned in medieval and modern documents. A category of mounds, let's call them "edilitar", where they did not already exist, were erected for territorial delimitations. Here, according to Dionisie Fotino's testimony⁹, the description of the limits of the Brăila "raial" in 1818 was as follows:

"From the Siret River, where the borders of Moldova and Wallachia separate, the border of Brăila begins. On the edge of Siret, a mound was made a boundary by itself, and a stone was placed from the mound to Pațivna. From there to Zadna, towards the Badea bridge, a mound was built; and from there in the meadow, on

---

⁷ *Descrierea anonimă a soliei lui Jerzy Krasinski*, în vol. *Călători străini despre Țările Române*, V (îngrijit de M. Holban, M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, P. Cernovodeanu), București, 1973, p. 116.

⁸ A. de Demidoff, *Voyage dans la Russie Méridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie exécuté en 1837*, Paris, 1841, pp. 467-468.

⁹ Dionisie Fotino, *Istoria generală a Daciei sau a Transilvaniei, Țării Munteneste și a Moldovei* (traducere de G. Sion), tomul III, București, 1859, pp. 195-197.

the edge of Turlui, a mound was made, and on the old road in the meadow, a stone was placed; and in front of the room of Sar-hai-al-Celibi, a stone was placed on the south side; and a stone was placed on the road of Baldovinești towards the east; and on the site of the Baldovinești church, another stone was placed between two stone pillars. And from Baldovinești to the north is a mound. From here ahead there are three other mounds and a stone was placed on the top of one of them; and on the mounds from Gemeni, where the road stretches between the mounds, there is another stone; and at the Odaia lui Sari-Suleiman next to the village there is an old white stone and in front of that stone a mound and in the village of Ciutaci at the mound, where the Turks are buried, there is an old border; and at the Chamber of Suleiman-Aga, where there is an old stone, a mound was built next to it; and at Odaia Oenești there is a mound, on the top of which a stone was placed and on the northern side of Tu[n]sului, where there was an old stone, a new one was placed: and on the Coasta Anții (Encii? author's note) where is the Dulăni mound and an old red stone became a mound; on the Săpatul mound about the coast of Anții, where there is an old white stone, a mound was made near it. And Siliștea lui Sterian also belongs to Romania; and at the bridge and on the site of Emir's Island there is a mound, which is called Leșinata, and on the top of the mound there is a stone and at Iovaneli there are three small mounds, a stone was placed on the top of one of them and another one was made close to them. The Vizier's Chamber up to five Gorgani is still on the Romanian Country side where it is the old border and of these five mounds, one is in the middle of the Court of the Chamber and a stone was placed on the Horse's mound, cutting the mound in two and remaining half of Turkey and half of the Romanian Country; the mound on the coast of the village of Cuptor was stoned; from there it goes to the place called Nisipurile or So'ln to the place called Orățeni and from there it goes to the village of Boul, or the mound of Boului, where Mihai Cantacuzino built a church right on the border of Romania. From here onwards, the boundary stretches to the edge of the Danube and from the Odaia lui Iasigl-Suleiman to the well of Șigaului, where there is again a mound of coals; from here to Butoiului well, where there is a coal mound, and from there it stretches again to the Catârului mound, where there is another coal mound, and it still stretches to Brăilei road, where there is another coal mound".

In conclusion, in the absence of interdisciplinary, non-intrusive research¹⁰, at this moment it is not possible to say with sufficient certainty how many of the numerous "earthen mounds" in the Brăila area are really funerary monuments (tumuli) and how many are simple mounds, let's call them "edilitar" ones. Other objectives that can deceive regarding the interpretation of their purpose, to a less

---

¹⁰ See as an example V. V. Morariu, M. Jalobeanu, *Prospectarea magnetică a tumulilor*, in *Acta Musei Napocensis*, XXII-XXIII, 1985-1986, pp. 431-438.

experienced eye, are the casemates from the former Focșani-Nămoloasa-Galați defensive system¹¹. Detonated after the "return of the weapons", they were covered with earth and today have the appearance of... mounds. Therefore, the appeal to older sources amply proves its usefulness in the mound repertory/mapping effort. Other shortcomings are added to the difficulties in the interpretative sphere, related in particular to land reclamations that had (and still have!) the effect of leveling the land, restoring agriculture, which intensively practiced, in successive campaigns, erased the traces of past human activities.

Through the above mentioned we also reach what could be called the objective of our approach, that of making a bibliographic repertoire of the tumulus monuments on the territory of Brăila county. In essence, we tried to appeal to the oldest possible sources, which for our space - beyond small references in some medieval documents / decrees - are represented by the answers to the Questionnaires launched in the countryside by the eminent people of culture: Alexandru Odobescu (1834- 1895), Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838-1907) and Nicolae Densușianu (1846-1911). The veritable toponymic thesaurus now cataloged is accompanied, in some cases, by additional information regarding the description, positioning, or "history" that influenced the naming of the mounds. Of course, time has led to some toponymic transfers or changes in names (not to mention the differences in administrative classification, the disappearance, appearance or reorganization of some localities), so that, in an attempt to uncover those objectives that are hidden under two or more names, the bibliographic approach became, willy-nilly (also) cartographic. Again, beyond the treasury of preserved names and within this type of sources, the appeal to electronic resources (especially <https://maps.arcanum.com/ro/map>, <https://www.geo-spatial.org>, geoportal.ancpi.ro/portal) also meant a significant help - the geo-referencing of the scanned maps -, which allowed more accurate identification and positioning of the objectives according to contemporary landmarks. Finally, because many of the mounds (215) are classified in the National Archaeological Repertory, I have not only mentioned this by inserting the specific numerical code, but I have also verified the descriptive information by proofreading, where appropriate. There are even fewer targets of this type, archaeologically investigated. I have included a short archaeological file for the latter, naturally with reference to the essential bibliography.

Definitely, the present approach, which rightly tried to reach exhaustiveness, is perfectable, and necessarily complete, especially with regard to the field verification, the final stage which I believe will clarify all the issues left in the gap

---

¹¹ See S. L. Damean, *Fortificarea zonei Focșani-Nămoloasa-Galați la sfârșitul secolului al XIX-lea*, in vol. *Istorie și Societate* (coordonatori: M. Cîrstea, S. L. Damean, D. Liciu), I, București, 2004, pp. 213-250.

for the moment. As a general note, our repertoire holds information on 573 mounds (bibliographically we have identified 627 names). Of these, 171 were not precisely identified in the field (in contrast to the cartographic support to which we had access), which means that a number of "only" 402 objectives were placed on the "plan" of Brăila county. Seen differently, of the 573 bibliographically documented mounds, 215 are listed in the National Archaeological Repertory. The differences call for further work, both regarding the mapping of the tumular type monuments, but also their classification, in the hope that, once they come "under the law", they will have a different fate in terms of protection. About the penultimate stage, the research, we can only say that the "Carol I" Brăila Museum has a team of experienced archaeologists and a portfolio of collaborators who can be qualified to participate in a systematic archaeological research project of the burial mound monuments in the Bărăganu Plain.

The valorization of this extraordinary heritage, started with the present volume, is imperative to be continued through systematic contributions that tend towards the preparation of the archaeological repertoire of Brăila county.

The distribution of burial monuments on the territory of Brăila county
ordered by administrative units

01. Comuna Bărăganul (în trecut Cioara sau Cioara Doicești)

01.1. Bărăganul

- movila **CORCANU**
- movila **IVĂNUȘ** (RAN, 42833.01)
- movila **SANDU ALIMAN** (neidentificată)
- movila **PIETROSĂ**

02. Comuna Berteștii de Jos (în trecut Bertești-Polizești)

02.1. Berteștii de Jos

- movila **GÂSCEI** (neidentificată)
- movila **VIEZURILOR** (neidentificată)

02.2. Berteștii de Sus

- movila (lui) **PAPUC**
- movila (lui) **PAPURĂ** (RAN, cod 42860.02) = movila (lui) **PAPUC** (?)
- movila (la) **POȘTĂ** (RAN, cod 42860.01)
- movila **SAȘILOR** (RAN, cod 42860.03)

02.3. Gura Călmățui

- movila **BĂLTĂGIOAE / BĂLTĂGIOAICA**
- movila **CRUCEA CIMITIRULUI**
- movila **TÂRGULUI**

02.4. Gura Gârluței

- movila **(DE LA) GURA GÂRLUȚEI** (neidentificată)

02.5. Nicolești

-

02.6. Spiru Haret

- movila **CAILOR**¹ (RAN, cod 42851.02)
- movila (lui) **CÂRNU / CÂRNA / CÂRNĂ**¹ (RAN, cod 42860.04 și 42904.04)
- movila **CORNU MALULUI** (RAN, cod 42904.05)
- movila **GEMENELE**² / **GEMENE** (RAN, cod 42904.02)
- movila **GEMENI**
- movila **LUNGU** (RAN, cod 42904.01)
- movila **MARE**²
- movila **PIETROIULUI** (RAN, cod 42851.03)

- movila **TURCULUI**⁴

03. Comuna Bordei Verde

03.1. Bordei Verde

- movila **ALBĂ** (neidentificată)
- movila **BOI NEGRII / BOBII NEGRI / BOU NEGRU** (RAN, cod 42959.03 și cod 42959.06)
- movila **BORDEI VERDE**
- movila **CERBU**² (RAN, cod 42922.01), neidentificată, probabil **CERBU**¹
- movila **CETĂȚUIA**² (neidentificată)
- movila **DRUICA**
- movila **LUȚU**
- movila **VLAD**¹ (neidentificată)

03.2. Constantin Gabrielescu

- movila **BĂȘICA SPINULUI**
- movila **VULTURAȘU**²

03.3. Filii (în trecut Budișteanca)

- movila **NICOARĂ** (neidentificată)

03.4. Lișcoteanca

- movila **IUI**
- movila **MATACHE** (neidentificată)
- movila **OLACULUI**²
- movila **OLARULUI / POPINA OLARULUI**
- movila **SATNOIENI** (neidentificată)

04. Comuna Cazasu

04.1. Cazasu

- movila **CÂRCIUMA CĂPITANULUI** (RAN, cod 44417.04)
- movila **CAZASU / GEMENELE**³ (RAN, cod 44275.01)
- movila **ȚUȚNIATA** (neidentificată)

05. Comuna Chiscani

05.1. Chiscani

- movila **CRUCEA**² (neidentificată)
- movila **PASARAS**
- movila **TREI MOVILE**³

05.2. Lacu Sărat

- movila **BAȘTUREA**
- movila **CRUCEI / CU CRUCE** (neidentificată)
- movila **MĂGURA CALULUI**
- movila **SATUL NOU**
- movila **SĂPATĂ**⁵

05.3. Vărsătura

-

06. Comuna Ciocile

06.1. Ciocile

- movila **BOU**¹⁻² / **BOULUI**
- movila **CIOCILE**
- movila **PLAȘCU** (neidentificată)
- movila **TURCULUI**² (neidentificată)

06.2. Chichinețu (în trecut Ștefan Gheorghiu)

- movila **(DE LA) CHICHINEȚU**¹ (RAN, cod 43000.01)
- movila **(DE LA) CHICHINEȚU**² (RAN, cod 43000.02)

06.3. Chioibășești

- movila **MARCULUI / LUI MARCU**

06.4. Odăieni

-

07. Comuna Cireșu (în trecut Slobozia Cireșu)

07.1. Batogu

- movila **BATOGU** (RAN, cod 43028.19)
- movila **CU ȚINTĂ**
- movila **DIN SĂRĂTURĂ** (RAN, cod 43028.04)
- movila **SINGURA** (neidentificată)
- movila **UNITULUI** (neidentificată)

07.2. Cireșu

- movila **CIREȘU / (DE LA) CIREȘU**⁸ (RAN, cod 43028.01)
- movila **(DE LA) CIREȘU**² (RAN, cod 43028.14)
- movila **(DE LA) CIREȘU**³ (RAN, cod 43028.15)
- movila **(DE LA) CIREȘU**⁹ (RAN, cod 43028.03), (neidentificată)
- movila **DUȘMANUL** (neidentificată)
- movila **GĂZDARU** (RAN, cod 43028.13 și RAN, cod 44122.01 pentru Surdila Găiseanca)
- movila **GONIȚI** (RAN, cod 43028.12)
- movila **NEGULUI**

- movila **PÂRLITA** (*RAN*, cod 43028.10)
- movilele **ROȘII**
- movila **RUȘI** (neidentificată)
- movila **VULTURAȘU¹ / VULTULULUI** (*RAN*, cod 43028.17)

07.3. Ionești

- movila **IEDU / IEDULUI / MOVILA (DE LA) CIREȘU¹** (*RAN*, cod 43028.11)
- movila **(DE LA) CIREȘU⁴** (*RAN*, cod 43028.16)

07.4. Scărlătești

- movila **BABA / BABEI / BABI** (*RAN*, cod 43055.02)
- movila **(DE LA) SCĂRLĂTEȘTI** (*RAN*, cod 43055.03)
- movila **FLEȘCA**

07.5. Vultureni (în trecut, Fleașca și Colonel A. Grigorescu)

- movila **BÂTCU** (neidentificată)
- movila **BECHET**
- movila **BISERICII**
- movila **CARAGELE**
- movila **CĂIATA** (*RAN*, cod 43028.02 – cod nou 43064.01)
- movila **(DE LA) CIREȘU⁶** (*RAN*, cod 43028.20)
- movila **(DE LA) CIREȘU⁷** (*RAN*, cod 43028.21)
- movila **COȘCOAVELE** (neidentificată)
- movila **DRUMUL MRE** (neidentificată)
- movila **GHERGHE** (neidentificată)
- movila **HÂRTOPUL** (neidentificată)
- movila **LEBĂDA** (neidentificată)
- movila **LUNGA⁴ / LUNCA** (neidentificată)
- movila **MOȘ NEAGU** (neidentificată)
- movila **OLEA MARE** (*RAN*, cod 43028.05)
- movila **OLEA MICĂ** (*RAN*, cod 43028.06)
- movila **PIETROIUL / TETROIUL (!?)** (neidentificată)
- movila **RUSCA (MICĂ)**
- movila **TUTA** (neidentificată)
- movila **ȚIGANULUI² / MOVILA (DE LA) CIREȘU⁵** (*RAN*, cod 43028.18)
- movila **VII**

08. Comuna Dudești (în trecut Nicolești Jianu)

08.1. Bumbăcari

-

08.2. Dudești

- movila **BARBĂ LATĂ** (*RAN*, cod 43082.02)

- movila **BIȚANULUI / BIȚANU** (RAN, cod 43082.12)
- movila **CIMPOIAȘU**
- movila **DUDEȘTI** (RAN, cod 43082.09)
- movila **(DE LA) DUDEȘTI¹** (RAN, cod 43082.04)
- movila **(DE LA) DUDEȘTI²** (RAN, cod 43082.05)
- movila **(DE LA) DUDEȘTI³** (RAN, cod 43082.06)
- movila **(DE LA) DUDEȘTI⁴** (RAN, cod 43082.07)
- movila **(DE LA) DUDEȘTI⁵** (RAN, cod 43082.10)
- movila **(DE LA) DUDEȘTI⁶** (RAN, cod 43082.11)
- movila **GEMENELE¹** (RAN, cod 43082.01)
- movila **LOBODĂ / LOBODA** (RAN, cod 43082.03)
- movila **MOȘ MANOLE** (RAN, cod 43082.08)
- movila **SĂPATĂ⁴**
- movila **UNTUROSU**

08.3. Tătaru

- movila **GOLEI** (neidentificată)
- movila **GOLIA** (neidentificată)
- movila **POPA²** (neidentificată)
- movila **SULU** (neidentificată)
- movila **TĂTARU** (neidentificată)

09. Comuna Frecăței

09.1. Agaua

-

09.2. Cistia

-

09.3. Frecăței

-

09.4. Salcia

- movila **CINCI CÂINI** (neidentificată)

09.5. Stoienești

-

09.6. Titcov

-

10. Comuna Galbenu

10.1. Drogu

- movila **DROGU**

10.2. Galbenu

- movilele **BUMBACII**
- movila **GALBENĂ / GALBENU** (RAN, cod 43199.04)
- movila **GALBENULUI¹** (RAN, cod 43199.01)
- movila **GALBENULUI²** (RAN, cod 43199.02)
- movila **GALBENULUI³** (RAN, cod 43199.03)
- movila **HOTARU**

10.3. Pântecani

-

10.4. Sătuc

- movila **OVREULUI**
- movila **SĂTUC / movilele SĂTUCULUI** (RAN, cod 43475.02)

10.5. Zamfirești

- movila **GRÂULUI** (RAN, cod 43233.01)

11. Comuna Gemenele

11.1. Găvani

- movila **(DE LA) GĂVANI¹** (RAN, cod 43260.04)
- movila **(DE LA) GĂVANI²**
- movila **STRUNA MICĂ** (RAN, cod 43260.02)
- movila **VIERULUI** (RAN, cod 43260.03)
- movila **VIEZURULUI** (neidentificată)

11.2. Gemenele

- movilele **GEMENE²** (RAN, cod 43251.02)
- movilele **GEMENE³** (RAN, cod 43251.03)
- movilele **GEMENE⁴**
- movila **MĂGURA MIRESEI**

12. Comuna Grădiștea

12.1. Grădiștea

- movila **(DE LA) GRĂDIȘTEA** (RAN, cod 43288.02), (neidentificată)
- movila **GOARNEI**
- movila **ȚIGANULUI⁵**
- movila **URLA**

12.2. Ibrianu

- movila **(LA) GORGANA**

12.3. Maraloiu

- movila **BABA VISA**

13. Comuna Gropeni

13.1. Gropeni

- movila **TARACHIU / TARATIU = MOVILA MARE⁴** (RAN, cod 43322.01)
- movila **MICĂ** (neidentificată)
- movila **SPÂNZURATU** (neidentificată)

14. Comuna Jirlău

14.1. Brădeanca

-

14.2. Jirlău

- movila **BERCA** (neidentificată)
- movila **COȘCOVEL / COȘCOVE** (RAN, cod 43475.04)
- movila **DAMIANCA / DOLOARU** (RAN, cod 43475.05)
- movila **PREUTESELOR / PRIOTESELE** (RAN, cod 43475.03)

15. Comuna Mărașu

15.1. Băndoiu

-

15.2. Măgureni

-

15.3. Mărașu

-

15.4. Nedelcu

-

15.5. Plopi

-

15.6. Țăcău

-

16. Comuna Măxineni

16.1. Corbu Nou

-

16.2. Corbu Vechi

-

16.3. Latinu

- movila **LA CAZEMATE**

16.4. Măxineni

- movila **(DE LA) MĂXINENI** (RAN, cod 43572.03)

16.5. Voinești

17. Comuna Mircea Vodă

17.1. Dedulești

- movila **BĂRBULESCU / BĂRBULEASCA** (RAN, cod 43634.07)
- movila **(DE LA) DEDULEȘTI** (RAN, cod 43634.05)

17.2. Mircea Vodă

- movila **BOBONEȚU / BOBONEȚ / MOVILA (DE LA) MIRCEA VODĂ¹¹** (RAN, cod 43634.11)
- movila **BULARCA** (RAN, cod 43634.06)
- movila **(DE LA) MIRCEA VODĂ¹** (RAN, cod 43634.12)
- movila **(DE LA) MIRCEA VODĂ²** (RAN, cod 43634.13)
- movila **(DE LA) MIRCEA VODĂ³** (RAN, cod 43634.14)
- movila **(DE LA) MIRCEA VODĂ⁴** (RAN, cod 43634.15)
- movila **(DE LA) MIRCEA VODĂ⁶** (RAN, cod 43634.16)
- movila **(DE LA) MIRCEA VODĂ⁷** (RAN, cod 43634.18)
- movila **(DE LA) MIRCEA VODĂ⁸** (RAN, cod 43634.03)
- movila **(DE LA) MIRCEA VODĂ⁹** (RAN, cod 43634.08)
- movila **(DE LA) MIRCEA VODĂ¹⁰** (RAN, cod 43634.10)
- movila **(DE LA) MIRCEA VODĂ¹²** (RAN, cod 43634.04), (neidentificată)
- movila **MOȘ ANTOCHE**
- movila **PORUMBA** (RAN, cod 43634.02)
- movila (lui) **TATOMIR** (RAN, cod 43634.09)

18. Comuna Movila Miresii

18.1. Esna

-

18.2. Movila Miresii

- movila **LUTU ALB** (RAN, cod 43661.02)
- movila **MIRESII / SEACĂ**
- movila **MOTOTOLEA**

18.3. Țepeș Vodă

- movila **LUNGA² / LUNGUL / LUNGĂ**

19. Comuna Racovița

19.1. Corbeni

-

19.2. Custura

- movila **MANDACHE**² (RAN, cod 43705.03)
- movila **USTUROI** (RAN, cod 43705.01)

19.3. Racovița

- movila **SĂPATĂ**² / **BARICIU** (?)

20. Comuna Râmnicelu

20.1. Boarca

- movila (CU) **CINCI CÂINI**

20.2. Constantinești

-

20.3. Mihail Kogălniceanu

- movila (CU) **TREI CÂINI** (neidentificată)

20.4. Râmnicelu

- movila **VRABIE** / **VRABIEI**

21. Comuna Romanu

21.1. Oancea

- movila **CEAUNARI** / **CIAUNARI**
- movila (DE LA) **OANCEA**¹ (RAN, cod 43803.01)
- movila (DE LA) **OANCEA**² (RAN, cod 43803.02)
- movila (DE LA) **OANCEA**³ (RAN, cod 43803.03)
- movila (DE LA) **OANCEA**⁴ (RAN, cod 43803.04)
- movila (DE LA) **OANCEA**⁵ (RAN, cod 43803.05)

21.2. Romanu

- movila **DURĂU** (neidentificată)
- movila **LA CRUCEA LUI NEACȘU** (RAN, cod 43796.07)
- movila **LA VIA LUI SURDEANU** (RAN, cod 43796.09)
- movila **LUȚERNI** (RAN, cod 43796.10)
- movila **PLĂTICA** (neidentificată)
- movila **POPII** (RAN, cod 43796.08)
- movila **RACHITA** (neidentificată)
- movila **SCARLET** (neidentificată)
- movila **ȘCHIOPENI** (neidentificată)
- movila **ULMLUI** (neidentificată)

- movila **VOINEASCA** (*RAN*, cod 43796.01)

22. Comuna Roșiori

22.1. Colțea

- movila **COLȚEA**
- movila **POPA**¹ (neidentificată)

22.2. Florica

-

22.3. Pribeagu

-

22.4. Roșiori

- movila **GHERGIȚA** (neidentificată)
- movila **IUSUP / IUSUF / SĂPATA**⁵
- movila **MĂRGINEANCA**

23. Comuna Salcia Tudor

23.1. Ariciu

-

23.2. Cuza Vodă (în trecut Regele Ferdinand)

- Movila **(DE LA) CUZA VODĂ**² (*RAN*, 43894.01)

23.3. Gulianca

- movila **GULIE / GULIANU / GULIANCA** (*RAN*, 43901.01)
- movila **(LA) SULIȚA** (*RAN*, 43901.02)
- movila **PUR** (*RAN*, 43901.03)

23.4. Olăneasca

- movila **OLĂNEASCA (MOVILA DE LA)** (*RAN*, 43910.01)

23.5. Salcia Tudor

- movila **(DE LA) SALCIA TUDOR** (*RAN*, 43876.01)
- movila **LA IEPURAȘ**

24. Comuna Scorțaru Nou

24.1. Deșirați

-

24.2. Gurgueți

- movila **GAICU** (neidentificată)
- movila **IACOB** (neidentificată)

- movila **MOCANULUI** (neidentificată)

24.3. Nicolae Bălcescu

-

24.4. Pitulații Noi

-

24.5. Sihleanu

-

24.6. Scorțaru Nou

- movila **AFURISIȚII** (neidentificată)
- movila **GHIORMA MARE** (neidentificată)
- movila **GHIORMA MICĂ** (neidentificată)
- movila **URLANI** (neidentificată)
- movila **VERU** (neidentificată)

25. Comuna Siliștea (în trecut Nazâru)

25.1. Cotu Lung

- movila **POCHINA / PACINA** (neidentificată)

25.2. Cotu Mihalea

-

25.3. Mărtăcești

- movila **CĂPRĂRIA / CĂPRĂRII / CĂPRĂRIEI**
- movila **PĂTRANU / PĂTRANA** (RAN, cod 44426.03 și RAN, cod 44006.03)

25.4. Muchia

- movila **MALACOV / MALACOF / MARE**¹

25.5. Vameșu

-

25.6. Siliștea

- movila **(DE LA) BOSTANĂ** (neidentificată)
- movila **CÂRNA**² (neidentificată)
- movila **CEARDAC**¹
- movila **CRUCEA**¹
- movila **(DE LA) SILIȘTEA** (RAN, 44006.07)
- movila **(DE LA) ODAIA PAȘEI** (neidentificată)
- movila **OPRICĂ** (neidentificată)
- movila **DRUMUL MRE** (neidentificată)
- movila **LEȘINATĂ** (neidentificată)
- movila **SĂPATĂ**³ (RAN, cod 44006.02)
- movila **SILIȘTEA NAZÂRU**

- movila **SPĂLATĂ**
- movila **SPALĂ MĂLAI**
- movila **ȚABARILOR** (neidentificată)
- movila **VRĂBIESCU** (RAN, cod 44006.06)

26. Comuna Stăncuța

26.1. Cuza Vodă (în trecut Pârlita)

- movila **BĂLAN** (RAN, cod 44088.02)
- movila **(DE LA) CUZA VODĂ¹** (RAN, cod 44088.01)
- movila **TEIUȘ / TEIUȘULUI** (RAN, cod 44088.03)

26.2. Polizești

- movila **BANIȚA**
- movila **(DE LA) POLIZEȘTI** (RAN, cod 44097.01), (neidentificată)
- movila **MARE³**
- movila **ODĂIȚA** (neidentificată)
- movila **PORUMBULUI**
- movila **TRESTIANU / TRESTIANA** (RAN, cod 42904.03)
- movila **UCISULUI** (RAN, 42851.04)

26.3. Stanca

-

26.4. Stăncuța

- movila **CAILOR² / CALULUI**
- movila **CÂRCIUMARULUI**
- movila **CENUȘAR**
- movila **CENUȘARUL / CENUȘARULUI**
- movila **CIACĂRU**
- movila **CRUCEA STICLEI**
- movila **CUPTOARELE**
- movila **(DE LA) STĂNCUȚA¹** (RAN, cod 44079.01), (neidentificată)
- movila **(DE LA) STĂNCUȚA²** (RAN, cod 44079.02), (neidentificată)
- movila **DRĂGAICA / DRĂGHESCU**
- movila **DULBAN / DULBANULUI**
- movila **DULBANULUI MIC**
- movila **EPUROICA**
- movila **FOFELEA** (RAN, cod 44079.03)
- movila **GHEȚĂRIE / GHEȚARU**
- movila **GHIJA** (neidentificată)
- movila **IBIȘ**
- movila **LIPOVANULUI**

- movila **MUSCALULUI**
- movila **NAGOMIR**
- movila **NEGOI / NEHOIU / AVRAM (?)**
- movila **PETRICĂ**
- movila **PETROIU³**
- movila **POPI**
- movila **RAȚA**
- movila **SĂPATA³** (neidentificată)
- movila **STANCA / STĂNCUȚA**
- movila **STUPINA**
- movila (lui) **TOADER**
- movila **TOFELIA** (neidentificată)
  - movila **ȚUȚUIENILOR**

27. Comuna Surdila-Găiseanca

27.1. Filipești (în trecut Bașa)

- movila **CIARULUI** / movila **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA⁸** (RAN, cod 44122.14)
- movila **MORȚILOR / MORTU / AVEREASCĂ (?)** (RAN, cod 44122.11)
- movila **NEAMȚU** (RAN, cod 44122.12)
- movila **POCHINA MARE** (neidentificată)
- movila **TREI BĂȘICI¹** = movila **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA¹** (RAN, 44122.16) / **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA²** (RAN, 44122.17) / **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA³** (RAN, 44122.15)
- movila **TREI MOVILE²** = movila **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA⁴** (RAN, cod 44122.18) / **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA⁵** (RAN, cod 44122.19) / **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA⁶** (RAN, cod 44122.20)
- movila **ULMU²** (neidentificată)

27.2. Surdila Găiseanca

- movila **ARMAN** (RAN, cod 44122.02)
- movila **BIVOLUL**
- movila **BROAȘTELOR** (neidentificată)
- movila **CÂRJAN** (neidentificată)
- movila **CETĂȚUIA¹** (neidentificată)
- movila **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA⁷** (RAN, cod 44122.21)
- movila **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA¹⁰** (RAN, cod 44122.08)
- movila **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA¹¹** (RAN, cod 44122.09)
- movila **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA¹²** (RAN, cod 44122.10)
- movila **(DE LA) SURDILA GĂISEANCA¹³** (RAN, cod 44122.13)

- movila **GORGAN(UL) / GORGANI**
- movila **MANDACHE¹ / MANOLACHE** (RAN, cod 44122.04)
- movila **MIRON / MOVILA (DE LA) SURDILA GĂISEANCA⁹** (RAN, cod 44122.07)
- movila **OBIALA MARE / OGHILA / MOVILA MARE¹⁰** (RAN, cod 44122.06)
- movila **OBIALA MICĂ / OGHIALA MICĂ**
- movila **PELINULUI** (neidentificată)
- movila **PITULATA** (neidentificată)
- movila **SĂPOTULUI (SĂPATULUI?) / SĂPATUL (DESPRE COASTĂ) / SĂPATA** (neidentificată)
- movila **TURCULUI¹** (neidentificată)

28. Comuna Surdila Greci

28.1. Brateșu Vechi

- movila **BURICI** (RAN, cod 42780.01)

28.2. Făurei Sat

- movila **BĂCANULUI**
- movila **FĂUREI**
- movila **VOICA**

28.3. Horia

- movila **COMOARA² / HORIA**
- movila **(DE LA) HORIA**

28.4. Surdila Greci

- movila **BLEJU** (neidentificată)
- movila **COCONUL(UI) / COCONILOR**
- movila **CRUCEA LUI CĂNJĂU** (neidentificată)
- movila **MORTULUI**
- movila **OCHEANU / OCHIAN**
- movila **GHEORGHE SITARU** (neidentificată)
- movila **NOIANULUI² / NOHAIN** (neidentificată)
- movila **PISICA** (neidentificată)
- movila **STAN TOMA**
- movila **STANCULUI** (neidentificată)
- movila **STEGARULUI** (neidentificată)
- movila **TÂRLELE MORTULUI** (RAN, cod 42780.02)
- movila **ȚIGANULUI⁴**

29. Comuna Suțești

29.1. Mihail Kogălniceanu

- movila **LUNGĂ**³ (RAN, cod 44159.08)
- movila **MENDEI**

29.2. Suțești

- movila **CRESTATĂ / CRESTA / CRESTATA / CRESTA LUNGĂ = CUSTURA (?)**
- movila **DOMNIȚA**
- movila **HOTARUL SUȚIULUI / LENT** (neidentificată)
- movila **MĂGĂRIȚA** (neidentificată)
- movila **MORMÂNTUL URIAȘULUI / URIAȘU**
- movila **SĂPATA**¹ (RAN, cod 44159.06)
- movila **SOARE** (neidentificată)
- movila **ȘTEFAN VODĂ / TĂTARCELE / TATARCELE**
- movila **TREI MOVILE** (RAN, cod 44159.07)
- movila **TUDOSE** (RAN, cod 44159.04)

30. Comuna Tichilești (în trecut Frumușica sau Chehaia / Chihaia)

30.1. Albina (în trecut Ciucea)

- movila **CIUCEA**
- movila **CĂTIȘOAREI** (neidentificată)
- movila **SĂPATA**⁴

30.2. Tichilești

- movila **BĂȘICILE (?)**
- movila **CADIȘOIU / CĂDIȘOIA = CEARDAC**² (!?)
- movila **FILIPOIU** (neidentificată)
- movila **MALENSCHI / MALINCHI / MALINCA**

31. Comuna Traian

31.1. Căldărușa (în trecut Salcia sau Scheaua)

- movila **SCHEUA / SCHEUA**
- movila **TĂIATULUI / TĂIETULUI / TĂIATĂ**

31.2. Silistraru

- movila **BOU-ROȘIU**² (neidentificată)
- movila **HOINARI / SĂNAPLĂU / SANAPLON / JANAPLAN / SANAPLEU**
- movila **PACEA-RÂSU / PACEA RUSULUI / PAȘARAS / PACERAS**

- movila **PAȘEI** (neidentificată)
- movila **SILISTRARU**

31.3. Traian (în trecut Muftiu)

- movila (de la) **ARMANU VECHIU** (RAN, cod 44211.04)
- movila **BUCA / BUGA / PIATRA BĂDILA** (RAN, cod 44266.01)
- movila **BUȚII / BUȚEI / MOVILA DE LA PUȚ**
- movila **COSOR(U)**
- movila **CRIVĂȚUL DIJMEI VECHI / LUI DRAGU** (neidentificată)
- movila **DINGHILIUL**
- movila **LUNGĂ**⁶ (neidentificată)
- movila **MARE**⁵ (neidentificată)
- movila **MUFTIU**
- movila **STOICA**
- movila **SULIGATULUI** (neidentificată)
- movila **VĂMII / VAMEI**

31.4. Urleasca

- movila **MIȘELULUI**
- movila **STAIICULUI** (neidentificată)
- movila **ȘĂITAN / ȘEITAN** (neidentificată)
- movila **ȘOCARICENI** (neidentificată)
- movila **TĂIATĂ** (RAN, cod 44211.02)
- movila **VULTURAȘU**³ (neidentificată)
- movila **VULTURU**¹ (neidentificată)

32. Comuna Tudor Vladimirescu

32.1. Comăneasca

- movila **STRUNA MARE**

32.2. Scorțaru Vechi

- movila **BABOIU / CARABĂȚ**
- movila **SCOICU / SCOICULUI**
- movila **MOLA** (neidentificată)
- movila **SĂPATA**² (neidentificată)
- movila **(LUI) VIȚELU** (neidentificată)

32.3. Tudor Vladimirescu

- movila **CIUTACI / CIUTACU** (RAN, cod 44266.02)

33. Comuna Tufești (în trecut Ceacâru)

33.1. Tufești

- movila **BĂJESCU / BOJESCU** (RAN, cod 44319.07)
- movila **(DE LA) TUFESTI²** (RAN, cod 44319.03)
- movila **(DE LA) TUFESTI³** (RAN, cod 44319.04)
- movila **(DE LA) TUFESTI⁴** (RAN, cod 44319.05)
- movila **DOLETU** (RAN, cod 44319.09)
- movila **FOLEA / FOTI / FOLI** (RAN, cod 44319.08)
- movila **JITĂRESCĂ / MOVILA (DE LA) TUFESTI¹** (RAN, cod 44319.10)
- movila **MARE⁸ / VALEA CÂNEPII** (RAN, cod 44319.11)
- movila **MARELE CIMITIR**
- movila **OLACULUI¹**
- movila **PĂLIVAN / PALIVANU** (RAN, cod 44319.06)
- movila **PĂZITORULUI** (neidentificată)
- movila **POSTELNICI** (neidentificată)
- movila **POȘTEI**
- movila **RAMA / movilele DUPĂ RAMĂ**
- movila **SĂPATA⁶** (neidentificată)
- movila **SPÂNZURĂTOAREI** (neidentificată)
- movila **TIGVA**
- movila **TOBA²** (RAN, cod 44319.01)
- movila **TURCULUI**
- movila **ȚIGANULUI⁶**
- movila **ULMULUI**
- movila **VIIȘOARA / CRUCEA LUI SARAMURĂ** (RAN, cod 44319.12)

34. Comuna Ilmu

34.1. Jugureanu

- movila **BOJDOC**
- movila **GERILE / GERILĂ**
- movila **GRECI** (neidentificată)
- movila **LA PIATRA (I)EPEI** (RAN, cod 44337.04)
- movila **LUPAȘCU²** (neidentificată)
- movila **MARE⁶**
- movila **MEIROȘU** (neidentificată)
- movila **PAPINA MARE** (neidentificată)
- movila **PAPINA TUDORIEI** (neidentificată)
- movila **RUȘETU** (neidentificată)
- movilele **TREI MOVILE⁵**
- movila **TURCU³** (neidentificată)

- movila **ȚIGĂNUȘ** (neidentificată)
- movila **ȚUȚUIANULUI / ȚUȚUIANU** (RAN, cod 44346.02)
- movila **ULMEANULUI**

34.2. Ulmu

- movila **CIREȘU**
- movila (lui) **COMAN**
- movila **CRUCEA DANJIULUI / DONCIU** (neidentificată)
- movila **DRUMUL OILOR**
- movila **GRĂDINELE**
- movila **GRINDU LUNG / GRINDA LUNGĂ**
- movila **(DE LA) MOHREANU**
- movila **PASTRAMĂ**
- movila **TOBA**¹ (RAN, cod 44337.03)
- movila **TREI MUIERI**
- movila **ȚESTURILE** (RAN, cod 44337.05)
- movila **VĂCĂRENI** (RAN, cod 44337.02)
- movila **VULTURU**² (neidentificată)
- movila **VULTUR MIC** (neidentificată)

35. Comuna Unirea (în trecut Osmanu)

35.1. Unirea

- movila **(DE LA) UNIREA / UNIREA VEST** (RAN, cod 44364.01)
- movila **IMINA** (neidentificată)
- movila **MARE**⁷ / **MOROTESEI / MOROTEȘTI**
- movila **OSMAN AGA**
- movila **TÂMPUL** (neidentificată)
- movila **TREI MOVILE**⁷

35.2. Morotești

- movila **SCÂRNAVII**

35.3. Valea Cănepii

- movila **COCEIU / COCEI / (LUI) ILIE** (RAN, cod 44382.01)
- movila **NOIANULUI**¹ (neidentificată)

36. Comuna Vădeni

36.1. Baldovinești

- movila **(DE LA) BALDOVINEȘTI** (RAN, cod 44417.01)
- movila **BASCA / BÂSCA MICĂ** (RAN, cod 44417.02)
- movila **LA CÂRCIUMA (LUI) FURTUNA** (RAN, cod 44417.03)

36.2. Pietroiu

- movila **COMOARA**¹
- movila (lui) **DAN**
- movila **SILIȘTEA TĂTARULUI / MOVILA (DE LA) PIETROIU**¹ (RAN, cod 44426.01)
- movila **TĂTARILOR / TĂTARULUI**
- movila **VALEA CĂPITANULUI** (RAN, 44426.02)

36.3. Vădeni

- movila **CANTORUL / CANTORULUI**

37. Comuna Victoria

37.1. Mihai Bravu

- movila **BOU-ROȘIU**¹ (neidentificată)
- movila **GĂMAN** (neidentificată)
- movila **GIUVELIC / GEOVELIC** (neidentificată)
- movila **LUPAȘCU**¹
- movila **MĂNĂILĂ / MIHAI BRAVU**
- movila **NIȚĂ POPA** (neidentificată)
- movila **RADU SANCHIU** (neidentificată)
- movila **VIEZURILE**¹ / **GHEZURILOR**

37.2. Victoria

- movila **ȘERBAN / ȘERBANA** (RAN, cod 44444.01)
- movila **ȘERBANU / ȘERBAN / ȘERBANA**

38. Comuna Vișani

38.1. Căineni-Băi

-

38.2. Plăsoiu

- movila **ALBEASCĂ** (RAN, cod 44499.01)

38.3. Vișani

- movila **CIUREA** (RAN, cod 44471.02)
- movila **VIȘANI**

39. Comuna Viziru

39.1. Lanurile (în trecut Golășei sau Golășeii Noi)

- movila **BRAZDA**
- movila **PARAPET**

39.2. Viziru

- movila **CALULUI**
- movila **CIOCILOR**
- movila **DESĂGUȚELE** (neidentificată)
- movila **JARCA / IARCA**
- movila **MERICA / MIRICĂ**
- movila **MESTICIENII** (neidentificată)
- movila **SĂPATU** (neidentificată)
- movila **SVÂRLEȚU MIC** (neidentificată)
- movila **TAIR** (neidentificată)
- movila **TÂMPU** (RAN, cod 44514.02)
- movila **TURCU¹ / TURCULUI**
- movila **TUTUNĂRIA** (neidentificată)
- movila **ȚIGANULUI¹**
- movila **ZVÂRLEȚU MARE** (neidentificată)
- movila **ZVÂRLEȚU MIC** (neidentificată)

40. Comuna Zăvoaia (în trecut, Slujitori-Albotești)

40.1. Dudescu

- movila **BALABAN / POPINA BALABAN(ULUI)**
- movila **BARACUL** (RAN, cod 44550.02)
- movila **BĂRĂCELUL** (neidentificată)
- movila **BITON** (neidentificată)
- movila **CĂȚEAUA / CĂȚELUȘA**
- movila **CHIALA** (neidentificată)
- movila **CRESTEA / CRISTEA**
- movila **DUDESCU** (RAN, cod 44550.06) / **VALEA ADÂNCĂ**
- movila **FURNICELUL** (RAN, cod 43028.08 pentru Cireșu și 44550.01 pentru Zăvoaia)
- movila **LATA / POPINA MOȚOI** (cod RAN 44541.05)
- movila **PADINA** (neidentificată)
- movila **ROBITU** (RAN, cod 44550.05)
- movila **TRĂSNITĂ** (neidentificată)
- movila **TREI BĂȘICI²**
- movila **TURCU⁴** (neidentificată)
- movila **VLAD²** (neidentificată)

40.2. Zăvoaia

- movila **COCOȚATĂ¹** (RAN, cod 44541.01)

- movila **COCOȚATĂ**² (RAN, cod 44541.02)
- movila **(DE LA) ZĂVOAIA**¹ (RAN, 44541.06)
- movila **(DE LA) ZĂVOAIA**² (RAN, 44541.07)
- movila **(DE LA) ZĂVOAIA**³ (RAN, 44541.09)
- movila **(DE LA) ZĂVOAIA**⁴ (RAN, 44541.10)
- movila **(DE LA) ZĂVOAIA**⁵ (RAN, 44541.11)
- movila **(DE LA) ZĂVOAIA**⁶ (RAN, 44541.12)
- movila **(DE LA) ZĂVOAIA**⁷ (RAN, 44541.13)
- movila **(DE LA) ZĂVOAIA**⁸ (RAN, 44541.15)
- movila **(DE LA) ZĂVOAIA**⁹ (RAN, 44541.16)
- movila **DIN LUNCĂ / LA CĂRĂMIZI** (RAN, 44541.17)
- movila **FILIU**¹ (RAN, cod 44541.14)
- movila **LA MOVILIȚĂ**
- movila **LUNGA**⁵
- movila (lui) **PIPĂ**
- movila **POPINA POPII / POPINA** (neidentificată)
- movila **TREI MOVILE**
- movila **ULMU(LUI)**¹ (RAN, cod 44541.08)

41. Orașul Brăila

41.1. Brăila

- movila **LACUL DULCE**
- movila (lui) **PETRESCU**
- movila (cu) **PISICĂ** (RAN, cod 42691.05)

42. Orașul Făurei

42.1. Făurei

- movila **CRUCEA TRĂSNITĂ** (neidentificată)

43. Orașul Ianca

43.1. Berlești

- movila **BERLEȘTI / MOVILA (DE LA) MIRCEA VODĂ**⁵ (RAN, cod 43634.17)
- movila **PERIȘOR / PĂRULUI** (RAN, cod 43359.01)

43.2. Gara Ianca

- movila **BĂȘICUȚA**
- movila **POȘTIEI**¹

43.3. Ianca

- movila **BOU³ / BOULUI**
- movila **BURLACU** (neidentificată)
- movila (lui) **CĂPITANU / CĂPITANULUI**
- movila **ENCI MARI (MARE?)** (neidentificată)
- movila **HAGIULUI / HAGIU**
- movila **IANCA¹**
- movila **IANCA²**

43.4. Opișenești

-

43.5. Perișoru

- movila **TĂTARULUI** (neidentificată)

43.6. Plopu

- movila **IEDULUI / IEDUL**
- movila **PLOPU(LUI)** (RAN, cod 43395.01)
- movila **POȘTIEI²**

43.7. Târlele Filii

- movila **CAPRA** (RAN, cod 42922.02 și cod 43402.03)
- movila **CERBU¹** (RAN, cod 43402.06)
- movila **(DE LA) TÂRLELE FILIU¹** (RAN, cod 43402.04), (neidentificată)
- movila **FILIU²** (RAN, cod 42959.02) / movila **(DE LA) TÂRLELE FILIU²** (RAN, cod 43402.01)
- movila **GORGANELE**

44. Orașul Însurăței

44.1. Însurăței

- movila **BĂȘICA CU BANI** (neidentificată)
- movila **BULBOACA** (RAN, cod 43420.16)
- movila **CÂMPULUI** (neidentificată)
- movila (lui) **CHIȘARU**
- movila **COMOARA³**
- movila **(DE LA) ÎNSURĂȚEI¹** (RAN, cod 43420.02), (neidentificată)
- movila **(DE LA) ÎNSURĂȚEI²** (RAN, cod 43420.12), (neidentificată)
- movila **(DE LA) ÎNSURĂȚEI³** (RAN, cod 43420.10), (neidentificată)
- movila **DOUĂ MOVILE** (RAN, cod 43420.18), (neidentificată)
- movila **FERMA CĂLMĂȚUIULUI**
- movila **GEMENE¹** (RAN, cod 43420.05)
- movila **GRECEȘTI** (RAN, cod 43420.03) (neidentificată)
- movila **INGHINĂRATELE** (neidentificată)

- movila **IVĂNUȘ²** (RAN, cod 43420.06)
- movila **ÎNSURĂȚEI**
- movila **LIȘCOTEANCA**
- movila **MESTECEALA MICĂ**
- movila **NOVAC (MOVILA LUI)** (RAN, cod 43420.08), (neidentificată)
- movila **PALADE** (neidentificată)
- movila **PARDALENI** (neidentificată)
- movila **PĂDUCHIOSUL MARE** (RAN, cod 43420.07)
- movila **PĂDUCHIOSUL MIC**
- movila **PUTUROSU** (RAN, cod 43420.20), (neidentificată)
- movila **SĂPATĂ¹** (RAN, cod 43420.04), (neidentificată)
- movila **ȚIGANULUI³**
- movila **ȚUȚUIANU** (RAN, cod 43420.09), (neidentificată)
- movila **ULMĂRIE** (neidentificată)
- movila **VALEA CĂLMĂȚUIULUI** (RAN, cod 43420.17)

44.2. Lacul Rezii

- movila **CU PETROIU / PIETROIUL**
- movila **LUNGA¹**
- movila **NISIPURILE** (neidentificată)
- movila **RUBLA** (neidentificată)
- movila **VERDE**

44.3. Mărul Roșu

- movila **TREI MOVILE⁶**
- movila **MIREA**
- movila **PETROIU² / PIETROIUL**

44.4. Valea Călmățuiului

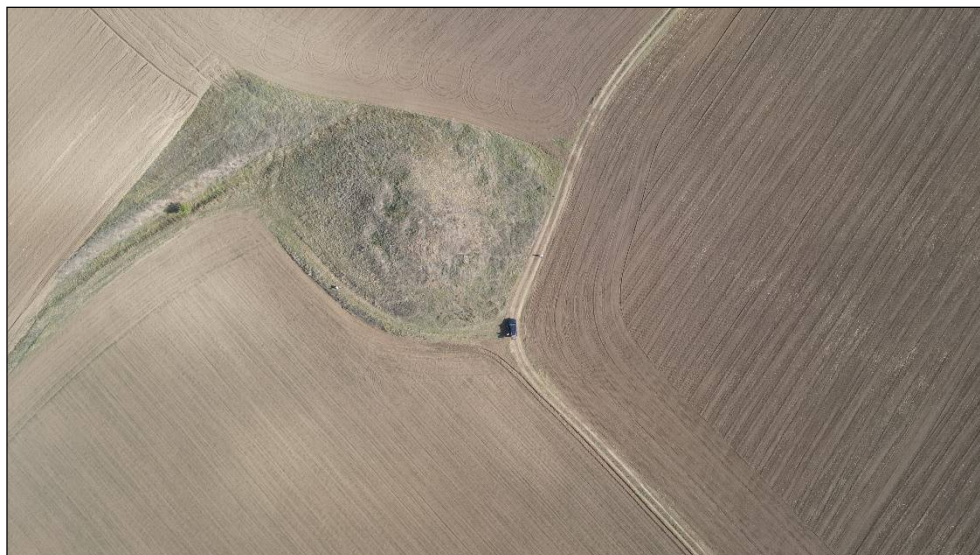
- movila (lui) **FRONI**
- movila **JERCEI**
- movila **MESTECELA MARE**
- movila **PANTILIMON**
- movila **SVÂRLEȚU MARE** (RAN, cod 43420.13)

Jirlău – movila PREUTESELOR / PRIOTESELE.

Jirlău – movila DAMIANCA / DOLOARU.

Racovița – movila SĂPATĂ / BARICIU.

Custura – movila USTUROI.

Zăvoaia – movila FILIU.

Zăvoaia – movila ULMU(LUI).

Dudescu – movila BARACUL.

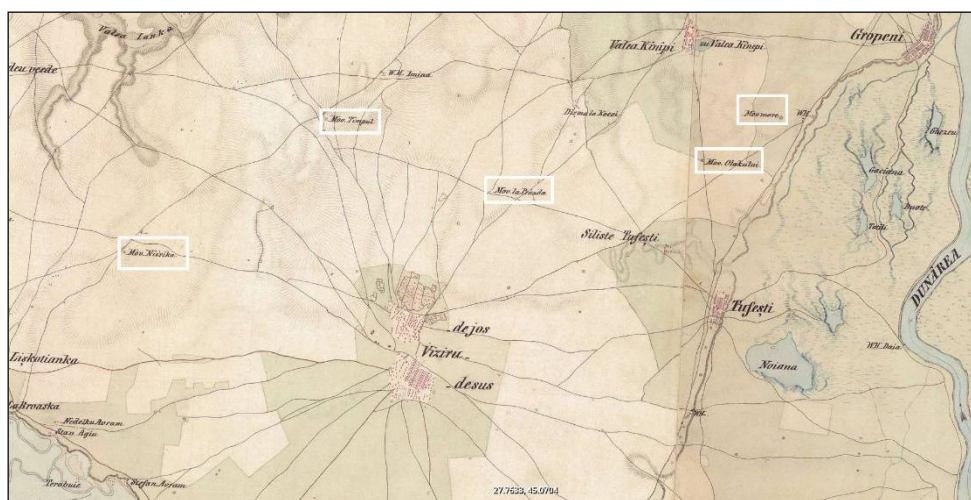

Găvani – movila VIERULUI.

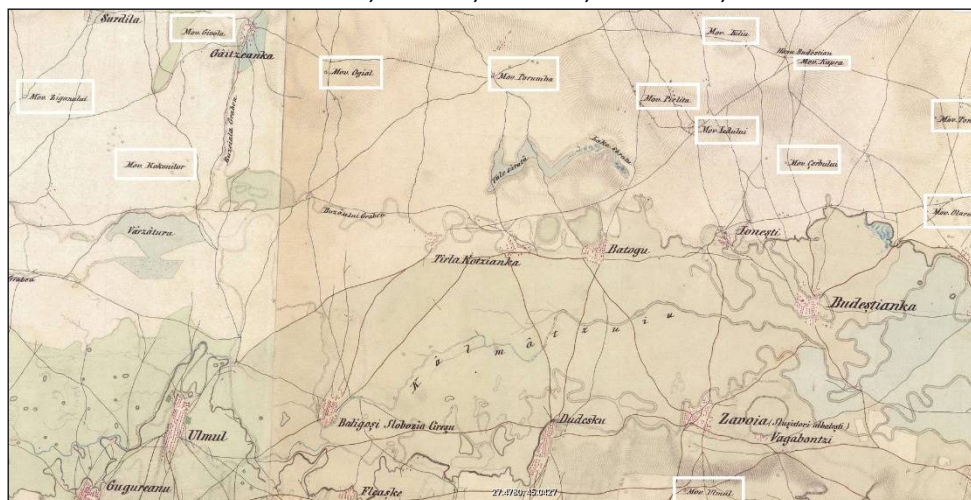

Monumente tumulare pe hărțile militare austriece din secolul XIX
(<https://maps.arcanum.com/ro/map/secondsurvey-wallachia>).

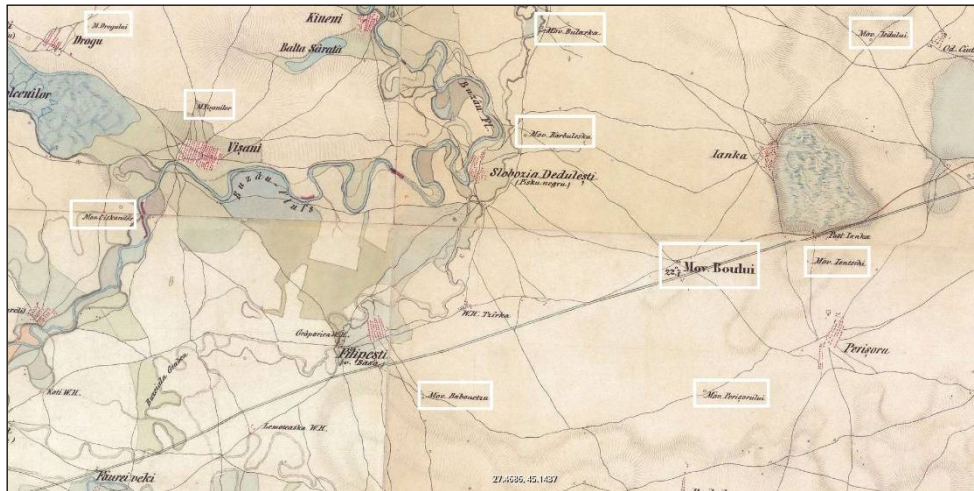
Movilele MIRICĂ, TÂMPU, BRAZDA, OLACULUI, MARE.

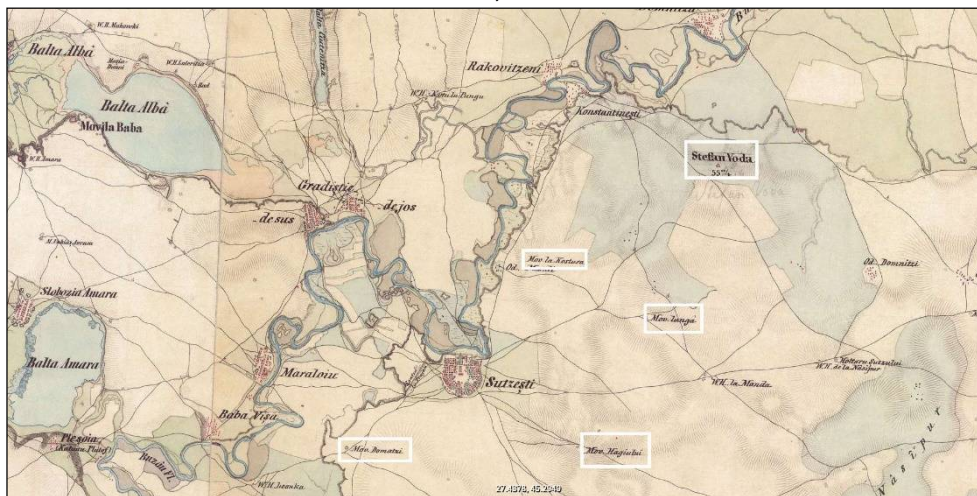
Movilele ȚIGANULUI, COCONILOR, BIVOLUL, OGHIALA, PORUMBA, PÂRLITA, FILIU, IEDULUI, CERBULUI, CAPRA, OLARULUI.

Monumente tumulare pe hărțile militare austriece din secolul XIX
(<https://maps.arcanum.com/ro/map/secondsurvey-wallachia>).

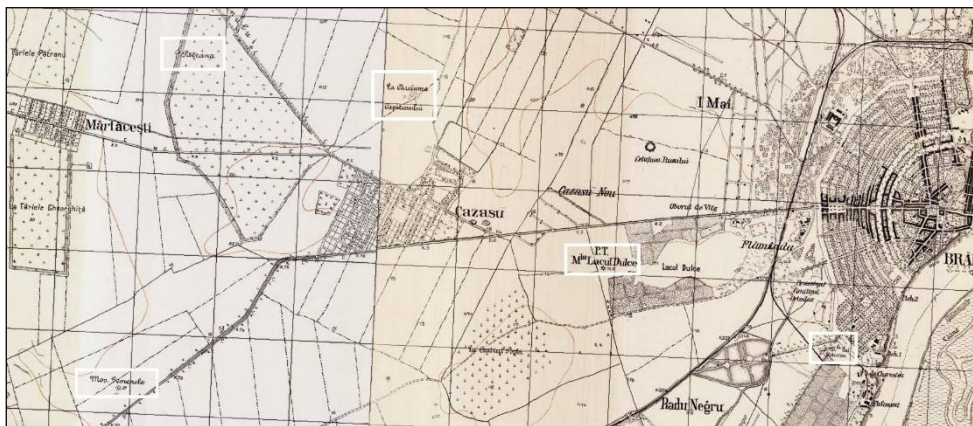
Movilele DROGU, VIȘANI, BOBONEȚU, PERIȘOR, BOULUI, ENCI, BĂRBULEASCA, BULARCA, EDULUI.

Movilele DOMNIȚEI, HAGIULUI, LUNGA, CUSTURA, ȘTEFAN VODĂ.

Monumente tumulare pe Planurile Director de Tragere ale Armatei Române
(<https://geo-spatial.org/harti>).

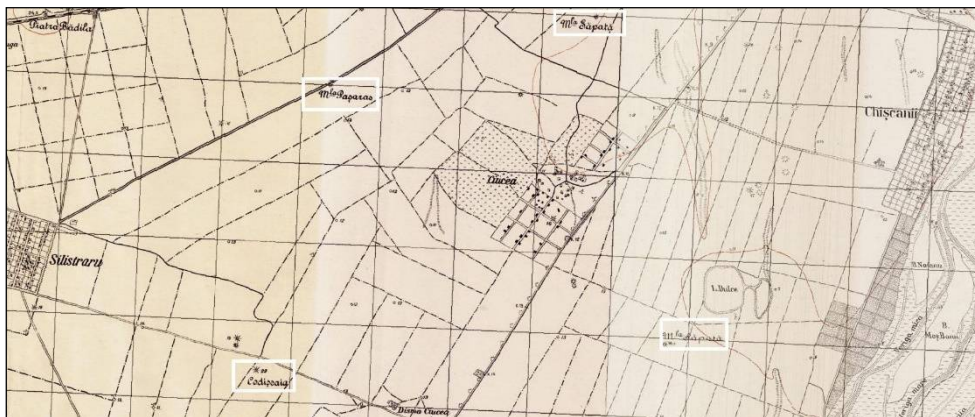

Movilele PĂTRANA, (LA) CÂRCIUMA CĂPITANULUI, LACUL DULCE, (LUI) PETRESCU.

Movilele SATUL NOU, MĂGURA CALULUI, TREI MOVILE.

Monumente tumulare pe Planurile Director de Tragere ale Armatei Române
(<https://geo-spatial.org/harti>).

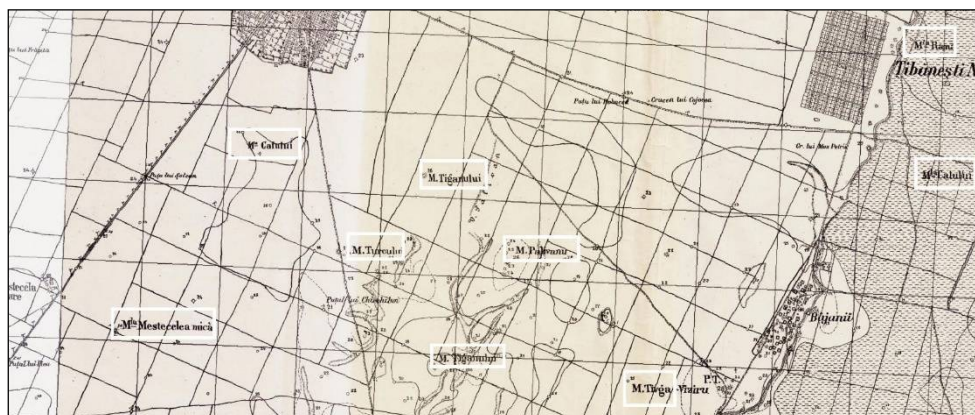

Movilele CADIȘOIA, SĂPATĂ, PAȘARAS.

Movilele (LA) BRAZDĂ, PARAPET, DOLETU, VIȘOARA, OLACULUI, MARE.

Monumente tumulare pe Planurile Director de Tragere ale Armatei Române
(<https://geo-spatial.org/harti>).

Mobilele MESTECEALA MICĂ, CALULUI, TURCULUI, ȚIGANULUI, PELIVANU,
TIGVA, RAMA.

Mobilele VULTURAȘU, TÂMPU, CIOCILOR, PARAPET, DOLETU, (LA) BRAZDĂ, COCEI.

Monumente tumulare pe Planurile Director de Tragere ale Armatei Române
(<https://geo-spatial.org/harti>).

Movilele STOICA, MOROTEȘTI, SANAPLAN.

Movilele SCOICULUI, MUFTIU.

ÎNFIINȚAREA BISERICILOR BAPTISTE ÎN SUDUL BASARABIEI

Vasile Filat

Universitatea de Stat din Moldova
(email: Vasile.filat@eurasiaprecept.org)

Rezumat. Studiul explorează factorii și evenimentele care au contribuit la venirea credinței baptiste în sudul Basarabiei. În prima jumătate a secolului al XIX-lea credința baptistă a luat amploare în Germania prin pastorul Johann Gerhard Oncken. Prin contactele strânse pe care le păstrau cu coloniștii și prin misionari, credința baptistă a ajuns în Basarabia. După ce s-a răspândit printre coloniștii germani, credința baptistă a trecut la vorbitorii de rusă și apoi la românii din Basarabia.

Cuvinte cheie: baptist, coloniștii germani, misionari, biserica baptistă.

*

Abstract. The study explores the factors and events that contributed to the arrival of the Baptist faith in southern Bessarabia. In the first half of the 19th century, the Baptist faith gained momentum in Germany through the pastor Johann Gerhard Oncken. Through the close contacts they maintained with the colonists and through the missionaries, the Baptist faith reached Bessarabia. After spreading among the German settlers, the Baptist faith passed to the Russian speakers and then to the Romanians of Bessarabia.

Key words: Baptist, German settlers, missionaries, Baptist church.

Introducere.

Actualitatea temei de cercetare. Conform datelor ultimului recensământ, în Republica Moldova locuiesc 32 750 bapțiști, ceea ce constituie 1% din totalul populației și îi plasează pe locul doi în raport numeric după confesiunea majoritară, care este cea ortodoxă¹. În prezent Biserica Baptistă se plasează pe locul cinci în lume între bisericile creștine. Alianța Baptistă Mondială, înființată în 1905, întrunește 241 de convenții și uniuni din 126 de țări și teritorii, care cuprind 47 de milioane de credincioși, botezați în 169 000 de biserici locale². Împreună cu copiii și persoanele care frecventează bisericile baptiste, numărul se ridică la 120 de milioane³.

---

¹ Religia în Republica Moldova, în https://ro.wikipedia.org/wiki/Religia_%C3%AEn_Republica_Moldova (accesat la 6 februarie 2021).

² World Baptist Alliance Members, în <https://www.baptistworld.org/member-unions/> (accesat la 6 februarie 2021).

³ Baptist Church, în http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Baptist_Church#Membership (accesat la 6 februarie 2021).

În pofida unui trecut destul de complicat în condițiile Rusiei țariste, dar și a URSS, în istoriografia românească nu există un studiu referitor la apariția și extinderea comunităților baptiste în Basarabia. Despre esența învățaturii baptiste, specificul acestei Biserici, „primejdia” ce o prezintă Biserica față de Statul Sovietic au fost scrise monografiile, broșuri, articole de propagare a ateismului. Unul din cei mai cunoscuți oameni de știință, specializat în doctrina și istoria bisericilor protestante, numite „secte”, a fost Vasile Gajos care a publicat mai multe studii⁴. Autorul amintit a scris, între altele, că „Secta creștinilor baptiști evangheliști este una din cele mai numeroase organizații religioase de tip protestant. Ea a apărut odată cu formarea orânduirii capitaliste. În Rusia a apărut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. La începutul secolului al XX-lea baptismul prezenta deja o biserică burgheză cu o dogmă și un cult formate. În Moldova comunitățile baptiste au apărut inițial la sud (în județele Ismail și Akkerman, în anii 90 ai secolului al XIX-lea)”⁵. Cu prilejul împlinirii unui secol de existență a comunității baptiștilor din Chișinău, Oleg Turlac a publicat o carte despre comunitate având la bază doar mărturiile unor veterani ai Bisericii. Autorul nu a utilizat documente din arhive⁶. Astfel constatăm, că despre istoria comunităților baptiste din Basarabia s-a studiat/scrise prea puțin sau chiar deloc.

În aceste condiții ne-am propus ca scop să examinăm apariția comunităților baptiste în sudul Basarabiei și evoluția acestora sub regim țarist.

Pentru realizarea scopului formulat am studiat dosarele cu informații referitoare la tema noastră din Agenția Națională a Arhivelor⁷, presa timpului, memorii etc. Am utilizat metoda de analiză și sinteză, de comparație în timp și în spațiu (adică cu starea de lucruri din alte regiuni ale Rusiei țariste) etc.

Studiul nostru demonstrează că un rol important în disimilarea baptismului l-a avut Johann Oncken, misionar german, care a propovăduit și în Rusia, inclusiv în Basarabia. August Liebig, unul dintre principalii colaboratori ai lui J. Oncken, a desfășurat o amplă activitate misionară în Basarabia, fiind și pastor al bisericilor baptiste din Tulcea și din Odesa. În anul 1880 baptiștii germani din Basarabia și-au

⁴ В. Ф. Гажос, *Особенности идеологии иезовизма и религиозное сознание сектантов*, Кишинев, Редакционно-издательский отдел Академии Наук Молдавской ССР, 1969, 92 с. [V. F. Gajos, Particularitățile ideologiei iehovismului și conștiințe religioasă a sectanților, Chișinău, Secția de redactare și publicare a Academiei de Științe a RSS Moldovenești, 1969, 92 p.]; Он же, *Эволюция религиозного сектанства в Молдавии (исторический, философский и социологический анализ)*, Кишинев, Издательство Штиинца, 1975, 137 с. [Idem, *Evoluția sectarismului religios în Moldova (analiză istorică, filosofică și sociologică)*, Chișinău, Editura Știința, 1975, 137 p.]

⁵ Idem, *Evoluția sectarismului religios...*, p. 10.

⁶ Турлак О.П., *Помни весь путь. История Кишиневской церкви евангельских христиан-баптистов «Вефиль»*, Кишинев, 2008 [Turlac O. P., *Ține minte întregul drum. Istoria bisericii creștinilor-baptiști evangheliști „Vefil” din Chișinău*, Chișinău, 2008]

⁷ În text vom folosi denumirea tradițională – ANRM, Arhiva Națională a Republicii Moldova.

unit eforturile și au reușit să obțină recunoaștere legală de la stat.

Coloniștii germani au fost primele persoane din Basarabia care au îmbrățișat credința baptistă. În sursele istorice existente nu găsim mărturii de misiune intenționată sau de influență a baptiștilor germani îndreptată către românii sau persoane de alte etnii din Basarabia. Nu dispunem nici de mărturii despre activitatea de misiune a coloniștilor germani baptiști din Basarabia care să fi dus la convertirea românilor sau a reprezentanților altor etnii din regiune, care să fi rezultat în plantarea bisericilor baptiste printre localnici. Toate sursele existente scot în evidență doar o amplă activitate misionară a coloniștilor germani printre conașionalii lor din alte colonii.

La 27 martie 1879 în Rusia a fost adoptată legea despre treburile spirituale ale baptiștilor. Conform acestei legi, baptiștii aveau dreptul „să-și mărturisească liber învățătura și să exerseze riturile credinței în conformitate cu obiceiurile lor”⁸. Ei puteau desfășura închinări publice în casele pe care le-au stabilit sau desemnate pentru aceasta, cu permisiunea guvernatorului. Cei care erau aleși în calitate de lideri spirituali, învățători sau predicatori puteau efectua slujbele și predica numai după ce erau confirmați în acest titlu de către guvernator. Predicatorii și liderii spirituali veniți din străinătate trebuiau să depună un jurământ de loialitate față de slujbă pentru timpul aflării lor în Rusia.

Cultul baptist a fost recunoscut legal în Basarabia în anul 1880 la cererea baptiștilor proveniți dintre coloniștii germani. La 4 mai 1880, în colonia germană Danielsfeld s-au întrunit 35 de coloniști germani baptiști din Basarabia, ca să discute despre legalizarea confesiunii lor în această gubernie⁹. Ei au alcătuit un demers la adresa guvernatorului prin care se cerea să fie recunoscut cetățeanul german August Liebig în calitate de conducător spiritual al baptiștilor din Basarabia și locuitorul coloniei Maloiaroslaveț-II August Klundt să fie recunoscut ca „tovarăș” pentru ajutorarea lui August Liebig. Aici a fost comisă o greșeală de formulare care le-a creat anumite piedici, dar care ulterior s-a rezolvat. În demersul lor baptiștii germani au mai cerut guvernatorului dreptul să officieze servicii divine în case particulare din diferite localități unde aveau activitate, și anume: la Tarutino adunările se dorea să fie desfășurate în casa lui Samuel Friedrich, la Teplitz – la Filip Handel, la Friedental – la Peter Schultz, la Lichtental – la Georg Unterzeer, la Olgental – la Johann Tullman, la Benkendorf – la Johann Handel și la Danielsfeld – la Henrich Hibellheimer¹⁰. Răspunsul guvernatorului a venit la 18 august și August Liebig urma să fie confirmat în calitate de conducător duhovnicesc al baptiștilor după depunea jurământul de credință. A fost refuzată cererea de confirmare a lui

---

⁸ ANRM, fond 6, inventar 5, dosar 185, f. 9.

⁹ Azi, satul Moloha.

¹⁰ ANRM, fond 6, inventar 5, dosar 185, f. 2-3.

August Klundt din pricina formulării și a fost motivată prin faptul că legislația nu presupune funcția de „tovarăș” al liderului spiritual. Casele din diferite localități urmau să fie inspectate de pristavi (polițiști de sector) și, după confirmarea lor, putea fi folosite pentru slujbele religioase. La 19 septembrie credincioșii au trimis o altă scrisoare din numele „bapțiștilor basarabeni” și au mulțumit pentru înlesnirile primite, dar au solicitat din nou să fie aprobat în slujirea de predicator cetățeanul August Klundt¹¹. La sfârșitul lunii noiembrie guvernatorul a dat aviz pozitiv și la această cerere a bapțiștilor¹².

Chiar dacă nu se află pe teritoriul Basarabiei, bisericile baptiste din localitățile dobrogene Cataloi și Tulcea au jucat un rol important la formarea primelor biserici baptiste printre rușii din Basarabia. La acea perioadă Dobrogea făcea parte din Imperiul Otoman și era o oază de toleranță religioasă. Turcii musulmani ofereau mai multă libertate religioasă coloniștilor și localnicilor decât Rusia ortodoxă. Comunitățile evanghelice-luterane din coloniile germane din Dobrogea se raportau de consiliul bisericesc superior din Berlin, care a trimis primul preot în anul 1858¹³. La încheierea războiului ruso-turc din 1877-1878 teritoriul Dobrogei a fost cedat României prin Tratatul de la Berlin și a devenit o provincie românească¹⁴.

Libertatea religioasă și posibilitatea de colonizare a pământurilor noi au atras în Dobrogea mulți coloniști germani din Rusia, mai ales din Basarabia. Mai târziu și-au găsit refugiu în Dobrogea și evanghelicii ruși, în perioada când ober-procurorul Konstantin Pobedonoshev a declanșat cele mai severe persecuții împotriva lor. Astfel, predicatorul baptist Vasilii Pavlov din Tbilisi, după ce a fost exilat de două ori în Siberia, s-a retras în Dobrogea, unde a păstorit biserica baptistă rusească. Încă de atunci a păstrat legături și a încurajat lucrarea bisericii baptiste din satul Cișmele și pe pastorul acesteia Arhip Romanenko.

Cișmele. Pornind de la frontierele geografice ale Basarabiei din acea perioadă, este necesar de menționat că primii ruși care au hotărât să se boteze în baza convingerilor formate după studierea Bibliei au fost locuitorii satului Cișmele, județul Ismail, care în prezent se numește Strumok și se află în regiunea Odesa din Ucraina¹⁵. Având în vedere că satul acesta se afla în apropiere geografică de satele Osnova și Karlovka din județul Odesa, era de așteptat ca primii misionari ștundiști să fi venit la Cișmele și în toată Basarabia tocmai din acele sate. Realitatea însă a fost diferită. Primii misionari bapțiști care au venit la Cișmele au fost dintre

---

¹¹ *Ibidem*, f. 11.

¹² *Ibidem*, f. 12.

¹³ Ioan Georgescu, *Coloniile germane din Dobrogea*, Cernăuți, 1926, p. 47.

¹⁴ Alexa Popovici, *op. cit.*, p. 90.

¹⁵ О. П. Турлак, *Помни весь путь. История Кишиневской церкви евангельских христиан-баптистов «Вефиль» 1908–2008*, Кишинев, 2008, p. 15.

credincioșii ruși exilați în Tulcea, care la acel moment făcea parte din Imperiul Otoman. Istoria plantării bisericii baptiste din satul Cișmele a fost relatată de primul ei pastor, Arhip Romanenko¹⁶, care s-a născut în satul Șvirnevo, gubernia Herson, într-o familie de țărani foarte asupriți. Trei zile în săptămână lucrau împreună cu familia la boier și, dacă nu reușeau cu volumul de munci pe care le primeau, erau bătuți. La vârsta de 18 ani, Arhip a reușit să fugă în Turcia și a lucrat pescar în Katerlez (suburbie a or. Kerçi). Acolo a căzut în patima beției și deseori se gândea la chinurile iadului, unde avea să sfârșească dacă rămânea în acea stare păcătoasă. De aceea, a hotărât să plece în Rusia să-și vadă familia, apoi să meargă la Kiev să se închine la moaștele sfinților și după aceea să se călugărească la Muntele Athos. În drumul său a trecut prin România și a ajuns în satul Șagani din Basarabia, unde s-a oprit să lucreze la cosit pe perioada verii. Omul la care se angajase l-a convins să se căsătorească cu o văduvă din sat. Scribul satului Șagani avea o copie a Noului Testament, pe care o numea „de Londra”, pentru că era tipărită și distribuită de Societatea Biblică pentru Britania și Străinătate¹⁷. Cum a ajuns el să aibă această copie a Noului Testament nu cunoaștem, dar putem presupune că a fost adusă de colportorii centrului de distribuție al Societății din Odesa, condus de Melville. Putea fi adusă și de un prizonier, căci după Războiul din Crimeea (1853-1856), aceeași Societate Biblică pentru Britania și Străinătate a distribuit Noul Testament printre soldații ruși prizonieri la turci. Dar, la întoarcerea ostașilor acasă, când coborau de pe corăbii, autoritățile le-au confiscat Noul Testament. Totuși, mulți au reușit să le ascundă, ca să le poată citi sau să le ducă altora. Chiar în piețe puteau fi cumpărate copii ale Noului Testament aduse de foștii prizonieri¹⁸. Arhip Romanenko lucra împreună cu doi bărbați din Șagani pe nume Sidor și Sozon. Aceștia citeau Noul Testament, iar Arhip asculta. Tustrei au ajuns la concluzia că, dacă aceasta este învățătura adevărată a lui Isus Hristos, atunci ei nu sunt creștini. Pentru că nu erau siguri de veridicitatea traducerii „de la Londra” a Noului Testament, au mers la cantorul Bisericii Ortodoxe din sat și au cerut o copie a Noului Testament, ca să le compare. După verificare s-au convins că nu este diferență și că mântuirea adevărată este descrisă în Noul Testament. Ei nu cunoșteau nimic despre alte confesiuni, afară de molocani, care locuiau în satul vecin Cișmele și aveau adunare acolo. Au început să frecventeze serviciile divine ale molocanilor, la care se citea și se explica Biblia. Oamenii au început să vorbească că acești trei bărbați au devenit

---

¹⁶ *Банмучм*, nr. 5, 1907, p. 21.

¹⁷ John Melville a fost un misionar scoțian, care a locuit la Odesa din 1837 și a activat în calitate de colportor până la 1880, distribuind multe Biblii aduse oficial și apoi, după interdicția guvernului rus, neoficial.

¹⁸ „Johann Wieler (1839-1889). Among Russian Evangelicals: A New Source of Mennonites and Evangelicalism in Imperial Russia”. Translated and introduced by Lawrence Klippenstein, *Journal of Mennonite Studies*, vol. 5, 1987, p. 46.

molocani. La începutul anului 1874 protoiereul și subprefectul i-au chemat la cancelarie și s-a adunat acolo mult popor. Protoiereul i-a întrebat de ce nu frecventează biserica ortodoxă și ei au răspuns că consideră că e păcat să te închini la icoane. Protoiereul a spus că atunci când Domnul Isus a trăit pe pământ, împăratul Avgar a trimis un pictor să-l picteze chipul, dar pictorul nu a reușit. Atunci Mântuitorul a luat o fâșie de pânză și a pus-o pe fața Sa, după care chipul Lui a rămas pe pânză. Unul din cei trei bărbați a avut îndrăzneala să spună protoiereului că așa istorie nu există în Noul Testament. Clericul ortodox a ridicat Noul Testament și a spus: „Aici este scris aceasta”. I-a chemat pe Arhip și prietenii săi în cancelarie, s-a așezat la masă și mult timp a răsfoit Noul Testament, căutând „argumentul” celor spuse de el. Negăsind, protoiereul a plecat, fără să le mai spună un cuvânt celor pe care i-a tras la răspundere. După această întâmplare primarul a adunat semnături de la locuitori, ca să-i alunge din sat pe acești trei bărbați împreună cu familiile lor. I-au chemat la cancelarie și le-au poruncit să-și vândă toate averile și în decurs de două săptămâni să părăsească satul. A doua zi Arhip a vrut să are, dar oamenii din sat au venit și l-au forțat să rămână acasă. Apoi au venit câțiva bărbați să-l bată, așa încât a fost nevoit să se ascundă de ei. În luna martie a anului 1876 Arhip Romanenko s-a mutat cu familia în satul Cișmele și s-a alipit comunității molocanilor, dar nu era satisfăcut de viața spirituală de acolo, pentru că molocanii nu urmau în totul învățătura Noului Testament. Ei nu practicau botezul, cina Domnului, hirotonisirea prezbiterilor. Sozon, prietenul lui Arhip, tot nu-i considera pe molocani creștini. Nu știau încotro să apuce și au început să se roage Domnului să le trimită pe cineva să-i învețe calea mântuirii. Vestea despre căutările lor spirituale a ajuns până la baptilistii ruși din Tulcea. Ei au trimis un predicator rus pe nume Dmitrii Petrov, care s-a întors la Hristos prin lucrarea misionarului metodist Flocken și apoi s-a alipit bisericii baptiliste¹⁹. Petrov a venit la Arhip Romanenko și, în casa lui din satul Cișmele, a predicat Evanghelia celor adunați. În Cișmele primii s-au botezat Arhip, soția sa, fiica și sora soției. Apoi s-a botezat Sozon Vasilenko împreună cu soția și fiica²⁰. Apoi s-au mai botezat alte 20 de persoane.

Akkerman. În anul 1888 a venit din regiunea Herson și s-a stabilit cu traiul la Akkerman Ivan Kolesnikov, un evreu care, la vârsta de 14 ani, s-a convertit la creștinism, dar, pentru că s-a dezamăgit de Biserica Ortodoxă, a devenit baptilist. El era colportor al Societății Misionare Baptiliste și, oriunde mergea, purta cu sine cutii

---

¹⁹ Архимандритъ Алексій, *Первый съездъ миссіонеровъ Кишиневской епархіи въ г. Кишиневъ съ 1-го по 7-е іюня 1893 года*, în *Кишиневскіе епархіальныя ведомости (КЕВ)*, nr. 14, 1893, p. 475.

²⁰ În anul 1880, împreună cu soția și cei 10 copii, Sozon s-a mutat la Tulcea, probabil pentru a scăpa de persecuția religioasă. La stabilirea familiei în Tulcea, vecinii, care vorbeau în majoritate rusește, i-au numit Sezonov, adică fiii lui Sezon. Din familia aceasta au ieșit vestiți lucrători creștini, care au făcut lucrare mare în România și au sprijinit lucrarea din Basarabia, Vezi: <https://cronicasezonovilor.wordpress.com/2013/06/03/inceputurile-familiei-sezonov/> (accesat la 8 februarie 2021).

cu cărți creștine, pe care le vindea sau le distribuia gratuit oamenilor²¹.

Conform mărturiei baptistului P. Slobodeniuk, biserica baptistă din Akkerman a luat naștere în anul 1890 și primul locuitor din oraș care a devenit baptist a fost pietrarul Piotr Makarov, apoi Fiodor Borisov și Ivan Șemacenko. Apoi a venit din Tbilisi baptista Panina și din Chișinău a venit baptista Maria Malishevskaja. Din Bulgaria au venit Randeev cu familia lui numeroasă și Velenov. Pentru că bapțiștii erau în număr mic, la început se adunau în casa de rugăciune a molocanilor și făceau adunări pe la casele lor până în anul 1912. Apoi au stabilit legătura cu bapțiștii din Odesa și cu pastorul Vasilii Pavlov, care i-a ajutat să amenajeze o încăpere pentru serviciile divine în casa lui Zalov. Biserica din Odesa le-a oferit băncile și i-a dotat cu literatura necesară. Conducerea bisericii a fost încredințată lui Ivan Vasilievici Șemacenko²². Predicatorii Kravcenko și Filipovici din Odesa au ajutat acestei biserici prin vizite frecvente și cu predicarea²³.

Din raportul misionarului ortodox din 1900 aflăm că bapțiștii din Akkerman erau parte a bisericii din Odesa, avându-l de lider pe tânărul Haralampii Ivanovici Kravcenko, care avea 22 de ani. El provenea dintr-o familie de creștini ortodocși din Chilia. La vârsta de 17 ani, s-a botezat la biserica baptistă din Tulcea. După ce a fost învățat de Vasilii Pavlov, s-a întors să facă misiune în regiunile Chilia și Akkerman. S-a stabilit cu traiul la Akkerman și timp de câteva luni a plantat o biserică baptistă cu oameni veniți dintre molocanii și ortodocșii cărora le-a predicat Evanghelia. Chiar dacă nu avea cunoștințe strălucite, Haralampii Kravcenko avea un zel deosebit și îndrăzneală de la Duhul Sfânt. Misionarul ortodox scria că se îmbrăca elegant totdeauna și se purta ca un om inteligent²⁴. El era de specialitate morar și, când mergea într-o localitate nouă, se angaja conform acestei profesii și așa zidea relații cu oamenii, ca să le poată spune Evanghelia. Când piedicile și persecuțiile făceau imposibilă misiunea lui, mergea în altă localitate. Astfel a făcut misiune și a predicat la Chilia, Cișmele, Akkerman și Odesa²⁵.

Chilia. Credința baptistă a ajuns în orașul Chilia prin misiunea bisericii baptiste din Odesa. Conform rapoartelor misionarilor antisectari ortodocși, încă în anul 1903 frații Haralampii și Pavel Kravcenko au condus misiune baptistă în orașul

---

²¹ Авксентій Стадницькій, *Состояніе раскола и сектантства въ Бессарабіи по миссіонерскимъ отчетамъ за 1888 годъ*, în *КЕВ*, nr. 8, 1889, p. 357.

²² Юрий Решетников, Сергей Санников, *Обзор истории евангельско-баптистского братства в Украине*, în http://krotov.info/history/20/iz_istori/reshetn.html (accesat 6 aprilie 2022).

²³ Феодосія Кирики, *Епархіального миссіонера-проповѣдника Протоіеря Феодосія Кирики за 1913 годъ*, în *КЕВ*, nr. 16, 1914, p. 6.

²⁴ Іеромонахъ Димитрій, *Отчетъ противосектантскаго миссіонера Кишиневской епархіи за 1900 годъ*, în *КЕВ*, 1901, nr. 16, p. 487.

²⁵ *Сектантство и противосектантская миссіонерская деятельность въ Кишиневской епархіи въ 1902 году*, în *КЕВ*, nr. 6, 1903, p. 163.

Chilia²⁶. Mai târziu, conducătorul corului din Cișmele, P. Kovaliov, s-a stabilit cu traiul în orașul Chilia; în anul 1914 despre activitatea lui s-a scris în revista eparhială. Pentru că Kovaliov predica Evanghelia în oraș și avea succes, preotul ortodox Iosif Belodanov, după câteva discuții particulare, l-a invitat la dezbateri publice. Prima a avut loc la 16 februarie și au discutat despre botezul pruncilor. Din partea baptiștilor a participat la dezbateri și prezbiterul bisericii din Cișmele, P. Kravcenko. Peste o săptămână a urmat o altă dezbateri publică, la care s-a discutat despre biserică. Nu putem cunoaște din sursele ortodoxe care au fost argumentele vorbitorilor baptiști și nici rezultatele dezbateri, dar știm cu certitudine că preotul ortodox, la încheiere, le-a spus oamenilor că dacă vor intra vreo dată în casele lor sectanții (adică baptiștii), „să spele după ei podeaua și să aerisească camera, că să iasă mirosul rău al ereziei lor”²⁷. Unii clerici ortodocși preferau, în loc de argumente, să facă uz de defăimări și batjocură. La dezbateri teologice care a fost la Chilia la data de 2 martie în același an, a participat și un baptist din satul Cara-Mehmet (sau Caramahmet) (azi Șevcenkove, Ucraina), și acest fapt atestă prezența bisericii baptiste în acel sat la anul 1914.

Stația de cale ferată Greceni. În vara anului 1902 au venit să lucreze la stația de cale ferată Greceni (azi face parte din raionul Cahul) un grup de 15 credincioși baptiști, care aparțineau de biserica baptistă din Kiev²⁸. De aceeași comunitate din Kiev aparțineau și credincioșii baptiști din Soroca. Cu 12 ani în urmă, în anul 1890, existase la Greceni o comunitate de ștundiști alcătuită din lucrătorii acestei stații, care îi aveau ca lideri pe Fiodor Varennikov și Evsevii Șpira²⁹. Nu se cunoaște despre legăturile dintre aceste grupuri de oameni, dar putem presupune că ștundiștii rămași s-au alipit comunității baptiste nou-formate.

Concluzii. Credința baptistă a fost introdusă în sudul Basarabiei de către coloniști germani și ruși, care s-au stabilit în această zonă în secolul al XIX-lea. Sudul Basarabiei a fost locul unde au venit primii misionari baptiști germani ca să aducă credința aceasta conaționalilor lor. Numărul mare de colonii germane din sudul Basarabiei a motivat o prezență semnificativă a baptiștilor în această regiune, contribuind la dezvoltarea și propagarea credinței baptiste în comunitățile locale.

Baptiștii din sudul Basarabiei au practicat botezul prin scufundare, considerând că acesta este modul corect și biblic de botez. Ei au pus un accent deosebit pe studiul și urmarea învățăturilor din Noul Testament. Ei au respins

---

²⁶ *Сектантство и противосектантская миссионерская деятельность въ Кишиневской епархіи въ 1903 году*, în *КЕВ*, nr. 5, 1904, p. 2.

²⁷ *Ревнитель православія, „Беседы съ баптистами”*, în *КЕВ*, nr. 12, 1914, p. 574-575.

²⁸ *Сектантство и противосектантская миссионерская деятельность въ Кишиневской епархіи въ 1903 году*, în *КЕВ*, 1904, nr. 5, p. 5.

²⁹ *Авксентій Стадницькій, Состояніе раскола и сектантства въ Бессарабій по миссионерскимъ отчетамъ за 1889 годъ*, în *КЕВ*, nr. 16, 1890, p. 684.

închinarea la icoane, la sfinți și la moaște, considerând că aceste practici contravin învățăturilor biblice. Comunitatea baptistă din sudul Basarabiei a avut o influență semnificativă asupra altor grupuri religioase din regiune, prin activitatea lor misionară și prin propagarea valorilor religioase și morale creștine. Bapțiștii germani din sudul Basarabiei nu s-au remarcat prin misiune îndreptată spre români și alte etnii din regiune. Comunitățile baptiste din localitățile dobrogene Cataloi și Tulcea au jucat un rol important în formarea primelor biserici baptiste printre rușii din sudul Basarabiei. Legalizarea credinței baptiste în Basarabia a avut loc în anul 1880, la cererea bapțiștilor germani. Acest lucru le-a permis să-și desfășoare activitatea religioasă și să-și organizeze biserici în mod legal în această regiune.

DECORAȚIE CONFERITĂ ÎN 1878 LUI BOGDAN PETRICEICU HASDEU

Laurențiu-Ștefan Szemkovics

cercetător științific dr., Arhivele Naționale Istorice Centrale, București
(email: laurszem@gmail.com)

Rezumat. În articol este prezentat, apelând la faleristică, la heraldică și la sigilografie, Ordinul „Steaua României” în gradul de Ofițer care i-a fost acordat în 1878 lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, istoric, judecător la Cahul, director general al Arhivelor Statului, membru al Academiei Române, membru al Academiei de Științe din Petersburg și membru onorific al Academiei din New-York.

Cuvinte cheie: Bogdan Petriceicu Hasdeu, istoric, judecător la Cahul, director general al Arhivelor Statului, Ordinul „Steaua României” în gradul de Ofițer, faleristică, heraldică, sigilografie.

*

Abstract. The article presents, using phaleristics, heraldry and sigillography, the "Star of Romania" Order in the rank of Officer which was awarded in 1878 to Bogdan Petriceicu Hasdeu, historian, judge in Cahul, general director of the State Archives, member of the Romanian Academy, member of the Petersburg Academy of Sciences and honorary member of the New York Academy.

Key words: Bogdan Petriceicu Hasdeu, historian, judge in Cahul, general director of the State Archives, Order of the "Star of Romania" in the rank of Officer, phaleristics, heraldry, sigillography.

Bogdan Petriceicu Hasdeu s-a născut la 26 februarie 1838, la Crăstinești, în fostul județ Hotin. Și-a făcut studiile la Vinița, Rovno, Camenița, la Chișinău – unde tatăl său fusese numit profesor – urmând apoi științele juridice la Universitatea din Harkov. Stabilindu-se în Moldova, la Iași, el a fost numit în 1858 judecător la Cahul, apoi în 1860 profesor de istorie și statistică la Liceul din Iași, precum și custode la Biblioteca Națională din același oraș. În 1863 a fost ales membru al Comisiei Documentare care funcționa în capitala țării și în 1870 el inaugurează un curs liber de filologie comparată asio-europeană, după care șapte ani mai târziu i s-a încredințat acest post la Universitatea din București. În luna septembrie 1877 a fost ales membru al Academiei Române și câțiva ani mai târziu – membru al Academiei de Științe din Petersburg și membru onorific al Academiei din New-York. A publicat în „Arhiva Istorică a României”, editată de el, documente slave și izvoare rusești, polone și sârbești privitoare la istoria țărilor române, apoi în anii 1876-1881 publică trei volume din *Cuvente den Bătrâni* și editează cu un studiu introductiv *Cronica lui Zilot Românul*, precum și *Etymologicum*

magnum Romaniae (doar 4 volume). De la 17 mai 1876 până la 1 aprilie 1900 a fost director general al Arhivelor Statului. A murit în Castelul său din Câmpina la 25 august 1907¹.

Urmare a raportului lui M. Kogălniceanu, ministrul Afacerilor Străine, nr. 16.283, Carol I a semnat în București, la 1 ianuarie 1878, decretul nr. 2 (fig. 1)², prin care a conferit Ordinul „Steaua României” în gradul de Ofițer (fig. 3-4)³ lui Bogdan Hasdeu, istoric, director general al Arhivelor Statului, fapt ce rezultă și din brevetul nr. 106 din 3 martie 1878 (fig. 2)⁴. Prin același decret, decorația a mai fost acordată și altor persoane atât în gradul amintit mai sus, cât și în gradele de Mare Cruce, Mare Ofițer, Comandor și Cavalier.

Prezentăm descrierea distincției onorifice, precum și reproducerile grafice care provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale (documentele) și de pe site-ul: <https://www.ordersandmedals.ro> (decorația).

Pentru a răsplăti serviciile civile și militare aduse statului român, Carol I a instituit, la 10 mai 1877, Ordinul „Steaua României”⁵. Potrivit *Regulamentului pentru aplicarea legii relativă la instituirea Ordinului „Steaua României”*⁶: „Decoratiunea Steaua României este o cruce cu smalt albastru, înconjurată de raze, purtând coroana domnească. Centrul crucii este de smalt roșu, înconjurat cu ramuri de stejari verzi, având pe o parte vulturul cu deviza IN FIDE SALUS, iar pe cealaltă parte cifra domnitorului. Crucea, cu smalt albastru, este de argint pentru Cavaleri și de aur pentru Ofițeri, Comandori, Mari-Ofițeri și Mari-Crucii. Diametrul este de 40 milimetri pentru Cavaleri și Ofițeri și de 60 milimetri pentru Comandori și Mari-Ofițeri. Cavalerii poartă decorațiunea pe partea stângă a pieptului, atârnată de o cordea moarăță roșie, cu marginile albastre-închise, fără rozetă. Ofițerii o poartă în același loc și cu aceeași cordea, însă cu rozetă... Pentru militari, forma decorațiunii este tot ca cea pentru civili, cu diferența numai că fiecare clasă are pe decorațiune două spade suspendate deasupra crucii. Militarii însă, numiți membri ai ordinului pentru fapte meritorii săvârșite în timp de război, vor purta pe decorațiune două spade încrucișate, care la Cavaleri și Ofițeri vor figura și pe panglică”⁷.

---

¹ Mihai Regleanu, *Bogdan Petriceicu Hasdeu*, în *Figuri de arhiviști*, București, 1971, pp. 179-197.

² Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinilor*, dosar nr. 7/1878.

³ Imaginile decorației au fost preluate de pe site-ul: <https://www.ordersandmedals.ro>.

⁴ Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Hașdeu B. P.*, vol. XXXVI, pachete DLVIII-DLX, doc. nr. 1759.

⁵ Legea nr. 1.108 din 10 mai 1877, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 107 din 12 (24) mai 1877, pp. 3159-3160.

⁶ Sancționat prin decretul nr. 1.517 din 28 iunie 1877, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 153 din 8 / 20 iulie 1877, pp. 4317-4319.

⁷ *Ordine, cruci și medalii române. Istorice, legi și regulamente*, autori: Vintilă Ivănceanu, Petre Ionescu, Petre P. Sterescu, C. Tâmpceanu, Imprimeria Statului, București, 1927, pp. 25-46; I. G. F. Cricoveanu, *Codul decorațiunilor și al medaliilor conținând legile, regulamentele și decretul relative la crearea*

decorațiunilor și a medaliilor de la 1860 și până azi, tomul VI, ediție revăzută și completată, Giurgiu, Tipografia „Ulpiu Stanculescu”, 1928, pp. 66-90; Ștefan Catone, Neculae Șerbănescu, Dumitrașcu Bedivan, *România: decorații 1859-1991*, Cover, București, 1992, p. 17; Tudor Alexandru Martin, Katiușa Pârvan, Cătălina Opaschi, *Onoarea națiunilor (II). Ordine și decorații românești din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*, Muzeul Național de Istorie a României, București, 2016, pp. 42-52; Laurențiu-Ștefan Szemkovičs, *Distincții acordate jandarmilor în perioada 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2018, pp. 5-9; idem, *Distincții conferite clerului român în 1918*, în „Analele Aradului”, anul IV, nr. 4, 2018, Supliment: 100 de ani de la Marea Unire, Colecția „Astra Arădeană – 1863”, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, pp. 337-339; idem, *Decorație conferită episcopului Buzăului în 1919*, în „Analele Buzăului”, XI, Buzău, 2019, pp. 145-151; idem, *Decorații conferite clerului român (1916-1919) / Decorations awarded to the Romanian clergy (1916-1919)*, Editura Moroșan, București, 2019, pp. 15-18; idem, *Decorații conferite personalului polițienesc în perioada 1917-1919 / Decorations awarded to the Police staff between 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, pp. 14-18; idem, *Distincții onorifice conferite grănicerilor români în perioada 1916-1917*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, pp. 16-18, 19, 24; idem, *Decorații primite de jandarmii români (1916-1920) / Decorations received by the Romanian gendarmes (1916-1920)*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2020, pp. 17-21; idem, *Decorații conferite clerului român în 1920, în Primul Război Mondial și Marea Unire a românilor. 100 de ani de la semnarea Tratatului de Pace de la Trianon (1920-2020)*, coordonator: Eugen Petrescu, Editura Universitaria, Craiova, 2020, pp. 672-674, 678; idem, *Distincții onorifice conferite agenților de siguranță și polițiștilor români în 1920, în Primul Război Mondial și Marea Unire a românilor. 100 de ani de la semnarea Tratatului de Pace de la Trianon (1920-2020)*, coordonator: Eugen Petrescu, Editura Universitaria, Craiova, 2020, pp. 662-665; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit unui maior din Corpul de Jandarmi (1920)*, în „Jandarmeria Română”, numărul 56, septembrie 2021, p. 73; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 prefectului județului Sălaj*, în „Caiete Silvine”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 206, martie 2022, p. 36; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit prefectului județului Mușcel (1887)*, în „Suflet Mușcelean”, anul III, nr. 5, martie MMXXII, p. 10; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit comandantului Corpului I Armată, la Craiova (1923)*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria a IV-a, nr. 9, 2021, Editura SITECH, Craiova, 2021, pp. 212-215; idem, *Arădeni decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României (1922)*, în „Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana”, coordonatori: Doru Sinaci, Sorin Bulboacă, vol. XVII, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2022, pp. 147-172; idem, *Decorații conferite în 1922 unor funcționari și unor lucrători de la Monitorul Oficial și Imprimeria Statului*, în *Monitorul Oficial, 190 de ani de la apariție*, București, Monitorul Oficial R.A., 2022, pp. 27-39; idem, *Decorații decernate preoților români în 1920*, în „Misiunea”. Revista Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”, anul VII, nr. 1 (7), 2020, pp. 12-17; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1902 unui maior din regimentul 1 Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 388, 22 noiembrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit șefului contabilității Consistoriului Arad (1923)*, în „Ziridava”. Studia Historica, XXVII, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2022, pp. 249-258; idem, *Ziariști decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României*, în „UZP”, nr. 28, 2022, pp. 38-39; idem, *Decorație acordată unui subșef de Stat Major al Comandamentului Corpului de Jandarmi (1922)*, în „Jandarmeria Română”, nr. 59, iunie 2022, pp. 34-35; idem, *Decorații conferite preoțimii române în perioada 1916-1921*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2023, pp. 20-22; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prefectului județului Ialomița*, în „Helis”, anul XXI, nr. 4-5-6 (237-238-239), aprilie-mai-iunie 2023, Editor Asociația culturală Helis, p. 24; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1912 lui Ion Mitilineu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 81, mai-iunie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua*

României” conferit în 1913 unui maior din Târgoviște, <https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-conferit-in-1913-unui-maior-din-targoviste/>; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1904 unui general în retragere din Cloșani, județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 414, 13 iunie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui consilier agricol, directorului Fabricii de zahăr din Giurgiu și unui fost consilier județean din comuna Gălăteni, județul Vlașca*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVII, nr. 5-6 (266-267), mai-iunie 2023, p. 29; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1909 unui senator, unui deputat și prefectului județului Dâmbovița*, <https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-conferit-in-1909-unui-senator-unui-deputat-si-prefectului-judetului-dambovita/>; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prim-președintelui Curții de Apel din Galați*, în „Pro Lege”, nr. 2/2023, pp. 210-215; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1927 comandantului Companiei de Jandarmi din județul Constanța*, în „Jandarmeria Română”, nr. 63, iunie 2023, pp. 74-75; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1913 unui comisar-șef în Direcția Poliției și Siguranței Generale*, <https://www.gazetamuntenei.ro/ordinul-steaua-romaniei-decernat-in-1913-unui-comisar-sef-in-directia-politiei-si-sigurantei-generale/>; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat lui Nicolae Titulescu în 1913*, în „Perspective”, anul IV, nr. 1 (7)/2023, Editura Fundația Europeană Titulescu, pp. 47-49; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1893 lui Anghel Saligny*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, nr. 84, noiembrie-decembrie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1893 unor prelați români*, în „Muzeul Presei Românești”, anul III, nr. 12, decembrie 2023, pp. 15-18; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui preot din Baia de Aramă*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 442, 30 ianuarie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1912 unor polițiști și unui jandarm*, în „Monitor cultural-educativ”, nr. 2/2023, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2023, pp. 6-19; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1922 președintelui Consiliului Județean din Vlașca, prefectului județului Vlașca și unui avocat din Giurgiu*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVIII, nr. 1-2 (274-275), ianuarie-februarie 2024, p. 27; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1931 unui căpitan din Arad*, în „Universul Cărții Gutenberg”, anul XVI, nr. 58, martie 2024, pp. 10-11; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1895 unui inspector școlar din Brăila*, în „Analele Brăilei”, Serie Nouă, anul XXIII, nr. 23, Brăila, 2023, pp. 63-78; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1878 unui fost deputat din județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 453, 16 aprilie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1878 unui fost deputat din județul Vlașca*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVIII, nr. 5-6 (278-279), mai-iunie 2024, p. 25; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1878 fratelui poetului Mihai Eminescu*, în „Cronica Timpului”, anul X, nr. 112-113, mai-iunie 2024, p. 15; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1878 unor episcopi români*, în „Muzeul Presei Românești”, anul IV, nr. 15, august 2024, pp. 10-13.

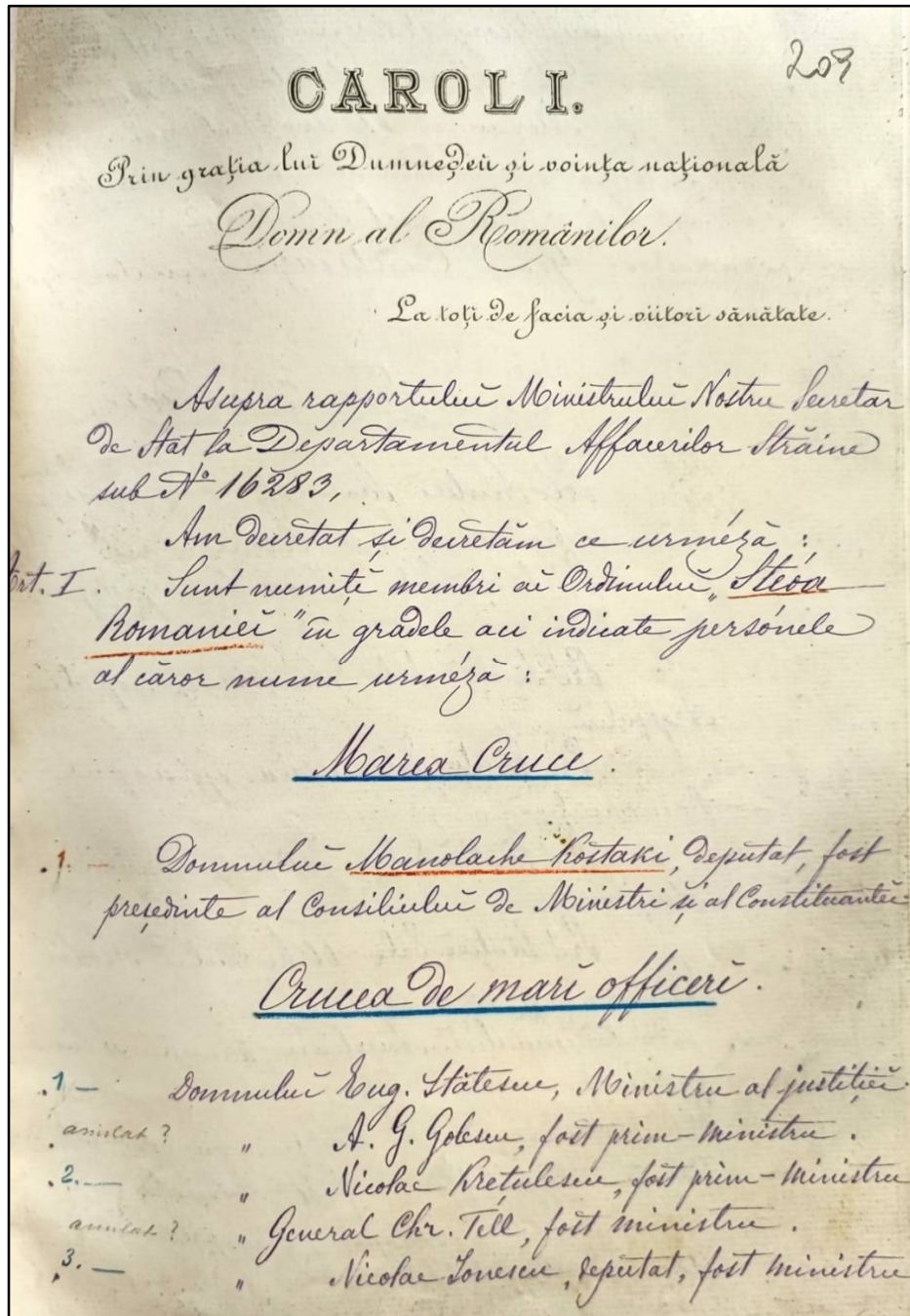
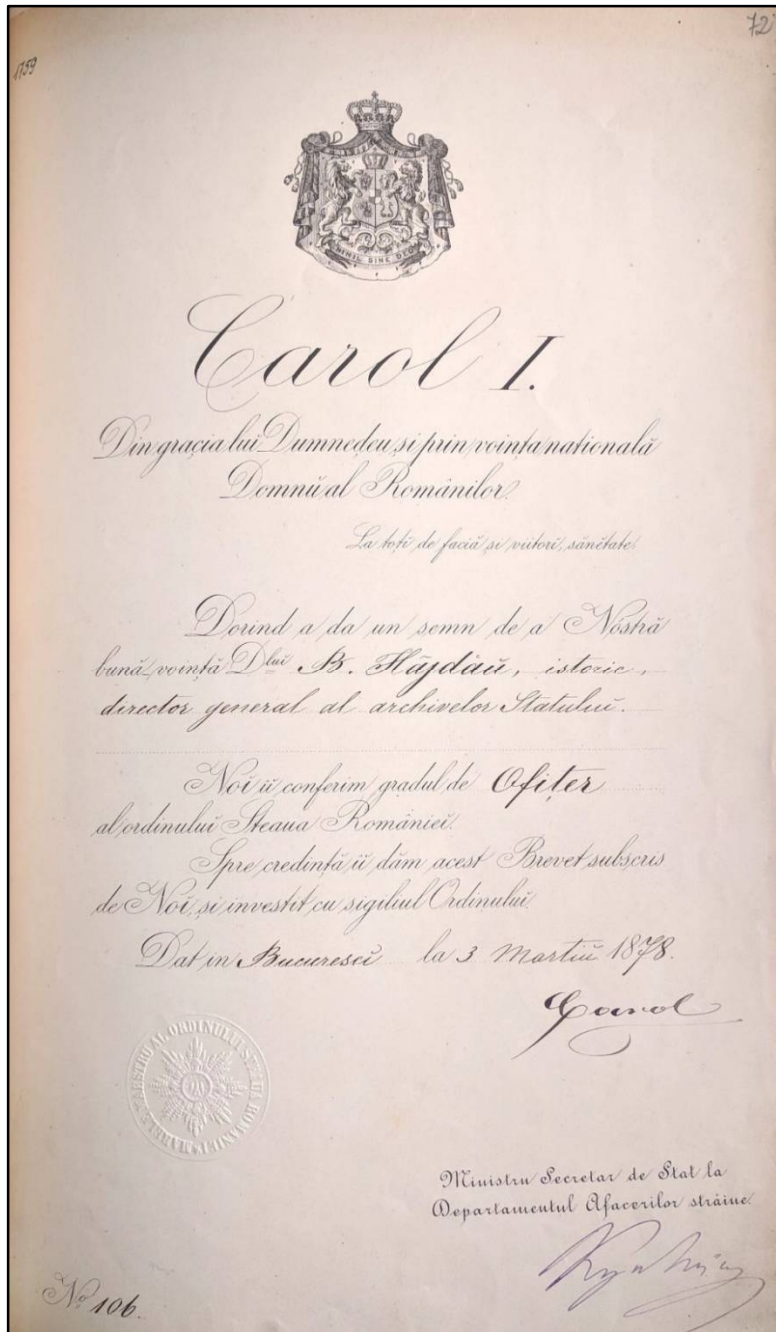

Fig. 1. Decretul nr. 2 din 1 ianuarie 1878 (prima pagină).

Fig. 2. Brevetul nr. 106 din 3 martie 1878 privitor la conferirea Ordinului „Steaua României” în gradul de Ofițer lui B. Hasdeu.

Fig. 3-4. Ordinul „Steaua României” în gradul de Ofițer (avers și revers).

**CÂND PRUTUL NU ERA HOTAR: CONSEMĂRI MEMORIALISTICE DESPRE
PROFESORUL UNIVERSITAR IOAN CAPROȘU (26.08.1934-09.04.2021)***

Valentin Arapu

cercetător științific dr., Institutul Patrimoniului Cultural, Chișinău
(email: valarapu@gmail.com)

Rezumat. *Profesorul universitar Ioan Caproșu a lăsat o urmă proeminentă în istorie, contribuind în calitate de cercetător și dascăl universitar la cultivarea cunoștințelor și pregătirea profesională a numeroase generații de specialiști în domeniu. Atât discipolii săi, cât și cei care l-au cunoscut prin intermediul numeroaselor publicații, au remarcat calitățile sale de mentor, de îndrumător al tinerilor pe parcursul formării lor în calitate de istorici, specialitate care le-a oferit noi oportunități de explorare a trecutului medieval prin prisma documentelor de epocă. Prezentul demers este unul memorialistic, fiind bazat pe unele amintiri personale ale autorului privind personalitatea și activitatea științifică a Profesorului universitar Ioan Caproșu, cel care la 26 august 2024 ar fi împlinit 90 de ani de la naștere... Dascălul universitar Ioan Caproșu a desfășurat o vastă activitate științifică interferată cu cea didactică. Totodată, majoritatea celor care l-au cunoscut, au remarcat modul său modest de a fi, de a comunica amiabil cu interlocutorul, de a fi firesc în viața de zi cu zi. Profesorul Ioan Caproșu a manifestat în permanență o afecțiune deosebită față de Basarabia și basarabeni, amintindu-și cu nostalgie de acele timpuri când românii de pe ambele maluri ale Prutului mergeau fără bariere în ospeție sau cu treburi pe malul opus al râului care pe atunci nu era hotar între frați. Acea bunăvoință, afecțiune și solidaritate față de frații de peste Prut a păstrat-o cu pietate pe durata întregii vieți, reușind să o transpună asupra studenților basarabeni care mai întâi i-au devenit discipoli, iar mai apoi continuatori în activitatea de cercetare și de predare a istoriei.*

Cuvinte cheie: *Ioan Caproșu, Profesor universitar, istoric, mentor, Țara Moldovei, Basarabia, amintiri.*

*

Abstract. *University Professor Ioan Caproșu has left a prominent mark in history, contributing as a researcher and teacher to the cultivation of knowledge and professional training of many generations of specialists in the field. Both his disciples and those who knew him through his numerous publications have noted his qualities as a mentor, as a guide to young people during their training as historians, a specialty that offered them new opportunities to explore the medieval past through the prism of age documents. This is a memoir, based on some of the author's personal memories of the personality and scientific*

---

* Acest articol a fost elaborat în cadrul programului de cercetare: „Cercetarea și valorificarea patrimoniului cultural construit, etnografic, arheologic și artistic din Republica Moldova în contextul integrării europene” / 170101.

activity of University Professor Ioan Caproșu, who on August 26, 2024 would have been 90 years old... The University Professor Ioan Caproșu carried out a vast scientific activity intertwined with his teaching activity. At the same time, most of those who knew him noticed his modest way of being, of communicating amicably with his interlocutor, of being natural in everyday life. Professor Ioan Caproșu always showed a special affection for Bessarabia and Bessarabians, nostalgically recalling those times when Romanians from both sides of the Prut used to go without barriers to visit or do other work on the opposite bank of the river, which was not a border between brothers at that time. That goodwill, affection and solidarity towards his brothers from across the Prut he piously maintained throughout his life, managing to pass it on to the Bessarabian students who first became his disciples, and then his followers in research and history teaching.

Keywords: *Ioan Caproșu, University Professor, historian, mentor, lands of Moldova, Bessarabia, memories.*

Pentru prima dată am mers la Iași pentru o documentare la arhive. Nu cunoșteam orașul, dar grație amabilității ieșenilor, care mă îndrumau în drumul meu spre universitate, am ajuns la Facultatea de Istorie. Cu un tremur în voce și cu o timiditate de ucenic am deschis pentru prima dată ușa biroului unde își desfășura activitatea Profesorul Ioan Caproșu¹. Un asistent m-a informat că profesorul va veni în curând. Așteptându-i apariția am purces la savurarea anturajului din birou, de fapt era un veritabil templu al cărții, al documentelor, așezate la prima vedere haotic, dar totodată, fiind sistematizate după criteriile cunoscute doar de custodele acestui spațiu de cercetare. Cu timpul, am conștientizat că printre mesele supraetajate cu documente și cărți existau poteci bătătorite de neobositul Profesor Ioan Caproșu.

Intrând în birou, Profesorul Caproșu a aruncat o privire în jur, l-am salutat spunându-i că vin de la Chișinău și că mă voi afla la Iași pentru o documentare mai îndelungată. S-a bucurat de parcă m-ar fi cunoscut de mult timp și din start mi-a spus că a întâlnit mulți purtători ai numelui Arapu prin documentele pe care le cercetează, l-a menționat Isac Arapul, staroste al breslei negustorilor din Iași la 1610, nuanțându-mi și faptul că *Arapii* ar descinde de la arabii creștini, originari din Siria și Palestina care în virtutea unor circumstanțe istorice s-au pomenit în spațiul românesc².

Mi-a propus ca să trec zilnic pe la biroul dumnealui la sfârșitul zilei de muncă, să discutăm despre istorie, despre oameni și bineînțeles despre Basarabia. M-a rugat ca de fiecare dată când voi veni la Iași să-i aduc ziare românești, editate la Chișinău, ceea ce și am făcut ulterior la fiecare revenire în Iași. Zilnic, după orele petrecute în bibliotecă, treceam neapărat pe la biroul dlui Caproșu, erau ore memorabile de comunicare și de oportunități de a cunoaște oameni noi, discipoli și

---

¹ Pe 26 august 2024 Profesorul Ioan Caproșu ar fi împlinit 90 de ani de la naștere...

² Ioan Caproșu, Petronel Zahariuc, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. I, *Acte interne (1408-1660)*, Editura Dosofoei, Iași, 1999, p. 132 (nr. 94).

colegi de facultate, cercetători de la Institutul de Istorie „A. D. Xenopol”.

Am rămas surprins de atmosfera care domnea la facultate, de posibilitatea de a comunica și polemiza cu profesorii cu experiență. Am sesizat și o manieră, diferită de cea de la Chișinău, în ceea ce privește desfășurarea procesului didactic, bazat în mare parte pe o libertate de exprimare mult mai vastă a studenților, pe implicarea tinerilor în cercetare sub îndrumarea profesorilor care ofereau multiple oportunități de formare a lor în calitate de istorici. Am constatat că ambianța din mediul universitar ieșean era mult mai degajată, mai democratică, mai descătusată în comparație cu ceea ce aveam la Chișinău.

Mi-am trasat scopul de a cerceta documentele de arhivă, urmând a respecta o procedură anevoioasă de primire a accesului la fondurile care mă interesau. Demersul meu urma a fi înaintat la Arhiva din Iași³ după care trebuia expediat pentru aprobare la București, iar decizia finală, ca regulă, ajungea la o distanță de două sau chiar mai multe săptămâni. Aflând despre această procedură de durată, profesorul Caproșu mi-a indicat să-i alcătuiesc o listă a documentelor pe care vreau să le cercetez. Am mers la arhive și după consultarea inventarelor necesare, am alcătuit lista de documente, axate pe tema mea de cercetare. Au trecut doar două zile de la prezentarea listei respective dlui Profesor și apariția pe masa dumnealui a copiilor documentelor care mă interesau. M-a asigurat ca pe viitor să apelez fără echivoc cu astfel de solicitări.

Îndrumările și recomandările Profesorului Ioan Caproșu erau axate în mod prioritar pe metodele de cercetare a documentelor istorice, domeniul dat constituind esența investigațiilor sale istorice⁴. Era exigent față de abordările istorice în acest domeniu, revenindu-ne și nouă, celor mai tineri, câte ceva din expunerile sale critice. Reitera mereu că referințele la textul și termenii din documente istorice trebuie să respecte originalul documentului, urmând a fi citat literalmente, în conformitate cu metodologia curentului pozitivist, fiecare termen, fiecare noțiune, implicit etnonimele, cuvintele arhaice, titulatura statelor etc. A insistat de fiecare dată când îi ceream părerea asupra unui sau altui titlu de publicații pe care le pregăteam, să folosesc în mod obligatoriu în cadrul cercetării temei comerțului moldo-polon în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea titulatura

---

³ Iași – Arhivele Naționale ale României.

⁴ Ioan Caproșu, *Camăta și cămătarii în Moldova în epoca fanariotă*, în Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” (AIIA), tom. VIII, Iași, 1971, pp. 27-59; Idem, *Documente românești din arhive străine (sec. XVI – XVIII)*, în Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași, Istorie (Serie nouă), tom. XXXVII – XXXVIII, Editura Universității „Al. I. Cuza” din Iași, Iași, 1991-1992, pp. 273-320; Idem, *Sama visteriei Moldovei pe anul 1764. Sama I (februarie-iulie)*, în Ioan Neculce. Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei (serie nouă), II-III, Iași, 1996-1997, pp. 273-320; Idem, *Sama visteriei Țării Moldovei din 1777 (II)*. Extras din: „Arhiva genealogică”, V (X), 1998, 1-2, Editura Academiei Române, Iași, 1998, p. 179-229.

oficială a statului și anume Țara Moldovei, formulă folosită în fiecare act emis de cancelaria domnească. În anii care au urmat am aplicat recomandările profesorului ieșean, întâlnind, spre surprinderea mea, chiar și anumite obiecții în acest sens din partea unor istorici din metropola de pe Dâmbovița, deprinși mai mult cu titulatura Moldova și nicidecum cu cea de Țara Moldovei. La prima vedere s-ar părea că este o chestiune istoriografică minoră, dar în esența sa titulatura oficială a statului, a principatului în epoca medievală a fost Țara Moldovei și această denumire constituie un element determinant al istoriei noastre. Accentuarea anume a teritoriului, a pământului, a țărâmului pe care se răspândește autoritatea statului, a țării a fost caracteristică pentru denumirea oficială a mai multor state, respectiv exemplele sunt relevante în acest sens: Netherlands (Țările de Jos), England (Țara englezilor), Deutschland (Țara poporului), Ireland (Țara irlandezilor).

În cadrul procesului de documentare am avut ocazia să cunosc oameni, profesori și cercetători de reper ale comunității academice ieșene: Dumitru Vitcu, Vasile Cristian, Victor Spinei, Alexandru Florin Platon, Petronel Zahariuc, Victor Cojocaru, Sorin Iftimi. Bineînțeles că fiecare dintre ei mi-a marcat într-un fel sau altul itinerariul potecilor în căutarea de noi surse de documentare, de noi vestigii și reperi istoriografice. În una dintre discuții, Profesorul Ioan Caproșu s-a interesat de faptul cum o mai duc istoricii din Basarabia, având amintiri tandre și legături de colaborare cu profesorii Demir Dragnev și Alexandru Moșanu. După care m-a întrebat ce lucrări am consultat în ultima perioadă. Ascultându-mi pledoaria istoriografică, dl Caproșu mi-a indicat franc: – *Citește lucrările lui Leonid Boicu, este de acolo, de la voi din Basarabia și a scris cel mai bine la tema care te preocupă !* Am urmat sfatul dascălului ieșean, descoperind pe parcurs o lume aparte a istoriei în studiile și monografiile publicate de regretatul istoric de origine basarabeană Leonid Boicu⁵. Mai mult ca atât, cu trecerea anilor am constatat că suntem pământeni cu Leonid Boicu, iar datorită eforturilor depuse de colegul de breaslă Vlad Mischevca⁶, am participat la acțiunile de comemorare a regretatului istoric în

---

⁵ Leonid Boicu, *A doua jumătate a secolului al XVIII-lea – început al epocii moderne în istoria României*, în AIIA, tom. IX, Iași, 1972, pp. 431-453; Idem, *Căile de comunicație terestre în Moldova între 1834-1848 (I)*, în AIIA, tom. IV, 1967, pp. 81-116; Idem, *Căile de comunicație terestre în Moldova între 1834-1848 (II)*, în AIIA, tom. V, 1968, pp. 121-144; Idem, *Coordonate politice europene în secolul XVIII. Interferențe românești*, în AIIA, tom. XXIII, 1986, pp. 263-270; Idem, *Încercări de navigabilizare a râurilor moldovenești în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în AIIA, tom II, Iași, 1965, pp. 93-116.

⁶ Conferința științifică internațională omagială „Istoricul Leonid Boicu – omul și opera (Dondușeni, 1931 – Iași, 1997). Readucerea din anonimat a personalității istoricului Leonid Boicu în localitatea sa de baștină – orașul Dondușeni. Conferința titlului de Cetățean de Onoare (post-mortem)”, Dondușeni, 19 octombrie 2018 (*Leonid Boicu – omul și opera*, în <http://ziarulnostru.info/2018/10/31/leonid-boicu-omul-si-opera/> (vizitat la 24.04.2021); *Centenarul Marii Uniri. Istoricul Leonid Boicu a fost omagiat în localitatea sa natală, Dondușeni*, în <https://tvrmdova.md/centenar/centenarul-marii-uniri-istoricul-leonid-boicu-a-fost-omagiat-in-localitatea-sa-natala-donduseni/> (vizitat 03.10.2024).

localitatea sa de baștină – „Dondoșanii Sorocăi, din ținutul moldav de peste Prut”⁷. A fost o acțiune-simbol de renaștere a culturii și spiritualității românești în jurul personalității lui Leonid Boicu într-o localitate bântuită, cu părere de rău, de multiple reminiscențe de sorginte sovietică. Astfel, cu trecerea timpului, sfatul profesorului Ioan Caproșu de a valorifica contribuția istorică și istoriografică a lui Leonid Boicu, s-a amplificat prin diversificarea impactului acestei personalități notorii basarabene pe dimensiunile științifică, culturală și spirituală.

Studentii basarabeni care au avut ocazia să-și facă studiile la Iași în primii ani de la căderea cortinei de fier de pe Prut au avut parte de o ambianță deosebită, fiind ghidați în labirinturile istoriei de profesori distinși care în mare parte le-au cultivat valori autentice românești. Profesorul Caproșu, fiind și decan al Facultății de Istorie, a contribuit enorm de mult la formarea primelor promoții de studenți basarabeni⁸. Pentru studenții basarabeni era mentor, tutore și părinte. Am cunoscut toate aceste lucruri din mărturiile foștilor studenți, reveniți peste ani la Chișinău. Pentru foștii discipoli basarabeni ai dascălului ieșean, Profesorul Ioan Caproșu rămâne a fi un veritabil deschizător de drumuri, de noi oportunități și orizonturi. Chiar dacă nu am fost printre studenții regretatului dascăl universitar, totuși am avut parte de multiple lecții de viață, de formare profesională, oferite de profesorul Ioan Caproșu în cadrul unor simpozioane ad-hoc, organizate cu multă dăruire de fiecare dată când îi treceam pragul biroului său.

Am sesizat cu timpul că investigam cu dl Prof. Ioan Caproșu o problemă de interes comun în istoriografie și anume cea axată pe rolul comunității armenesti în istoria Țării Moldovei și a întregului spațiu românesc. Profesorul Ioan Caproșu era versat în cele mai mici detalii ale lumii armenilor din Târgul Iașilor, pentru început îndrumându-mă să vizitez vestigiile de cult și ulița armenescă⁹. Și-a amintit că a prins timpurile când în Iași existau case reprezentative ale comercianților armeni, în mod special evidențiindu-i pe cafegii, iar mirosul cafelei din acel cartier i-a rămas

---

⁷ Dumitru Vitcu, *Leonid Boicu: omul și opera*, în: Leonid Boicu, *Scrisori istorice alese*, Editor și studiu introductiv de Dumitru Vitcu, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2011, p. 9.

⁸ Demir Dagnev, Valentin Constantinov (În numele colegilor de la Institutul de Istorie al AȘM), *In Honorem. Profesorul Ioan Caproșu la 80 de ani*, în Revista de istorie a Moldovei, 2014, nr. 3 (99), p. 7-10, în https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Profesorul%20Ioan%20Capro%C5%9Fu%20la%2080%20de%20ani.pdf (vizitat 03.10.2024); *În perioada copilăriei mele, cu excepția anilor când Basarabia a fost ocupată de ruși, nu exista nicio deosebire între modul de viață de o parte și de alta a Prutului. Interviu cu profesorul universitar Ioan Caproșu*. Interviu realizat de Sergiu Mustăță și Ion Gumenăi (Iași, 26 februarie 2019), pp. 139-149, în Plural, vol. 7, nr. 9, 2019, în <https://plural.upsc.md/wp-content/uploads/2019/09/Interviu-Caprosu2.pdf> (vizitat 03.10.2024); Igor Cereteu, *Istoricul Ioan Caproșu – Prieten al Basarabiei și al basarabenilor*, în Cercetări istorice (Serie nouă), XL, 2021, Editura Palatului Culturii, Iași, 2021, p. 485-487.

⁹ Dan Bădăraș, Ioan Caproșu, *Iașii vechilor zidiri (până la 1821)*, Ediția a II-a, revăzută, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2007, p. 42-45.

în amintire pentru toată viața. Grație reperelor mentorului ieșean, am cunoscut cu timpul acea lume fascinantă și misterioasă a comunității armenesti din spațiul românesc, vizitând locuri și cunoscând oameni, exponenți ai culturii și spiritualității armenesti. În Iași am descoperit o asociație condusă de către Daria Tănăsucă, promotoare a acțiunilor culturale ale armenilor locali. În București am avut ocazia să colaborez cu dna Arshaluis Paronyan, pe atunci custodele bibliotecii comunității armenesti. În Suceava, grație părintelui Azad Mandalian, am vizitat mănăstirile armenesti Hagigadar și Zamca. Îndrumătorul principal în realizarea acestor stagii de documentare a fost Profesorul Ioan Caproșu, de la el a pornit totul prin oferirea unor indicii clare – *Mergi, caută, cercetează, vizitează și valorifică !*

Reveneam de fiecare dată cu bucurie în suflet la Iași, neapărat îmi făceam timp liber pentru ai face o vizită dascălului universitar Ioan Caproșu care întotdeauna îmi prezenta o nouă realizare – un volum sau o colecție de documente, editate recent, în special cele dedicate istoriei orașului Iași¹⁰. Era interesat de colegii din Chișinău, le transmitea salutări și foarte multe cărți de ale sale care urmau să ajungă la prieteni, colegi, biblioteci și universități. Dona cărțile cu mare drag, fiind bucuros că vor ajunge în Basarabia, pe acel tărâm românesc pe care l-a iubit cu adevărat prin tot ceea ce a făcut și a realizat pe parcursul vieții. Prin destindere a fost și dumnealui basarabean, având o legătură spirituală aparte cu românii din acest ținut. Își amintea de copilăria sa fericită petrecută în satul Mitoc din județul Botoșani. Pe durata verii în această localitate de pe Valea Prutului copii mergeau la scăldat, trecând în înot pe malul basarabean și viceversa. Înotau de pe un mal pe altul în cadrul Românei Mari dar și în primii ani de ocupație sovietică până a fi instalat odiosul gard cu sârmă ghimpată. Profesorul își depăna amintirile cu amuzament, remarcând că împreună cu alți copii trecea Prutul în înot, uneori chiar sub privirile grănicerilor sovietici care din cauza malului abrupt nu puteau nicicum să intervină pentru ai reține pe copiii jucăuși.

Returul de la Iași spre Chișinău era marcat, ca regulă, de interesul sporit al vameșilor, în special de pe malul basarabean, față de cărțile dăruite de Profesorul Caproșu. Îl rugam de fiecare dată să facă câte o dedicație în scris pe fiecare volum, intuind interesul bibliografic sporit al vameșilor¹¹. În una dintre revenirile la

---

¹⁰ Ioan Caproșu, *Documente privitoare la istoria orașului Iași. Acte interne (1741-1755)*, vol. V, Editura „Dosofoței”, Iași, 2001, 1265 p.; Idem, *Documente privitoare la istoria orașului Iași. Acte interne (1756-1770)*, vol. VI, Editura „Dosofoței”, Iași, 2004, 1000 p.; Idem, *Documente privitoare la istoria orașului Iași. Acte interne (1771-1780)*, vol. VII, Editura „Dosofoței”, Iași, 2005, 852 p.; Idem, *Documente privitoare la istoria orașului Iași. Acte interne (1781-1790)*, vol. VIII, Editura „Dosofoței”, Iași, 2006, 928 p.; Idem, *Documente privitoare la istoria orașului Iași. Acte interne (1791-1795)*, vol. IX, Editura „Dosofoței”, Iași, 2007, 667 p.; Idem, *Documente privitoare la istoria orașului Iași. Acte interne (1796-1800)*, vol. X, Editura „Dosofoței”, Iași, 2007, 705 p.

¹¹ Păstrez cu mare grijă un exemplar din acele volume, iar dedicația de pe prima pagină vorbește de la sine: „Colegului Valentin Arapu, Cu sentimente de aleasă prețuire și cu convingerea că acest volum

Chișinău chiar am asistat la o adevărată percheziție a cutiei cu volumele de documente împachetate cu grijă de dascălul ieșean. Probabil nimerisem peste un vameș bibliofil care nu s-a limitat doar la o simplă examinare vizuală, dar a răsfoit cu îndârjire toate colecțiile de documente, rămânând pe final destul de decepționat de faptul că nu a găsit nimic din ceea ce-l interesa printre paginile care aveau cu totul altă încărcătură.

Afecțiunea și dragostea Profesorului Ioan Caproșu față de Basarabia era sinceră, pentru el acest ținut furat de ruși a fost dintotdeauna parte a Țării Moldovei și a întregului spațiu românesc. Era conectat mereu la tot ceea ce se întâmplă la Chișinău, la acțiunile de emancipare națională a românilor basarabeni, la demersurile identitate ale scriitorilor și istoricilor. Era nostalgic după acele timpuri *când Prutul nu era hotar...* Totodată, era și optimist, fiind convins că acele timpuri de cândva, neapărat vor reveni...

Îi va fi de folos, Ioan Caproșu (semnătura), Iași, 15 decembrie 2011": *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, Vol. XX (1629-1631), Volum întocmit de I. Caproșu și C. Burac, Editura Academiei Române, București, 2011, 1187 p.

Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
ediție semestrială, seria științe umanistice, nr. 2 (20), 2024

~ Secțiunea B. Filologie / Section B. Philology ~

The scientific bulletin of the State University “Bogdan Petriceicu Hasdeu” from Cahul
half-yearly edition, humanities series, no. 2 (20), 2024

CHIRA CHIRALINA LA CENTENAR*

Zamfir Bălan

cercetător dr., Muzeul Brăilei „Carol I”
(email: zamfir.balan@gmail.com)

Rezumat. În 1924, Panait Istrati a debutat cu volumul *Kyra Kyralina*, la editura pariziană Rieder, într-o colecție care a stârnit uimire, admirație, dar și invidie: „Prozatori francezi contemporani”. La o sută de ani de la intrarea triumfătoare în literatura universală, o privire retrospectivă asupra receptării critice a operei care, în numai câțiva ani de la apariție a înregistrat traduceri în peste treizeci de limbi, este utilă din cel puțin două motive: oferă o imagine grăitoare a schimbărilor gustului estetic de-a lungul unui secol; subliniază resursele pe seama cărora opera lui Panait Istrati a ieșit victorioasă la proba timpului.

Studiul se oprește asupra celor mai importante etape din receptarea operei istratiene și selectează câteva voci, cu sonoritate relevantă, din critica literară, încercând astfel configurarea unui tablou cât mai sugestiv și, în același timp, cât mai aproape de o realitate literară aparte: aceea a unui anonim autodidact, devenit scriitorul bilingv a cărui operă s-a bucurat de un succes imediat, răsunător și durabil.

Cuvinte cheie: Panait Istrati, Romain Rolland, Chira Chiralina, critică literară, receptare critică.

*

Abstract. In 1924, Panait Istrati debuted with the volume, *Kyra Kyralina* at the Parisian publishing house Rieder, in a collection that astonished, brought admiration and envy at the same time: “Contemporary French Writers”. 100 years after the triumphant entry in the universal literature, a retrospective view of the critical reception of the work that in only a few years from publishing was translated in more than 30 languages, is useful for at least two reasons: it provides a clear view of how the aesthetic taste evolved along a century; it highlights the resources that Panait Istrati’s work relied on to stand the test of time.

The present study focuses on the key phases in the critical reception of Panait Istrati’s work and highlights some relevant voices in the literary criticism in order to create the most suggestive point of view, and at the same time, as close as possible to a distinct literary reality: that of an anonymous self-taught person that turned into a bilingual writer whose work had an immediate, resounding and long-lasting success.

Key words: Panait Istrati, Romain Rolland, Kyra Kyralina, literary criticism, critical reception.

---

* Fragment revizuit din *Cuvânt înainte* la volumul Panait Istrati, *Kyra Kyralina/ Chira Chiralina*, ediție bilingvă îngrijită de Zamfir Bălan, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Brăila, 2024.

În forma cunoscută astăzi, *Chira Chiralina* s-a conturat spre sfârșitul anului 1923, după ce „capitolul” omonim văzuse lumina tiparului în două numere (august și septembrie) ale revistei „Europe”.

Aflată la început, în 1923, opera istratiană însuma două volume de povestiri, intitulate *Moș Anghel* și *Chira Chiralina*, omogene ca structură, alcătuite din câte trei părți, urmând să fie predate spre publicare la sfârșitul lunii noiembrie sau decembrie. Conform stadiului de atunci al proiectului de creație, cele două volume erau urmate de *romanul Adrian Zografi*, „într-o formă mai condensată și mai puțin personală”.

Mai în detaliu spus, la sfârșitul anului 1923, pe masa de lucru a scriitorului Panait Istrati se aflau „șase nuvele care ar putea fi independente, dar care se succed câte trei în fiecare volum: 1. *Moș Anghel*, *Moartea lui Moș Anghel* și *Cosma*; 2. *Stavru*, *Chira Chiralina* și *Dragomir*. Mă gândesc – anunța autorul – să le pun titlul supra-generic *Povestirile lui Adrian Zografi*.”¹ Începutul noului an (8 ianuarie) a venit cu o nouă modificare de proiect: o completare, cu un „al treilea și ultimul volum al *Povestirilor lui Adrian Zografi*, *Haiducii*”, care trebuia scris și pregătit pentru tipar la sfârșitul lui 1924.

Dar prin oricâte schimbări ar fi trecut, proiectele lui Panait Istrati au răspuns întotdeauna atât nevoii sale lăuntrice de a scrie, cât și unor deziderate formale sau conjuncturale. În ianuarie 1924, opera literară istratiană ar fi avut un prim ciclu – *Povestirile lui Adrian Zografi* – încheiat cu *Haiducii*, și un al doilea, dedicat vieții lui Adrian Zografi, în trei volume, unde s-ar fi petrecut „desfășurarea și falimentul logic al personajului meu principal”. Mai departe, „Adrian va lăsa trei manuscrise, cu sau fără urmare: *Teodor*, *Mamele noastre* și *Copilăria noastră*, înglobate în ciclul *Operele lui Adrian Zografi*”². Despre ciclul din urmă, a mai fost vorba și mai târziu, prin 1934, însă tot ca perspectivă de lucru, fără nici o pagină redactată.

În cele din urmă, scrierile lui Panait Istrati care alcătuiesc romanul personajului alter ego au fost organizate, în patru cicluri, după cum urmează: *Povestirile lui Adrian Zografi* (*Chira Chiralina*, *Moș Anghel*, *Prezentarea Haiducilor* și *Domnița din Snagov*) *Copilăria lui Adrian Zografi* (*Codin*), *Adolescența lui Adrian Zografi* (*Mihail*, *Pescuitorul de bureți*) și *Viața lui Adrian Zografi* (*Casa Thüringer*, *Biroul de plasare*, *În lumea Mediteranei: Răsărit de soare*, *În lumea Mediteranei: Apus de soare*).

Sub imboldul dorinței de a pune în cuvinte – în cuvintele unei limbi de împrumut, atunci învățate – istoria unei vieți, în bună măsură chiar a propriei vieți,

---

¹ Panait Istrati către Romain Rolland, scrisoarea din 9 ianuarie 1923. Cităm din ediția *Panait Istrati, Romain Rolland, Correspondance 1919-1935*, édition établie, présentée et annotée par Daniel Lerault et Jean Rièrre, Editura Gallimard, 2019.

² Scrisoarea din 16 octombrie 1923.

scriitorul a pierdut uneori din atenție unele dintre regulile artei literare, pe care Romain Rolland n-a ezitat să le semnaleze, cu observații adesea severe. Nimic amendabil în atitudinea scriitorului francez. Odată descoperit filonul de aur, sterilul trebuia înlăturat cu fermitate: „Aș vrea să-ți vorbesc despre *Chira Chiralina* dumitale, care ne-a plăcut atât de mult. Ți-am scris deja despre entuziasmul nostru. Acum, aș avea unele observații, la nivel artistic, de făcut. Este păcat că ultima parte a povestirii nu se ridică la înălțimea celorlalte. De altfel, era aproape imposibil ca emoția să se prelungească dupăuciderea (pe jumătate reușită) a tatălui și a fratelui. Până la acel punct emoția crește ca un tunet. După aceasta, ar fi trebuit, pentru efect, să fie retezată scurt. (...) Trebuie să primești o lecție legată de progresia mijloacelor artistice. Când atingi punctul culminant este foarte greu să rămâi acolo mai mult timp; aranjează deci în așa fel lucrurile încât să atingi apogeul spre finalul povestirii”³.

În aceeași scrisoare, Romain Rolland vorbește pentru prima dată despre perspectiva publicării. Un capitol din cele două volume, menționate mai sus, urma să apară în noua revistă „Europe”, pe care editura Rieder se pregătea să o scoată la Paris. Avea deja promisiunea în scris de la directorul René Arcos că acesta va publica unul din capitole, ales de autor. Cât despre publicarea în volum, o primă tentativă discutată cu un editor elvețian eșuase, din „lipsa de curaj” a editorului, urmând ca, în cazul unor alte nereușite, demersurile să fie îndreptate către Rieder.

Romain Rolland începuse să-și cunoască bine „discipolul” și s-a dovedit un bun „negociator” în fața replicii lui Panait Istrati, care-i scrisese: „Mult mai necăjit am fost când mi-ai spus că n-am fost la înălțime cu *Chira* mea... mult iubită. Sincer, nu mă așteptam la o astfel de nereușită, ceea ce-mi arată că sunt încă un artist prost. Nu mă preocupă deloc legile progresiei guvernând arta povestirii: scriu așa cum îmi vine în minte. Și te asigur că am petrecut o zi de pomină scriind rătăcirile celor două sărmame creaturi aruncate Monstrului devorator al vieții! Nu aș vrea să renunț la aceste pagini încă dragi și nu văd cum le-aș putea încadra în *Dragomir*-ul de mâine fără a afecta legile marelui roman care pregătesc terenul povestirilor viitoare, singurele legi ce mă interesează.”⁴

Răspunsul, împăciuitor și abil al maestrului, a păstrat amendamentele anterioare, însă a dat și Cezarului partea sa de dreptate: „Nu te mâhni de cele spuse despre *Chira*. Am judecat-o ca pe o nuvelă aparte (...). Dacă luăm povestirea ca un capitol dintr-un lung roman, totul rămâne important. Am spus numai că povestirea a atins, în noaptea atentatului, culmea crescendo-ului. «Legile progresiei artistice» sunt la fel de «naturale» ca și cele biologice. O adevărată operă de artă e o operă vie, organică. Scrie-ți liniștit urmarea și sfârșitul volumului. Apoi, vei judeca dumneata însuși. Autorul e cel mai bun judecător – când este un om sincer ca

---

³ Scrisoarea din 5 ianuarie 1923.

⁴ Scrisoarea din 7 ianuarie 1923.

dumneata, și când se trage puțin înapoi pentru a îmbrățișa ansamblul operei sale.”⁵

În corespondența celor doi prieteni momentele de calm și echilibru alternează adesea cu izbucniri temperamentale din partea scriitorului aflat la început de drum, în căutarea tonului propriu într-un context aparte: scrisul într-o limbă străină, însușită de curând și nu pe deplin sub aspectul rafinementului și subtilităților ei: „Dar nu-ți ascund că sufletește nu mai sunt cel din vara lui 1922, când luasem foc, scriind primul volum. Pe atunci, credeam că valorile umane se prăpădesc din cauza izolării lor și că ar fi fost suficient ca un om să întâlnească în viața lui un Romain Rolland, pentru ca la răsunetul vocii sale puternice să se unească bunăvoințe, în dorința de-a salva o operă de la pieire. Încă o iluzie pierdută.”⁶ Apoi, o lună mai târziu: „Încerc un dezgust față de maldărul ăsta de hârtie din care nu știu câte pagini vor rezista. Pentru început, am tăiat, rușinat, mai mult de jumătate din *Stavru*. Tot ce nu-i povestire. Și i-am făcut un nou început, potrivit cu starea mea sufletească de azi. I-am predat lui Bloch primul volum: *Stavru, Chira, Dragomir*. Acesta din urmă cred că păcătuiește printr-o lipsă totală de elan.

Ce păcat că sunt silit să abordez ceea ce-i mai serios din viața mea – opera – cu o stare sufletească atât de schimbătoare! N-o să aibă nici o unitate. Pendulez de la o extremitate la alta...”⁷

Romain Rolland a primit îngăduitor și prudent aproape orice izbucnire. Și-a temperat observațiile când a fost nevoie și a revenit, urmărind totul cu îndârjirea cu care, probabil, Flaubert și-a refăcut *Madame Bovary* de câteva sute de ori: „Nu arde. Nu rupe nimic! Pune deoparte! Mai târziu, îți vei revizui hotărârile.”⁸ Sau: „Cred de asemenea, că Jean-Richard îți va publica mai repede cartea (...). Apoi, nu trebuie să uiți că manuscrisele d-tale nu sunt puse la punct și au nevoie să fie revizuite cu foarte mare grijă. Eu n-am corectat decât principalul. Mai sunt multe de făcut și n-am timp pentru o muncă atât de delicată și de durată. Jean-Richard, care este în același timp un mare artist și un temperament viguros, va ști mai bine ca nimeni altul să ducă la bun sfârșit această însărcinare”⁹.

Dificultățile de limbă și-au găsit rezolvarea pentru început prin „revizuirile” lui Romain Rolland, apoi întreaga activitate de „îndreptare” a stângăciilor de limbă franceză, a fost preluată de Jean-Richard Bloch: „S-a convenit ca tipărirea volumelor d-tale să fie, de-acum încolo, o problemă numai între d-ta și Jean-Richard. Eu nu mă mai amestec și nici n-aș putea. Starea sănătății mele nu e bună. Și apoi sunt strivit de mulțimea sarcinilor auxiliare. (...) E de la sine înțeles că d-ta vei avea dreptul,

---

⁵ Scrisoarea din 9 ianuarie 1923.

⁶ Scrisoarea din 16 octombrie 1923.

⁷ Scrisoarea din 18 noiembrie 1923.

⁸ Scrisoarea din 20 noiembrie 1923.

⁹ Scrisoarea din 6 septembrie 1923.

totdeauna, de-a discuta cu J.-R. B. modificările sale.”¹⁰ Cel mai grăitor în privința „îndreptărilor” este capitolul care a dat titlul volumului. Intervențiile redactorului francez sunt identificabile de la o editare la alta. Fac excepție celelalte părți ale volumului *Chira Chiralina*, care n-au trecut printr-o etapă de revistă.

În ciuda unor opinii „critice”, nu există, nu avem cunoștință de existența vreunui document sau a vreunei consemnări colaterale prin care revizuirile manuscriselor să fi fost revendicate drept contribuții la opera lui Panait Istrati care, în esența ei, în suflul și în haina considerată adesea exotică, rămâne istratiană. Grăitor, în acest sens, este și următorul aspect: toate insistențele lui Panait Istrati de a obține acordul lui Jean-Richard Bloch pentru a-i face publică munca asupra manuscriselor sale au fost în zadar¹¹.

Chira Chiralina aparține celei de a doua etape de creație. Prima etapă (finalizată cu un manuscris de „proporțiile unei cărți”) se consumase în numai patru luni, fără nici o documentație, semn al unei arderi interioare ieșite din comun: „Îmi simțeam pieptul ca un furnal plin cu metale în fuziune, care căutau să năvălească afară și nu găseau tipare gata ca să le primească.”, stăvilite doar de insuficienta cunoaștere a limbii franceze: „să-ți lași scrisul, în toiul inspirației, pentru un nenorocit de accent grav sau, poate, circumflex, pentru un *r* sau un *l* care poate că sunt duble; să cauți, să răsfoiești dicționare enorme pentru a găsi verbul conjugat la un anume timp – și apoi, după ce ai găsit sau, cel mai adesea, nu ai găsit ticălosul de care aveai nevoie, să fii sigur că ai pierdut firul ideii dorite – spune-mi, prietene, nu aveam motive să înnebunesc, să ajung nebun de legat?...”¹²

Așa cum preconizase Romain Rolland, *Chira Chiralina* (capitolul) a apărut în două numere ale nou înființatei reviste „Europe”: pe 15 august și pe 9 septembrie 1923. În forma cunoscută din volumul omonim, s-a tipărit un an mai târziu, la editura Rieder, în colecția „Prozatori francezi contemporani”.

În volum, în ediția Rieder, prima parte din penultimul paragraf al prefeței lui Romain Rolland a fost eliminată. În versiunea românească de autor, tipărită în 1934, la editura I. G. Hertz, fragmentul apare într-o notă a editorului: „Nuvela pe care o publicăm aici nu exprimă decât o latură a multiplei lui naturi. Altele sunt mai profunde și nădăjduim să le facem cunoscute curând. În cea de față se reflectă o amoralitate vicioasă, care exprimă o morală liberă, o poftă de a trăi sănătos viața, cu bucuriile și necazurile ei.”

A existat și o versiune românească, scoasă tot în 1924. A apărut la editura Adevărul, fără a se menționa traducătorul. La apariția *Chirei Chiralina*, în paginile

---

¹⁰ Scrisoarea din 5 ianuarie 1924.

¹¹ Vezi corespondența cu Jean-Richard Bloch, în vol. Panait Istrati, *Correspondență cu scriitori străini*, ediție, traducere și note de Alexandru Talex, Minerva, București, 1988.

¹² Scrisoarea din 4 septembrie 1922.

revistei „Europe”, o bună parte din cercul de prieteni ai lui Romain Rolland era la curent și avea mari așteptări în legătură cu noua descoperire a autorului lui *Jean Christophe*. *Chira Chiralina*, însă, a depășit toate previziunile. Personale, sau publice, opiniile despre povestirea de debut a lui Panait Istrati au fost la unison: *Chira Chiralina* era o capodoperă. Peste un an, editura Rieder avea să-l înscrie pe autorul ei în rândul „Prozatorilor francezi contemporani”.

Seria cronicilor din presa franceză a fost deschisă de Maurice-Martin du Gard (*Un roumain, écrivain français. Istrati*, în „Les Nouvelles Littéraires”, 31 mai 1924): „Se remarcă la el daruri surprinzătoare de povestitor și poet. Un povestitor interesat mai ales în a zugrăvi figuri de oameni, un poet aspru și tumultuos al naturii, cum rareori pot fi întâlniți în Occident. Dar ceea ce-l așează pe Istrati în fruntea autorilor de povestiri populare este pledoaria sa, aproape la fiecare pagină, pentru pasiune și prietenie.” Au urmat, între alții: Orion (Eugène Marsan), în „Action française” (5 și 11 iunie 1924; *Un conteur d’Orient en français; Pour préciser*), André Billy, în „L’Oeuvre” (29 iulie 1924; „*Kyra Kyralina*”, par Panait Istrati), Edmond Jaloux, în „Les Nouvelles Littéraires” (20 septembrie 1924; „*Kyra Kyralina*”, par Panait Istrati), John Charpentier, în „Mercure de France” (15 februarie 1925; *Les Récits d’Adrien Zograffi*), Adriano Tilgher, în „La Cultura” (15 decembrie 1927; *Un narratore rumeno-francese: P. Istrati*). Numărul foarte mare de cronici și recenzii a fost semnul că Panait Istrati aducea, în literatura occidentală, după afirmația lui Ernst Bendz, „un temperament, un ton, un gen de subiecte și o prezentare absolut noi și cu adevărat personale”.

În România, părerile au fost împărțite. Câteva voci, cu destulă notorietate în epocă, au refuzat *Chirei Chiralina* orice drept de a intra în literatură. Unora – Al. Cazaban, *Un Gorki căruia i se spune Istrati*, în „Viitorul”, 18 iunie 1924; Nicolae Iorga, *Haiduci în franțuzește*, în „Ramuri”, 15 iulie - 1 august 1924 – Panait Istrati le-a dat, fără nici o ezitare, replici tăioase, vădind talent de mare polemist. Articolul lui Al. Cazaban a fost primul dintr-o serie continuată de jurnalistul de la „Viitorul” pe întreg parcursul anului 1924: *Scrisoarea unui om care ... scrie* (16 iulie), *Câteva citate scurte dintr-un studiu lung* (3 septembrie), *O razie în mahalaua literelor. Din a lui Panait citire* (8 octombrie), *O polemică mărunță* (12 noiembrie).

În *Scrisoare deschisă domnului N. Iorga* („Adevărul literar și artistic”, 28 septembrie 1924), Panait Istrati a replicat, între altele, cu o sinteză a ecurilor *Chirei Chiralina* în Occident: „Societatea Academică de Istorie Universală (care se fălește cu 15 prinți și capete încoronate, și în fruntea cărora figurează Regina Maria a României) îmi trimite statutul, invitându-mă să-i fiu membru onorific și, prin secretarul ei, dl H. Laumonnerie, ofițer al Instrucțiunii Publice, îmi cere «documentarea necesară și un portret în vederea unui studiu» ce vrea să-mi consacre; renumiți critici de artă de aici, din Italia, Suedia și alte țări, îmi trimit studiile lor, unde pretind că «repet în Franța cazul lui Joseph Conrad în Anglia» și

emit părerea unei noi școli; judiciosul critic al Casei Rieder, Jean-Richard Bloch (acela care trimite sute de manuscrise «înapoi la autor»), pronunțându-se asupra lui *Cosma* din volumul ce va apărea în toamnă, spune că se află în fața acestui erou român «ca în fața unui mare stejar» și declară că asemenea personaje «numai un Kipling și un Gorki le pot crea în vremea noastră»; fostul profesor de istorie la Sorbona, amicul meu Romain Rolland, îmi scrie: «Nu cunosc un succes așa de imediat universal ca al d-tale.» Saloane și cluburi literare (Salon Verité, Club du Faubourg, cuprinzând muncitori, studenți, oameni de litere, academicieni, generali) mă cheamă la Paris, pe spezele lor, să mă... tămâieze! Un Wells îmi va face cinstea la iarnă să se plimbe la braț cu mine pe Promenade des Anglais, la Nisa, când voi fi iarăși fotograf ambulant!

Iar dacă toate aceste fețe nu vă spun mare lucru, apoi aflați că oficialități românești – consul, cancelar de legație, membri ai misiunilor militare și economice – m-au poftit cu drag să le fiu oaspe și m-au acoperit de cuvinte măgulitoare. Că cutare bun român și om de știință, al cărui nume nu vreau să-l divulg, dar care e investit cu titlul de ministru, mi-a făcut cinstea de a mă chema să cinez în familia lui; că însăși Școala Română de la Fontenay-aux-Roses, opera d-tale, m-a avut o noapte întreagă, până la ziua albă, în chioșcul ei, unde ne-am ospătat, ciorovăit și sărutat frățeste la despărțire – căci dacă ideile mele politice n-au fost împărtășite de ei, valoarea artistică nu mi-a contestat-o nici unul.”

Tema primirii călduroase a primei sale cărți a fost reluată și peste zece ani, într-o serie de patru articole (cu genericul *Marton Hertz, Petre Bellu și eu*), publicate între 20 octombrie și 10 noiembrie 1934, în revista „Cinci lei”: „...toată intelectualitatea franceză, de la Romain Rolland la Léon Daudet, m-a salutat cu umană, caldă dragoste, care mi-a dezmoșit oasele înghețate de gerul siberian al vieții mele de câine huiduit.”

Dar critica nefavorabilă n-a venit numai din partea lui Al. Cazaban (căruia Panait Istrati i-a răspuns cu *Scrisoare deschisă domnului Al. Cazaban*, în „Adevărul literar și artistic”, 3 august 1924), sau a lui Nicolae Iorga. Ovid Densusianu (*Chira Chiralina*, în „Viața nouă”, nr. 6-7, din august - septembrie 1924), de pildă, văzuse în paginile *Chirei Chiralina*, acolo unde alți critici identificaseră note de exotism, nimic mai mult decât „împeștișări de orientalism”, „bestialități și sminteli orientale”, în cel mai bun caz, „un fel de reportaj din viața balcanică”: „Ușor impresionați de exotism, oricum ar fi – sunt de aceștia destui și în Franța – s-au grăbit să semnaleze povestirile d-lui Istrati ca un eveniment literar. S-au mai adăugat la aceasta fișele de bună recomandare ale lui Romain Rolland care au acum trecut în anumite cercuri. Ce ni se aduce – cu o bine organizată reclamă – ca îndemn la lectură se reduce la împeștișări de orientalism cu prelungiri până la noi, și ar greși cetitorii străini dacă, numai după câteva cuvinte românești presărate în textul francez sau pentru că se vorbește de Brăila, Giurgiu etc. și-ar închipui că d.

Istrati redă ceva tipic românesc. S-ar fi convenit ca singur autorul să lase a se înțelege mai bine că bestialități și sminteli orientale cum îi place să le descrie nu sunt în firea celor de la noi, cu atât mai mult cu cât numele de român – după un prea binevoitor calificativ lansat de Romain Rolland și, cu o simplistă vanitate, exploatat de d. Istrati – nu-l înstrăinează decât doară ca să-l asocieze cu acela al lui Gorki. Observații, amintiri și câteva conturări psihologice care ne fac prea des să ne gândim la romanele rusești, nu sunt destul ca să apropie de adevărata literatură paginile pe care ni le dă d. Istrati. Sunt un fel de reportaj din viața balcanică sau, mai curând, par o explicație diluată la un film de cinematograf.” În general, refuzul de a recunoaște în fostul ucenic din docurile Brăilei un scriitor autentic s-a axat pe două direcții: negarea apartenenței lui la literatura română, pe motiv că și-a redactat opera în limba franceză, pe de o parte; pe de altă parte, însăși substanța creației sale a fost pusă la îndoială. Pentru oricare dintre acestea rămâne valabilă atitudinea lui M. Sadoveanu (*Panait Istrati*, în „Lumea. Bazar săptămânal”, 4 ianuarie 1925): „Primul volum al lui Panait Istrati a stârnit la noi, între unii nedumerire, între alții o explozie dușmănoasă. Vorbesc de primirea pe care i-au făcut-o confracții întru literatură, căci publicul cititor, atunci când cugetă, cugetă bine. Au fost și în breaslă capete care au judecat drept și unii care s-au bucurat. Mai multe însă au fost judecățile ostile (...). L-au privit de sus și l-au repudiat. Mai ales că era un biet băiat din mahalaua Brăilei (...) Au fost jigniți că unul dintre cei mai umiliți ai noștri a ajuns deodată la o faimă europeană? Se permite asta conteselor și prințeselor noastre, și nu se permite golanului de la Brăila?”.

Câteva luni mai înainte, Tudor Arghezi comentase și el ivirea autorului *Chirei Chiralina* „la rampa literaturii” (*În faison*, în „Clipa”, 16 noiembrie 1924), cu verbul său coroziv: „Iritarea multora vine de-acolo că dl. Panait Istrati dovedea în ziua înfățișării la rampa literaturii, că existase dincolo de cuiburi și în afară de Parlamentul literar. Criticii care păzesc cu galoane și sculare în picioare porțile literaturii în București, au rămas, într-adevăr, neplăcut impresionați. Ignoranța acuză totdeauna obiectul iscat pe neașteptate de nedelicatețe.”

Mihail Dragomirescu, l-a situat în descendența lui Ion Creangă și a subliniat „însușirea capitală a lui Panait Istrati: aceea de admirabil povestitor.” („Buletinul Institutului de Literatură pe anul 1924-1925”, Broșura 2, Buletinele 71-74, ședința din 3 decembrie 1924). Discuția, la care participaseră Pompiliu Constantinescu, N. Dinculescu, Ecaterina Săndulescu și Mihail Dragomirescu fusese prilejuită de „comunicarea dezvoltată” susținută de Raul Theodorescu „asupra romanului *Kyra Kyralina* de Panait Istrati”. Pompiliu Constantinescu se alăturase și el opiniei lui Mihail Dragomirescu: „Rămân și eu la ideea că Istrati e un mare povestitor.”

Numeroase alte cronici literare și recenzii semnate de Cezar Petrescu (*Panait Istrati*, în „Gândirea”, nr. 2, februarie 1924), P. Nicanor & Co („*Cazul*” *Panait Istrati*, în „Viața românească”, nr. 10, octombrie 1924), Tudor Vianu (*Panait Istrati*:

„*Kyra Kyralina*”, în „Viața Românească”, nr. 10, octombrie 1924), G. Topîrceanu (*Panait Istrati*, în „Lumea. Bazar săptămânal”, nr. 9, 2 noiembrie 1924), Garabet Ibrăileanu (*Note pe marginea cărților: „Kyra Kyralina*”, în „Viața românească”, nr. 11, noiembrie 1924), Pompiliu Constantinescu (*Panait Istrati*, în „Mișcarea literară”, nr. 47, 3 octombrie 1925), au conturat debutul unui mare povestitor.

Unii dintre autorii de mai sus au formulat opinii a căror valabilitate nu s-a deteriorat câtuși de puțin, cu trecerea timpului. Garabet Ibrăileanu, de pildă, a observat încă de la prima carte, câteva particularități ale artei lui Panait Istrati, pe care opera de mai târziu le-a confirmat întru totul: „Cred că pricina succesului d-lui Istrati e naturalul operei sale, însușire care trebuia să fie prețuită într-o lume atât de cultivată, de rafinată, obișnuită (și poate blazată) cu o literatură, în care viața e, de obicei, mai mult un material pentru probleme, pentru procedee de artă, pentru stil.

Ceea ce în adevăr este «exotic» la d. Istrati – și place prin exotism – și nu numai în Franța, dar și la noi – este impresia de adevăr ce o dă opera sa, de lucru trăit, de lucru «întâmpat». Prin acest caracter, opera d-lui Istrati seamănă cu literatura rusească mai veche, cu Dostoievski ori Tolstoi (nu ca putere de talent, firește, nici ca «filozofie»), ale căror romane dau atât de mult impresia de lucru întâmpat. (...)

D. Istrati, biograficește, n-a ieșit din viață. E în viața reală de toate zilele; e întâi un om și apoi un scriitor. Ba, când a luat condeiul să scrie *Kyra Kyralina*, era numai un om și încă deloc un artist de meserie. A început să scrie din viață, dacă se poate spune astfel, din mijlocul vieții. A putut aduce, astfel, spontaneitatea, simplitatea, adevărul vieții nealterate. Bineînțele că arta se resimte. D. Istrati e foarte puțin un scriitor artist.”

În numărul anterior al aceleiași reviste, Tudor Vianu sublinia: „Istrati este un oriental și darul povestirii este în adevăr principala sa caracteristică. Însușirea aceasta se vedește cu limpezime mai ales în *Kyra Kyralina* unde autorul renunță la formula romanului psihologic, clădit pe un conflict și culminând într-o catastrofă, susținut adică de un interes dramatic, pentru a reveni la forma propriu zisă a povestirii unde interesul se concentrează asupra episodului. Împrejurările vieții lui Dragomir nu înaintează furtunos către deznodământul final, ci se desfășoară când mai încet, când mai grăbite, după ritmul special al momentului. Sfârșitul cărții nu coincide cu epuizarea interesului; la ultima filă dorești încă să ascuți mai departe. Nici o urmă din acea dibăcie literară care utilizează gradația, complicația, amânarea deznodământului sau care vor mai fi procedeele sale. Transcrierea literară se acoperă perfect cu viața transcrisă, o urmărește credincios în mișcarea ei de înaintare și n-are nevoie s-o prelucreze pentru a-i smulge un accent mai patetic, pentru că ea însăși este plină de energia, căldura și patosul lucrurilor cu adevărat trăite. O lipsă totală de artificii care greșit ar putea fi înțeleasă ca o lipsă de artă. Povestire și experiență făcând una, *Kyra Kyralina* este un document omenesc de primul ordin.”

Critica literară, occidentală sau autohtonă, s-a confruntat, în cazul lui Panait Istrati, cu un scriitor mai puțin obișnuit: cărțile sale au apărut într-un ritm foarte alert, multe dintre ele având „avanpremieră” în paginile revistei „Europe”, sau, excepții minore, în ale altor publicații. Timpul sedimentărilor, al fixării în conștiința criticii sau a cititorului de rând a fost pentru fiecare titlu extrem de scurt. Ciclul „Povestirile lui Adrian Zografi”, de exemplu, cu cele patru volume ale sale, a apărut în numai doi ani, iar în acești doi ani, *Chira Chiralina* întrecuse toate așteptările, *Moș Anghel* câștigase „Premiul fără nume”, primul volum al *Haiducilor* era, după afirmația lui Romain Rolland „o nouă capodoperă”. Cu câteva excepții, critica literară întâmpina și comenta un scriitor prolific, situat în afara tiparelor și curentelor, căruia îi admira talentul de povestitor, originalitatea și „exotismul”. Succesul său de public, avizat sau mai puțin avizat, nu putea fi contestat, dar se cerea explicat în profunzime, odată depășit entuziasmul primei lecturi. Altfel spus, opera lui Panait Istrati, a impus, periodic, o nouă lectură. O privire, chiar și foarte succintă, asupra receptării *Chirei Chiralina*, ar depăși cadrul acestei introduceri. Vom semnală, totuși, câteva analize de dată recentă, care pun în discuție particularități ale povestirii, dar și „starea criticii literare” la aproape un secol de la debutul lui Panait Istrati. Bianca L. Cernat observă că, în ciuda unor opinii înrădăcinate de-a lungul timpului, după care prima carte a lui Panait Istrati ar fi o reunire a trei texte autonome, în *Chira Chiralina* „o unitate există; și ea e mult mai profundă decât ar fi fost aceea rezultată dintr-o epică mai strânsă, fără sincope și discontinuități. Ea ține, mai precis, nu doar de atmosferă, ci, în primul rând, de construcția narativă – o construcție a dezarticulării moderne, a dezechilibrului asumat.”¹³ Cum se știe, de multe ori aparențele pot fi înșelătoare, iar *Chira Chiralina*, ca și unele dintre volumele care i-au urmat, n-a făcut excepție. O explicație ar putea veni din dubla ipostază a acestor texte: publicate mai întâi în revista „Europe”, ca texte autonome, au fost integrate apoi ca părți, în componența volumelor viitoare. Aspectul nu este lipsit de importanță, având, în unele situații, urmări semnificative la nivelul receptării. Este chiar cazul *Chirei Chiralina*, care a creat un moment de maximă tensiune în dialogul dintre autor și mentorul său. Într-o scrisoare din care am citat anterior, Romain Rolland explica în cele din urmă: „Nu te mâhni de cele spuse despre *Chira*. Am judecat-o ca pe o nuvelă aparte (...). Dacă luăm povestirea ca un capitol dintr-un lung roman, totul rămâne important.”

În acest context, analiza Biancăi L. Cernat deplasează discuția din spațiul oarecum inert al observațiilor de suprafață, într-o zonă care vizează ars poetica istratiană multă vreme trecută cu vederea, sau considerată absentă: „în *Chira Chiralina* narațiunea nu e cătuși de puțin inocentă, miza cade, dimpotrivă, pe

¹³ Bianca L. Cernat, *Panait Istrati, „omul revoltat”. Repere pentru o literatură a contestației*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2013, p. 94.

construcție, nicidecum pe un epic al aventurii. Epicul trece, de fapt, în *arrière plan*.”¹⁴

Chiar dacă poate surprinde, constatarea care ține loc de premisă pentru analiza detaliată și profundă, făcută de Viorel Coman cu un deceniu în urmă, descrie o stare de lucruri valabilă nu numai în cazul *Chirei Chiralina*, ci și în cel al altor opere istratiene: *Chira Chiralina* încă este un roman nefixat „nici naratologic, în istoria romanului românesc, nici tematic, în istoria balcanismului literar și nici tipologic, în istoria marilor personaje feminine din literatura română.”¹⁵ Demersul lui Viorel Coman, dincolo de deschiderile comparative și de argumentarea solidă a opiniilor critice, semnaleză o oportunitate: opera lui Panait Istrati are nevoie de nouă lectură, eliberată de canoane și inerții.

O minuțioasă și cuprinzătoare analiză a posterității operei istratiene a făcut Lucian Chișu, în „Caiete critice”¹⁶. Asemenea autorului ei, „condamnat s-o ia mereu de la capăt”, opera a urmat, de-a lungul deceniilor, un drum similar. O primă remarcă a criticului atrage atenția și invită la reflecție: „Toate regimurile politice care acced la putere se simt datoare să tragă o răfuială cu scriitorul.” Cu alte cuvinte, posteritatea operei a continuat, cu predilecție în estul Europei, să plătească tribut manifestărilor omului aflat în conflict deschis cu ideologiile sau cu formele de guvernământ și să suporte amestecul politicului în spațiul „miracolului artistic”. Cu toate acestea, opera lui Panait Istrati s-a aflat mereu în atenția cititorilor. Numeroasele traduceri (aproape toate pe filiera limbii franceze) și reeditări, care le-au continuat pe cele din timpul vieții scriitorului, relevă un interes de lectură încă viu, de-a lungul secolului scurs de la debut. Ecranizările, spectacolele de teatru, scenariile radiofonice, dar și temele de cercetare specifice programelor de studii pentru masterat și doctorat sunt tot atâtea argumente în favoarea unei opere care nu și-a epuizat resursele artistice.

În *Introducerea* pentru ediția de „Opere fundamentale”, Eugen Simion reia în spațiul amplu al celor aproape o sută de pagini, alături de o listă întregă de teme, chestiunea apartenenței scriitorului Panait Istrati la una din cele două literaturi, franceză și/sau română. Mult discutatul argument al lui G. Călinescu („Cu toate că Panait Istrati a dat și versiuni române operei sale franceze, el nu va fi niciodată scriitor român, deoarece versiunilor le lipsesc spontaneitatea și traducția aceea servilă a idiotismelor ce fac în franțuzește efect exotic.”) nu e, după Eugen Simion, unul serios: „povestirile în franceză ale lui Panait Istrati, transpuse de el sau de alții în românește, sună bine, plac la lectură, la drept vorbind sunt excepționale prin culoare și mișcarea epică rapidă. Panait Istrati este un *povestitor* înăscut, putem spune chiar un mare povestitor din ramura balcanică a prozei noastre, în linia unui

---

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Viorel Coman, *Chira c'est moi!*, în vol. *Provincia magna*, Editura Istros, Brăila, 2013, p. 151.

¹⁶ Lucian Chișu, *Posteritatea istratiană*, în „Caiete critice”, nr. 8-9, 2009.

romantism crepuscular și liric. Dacă narațiunile sale, fabuloase, nu sunt consemnate de istoriile literare franceze, nu-i un motiv să nu le revendicăm noi. Mai ales că Panait Istrati are și o operă scrisă direct în limba română (după numărătoarea mea: zece volume)... Ea așteaptă, ca și opera franțuzească, să fie citită și analizată estetic, independent de „trădările” morale și politice ce i se reproșează autorului.”¹⁷

În decurs de un secol, opera lui Panait Istrati, scrisă în doar zece ani, a schimbat generații după generații de cititori, a trecut prin nenumărate filtre, de la estetic, la ideologic, de la literar, la extraliterar, și-a probat vigoarea în fața mișcărilor și curentelor culturale, și-a dovedit însușirea extraordinară de a rămâne mereu deschisă gustului și așteptărilor de lectură. Ce reține cititorul de astăzi din opera lui Panait Istrati, se întrebă în finalul *Introducerii* sale Eugen Simion. Întâi de toate, „câteva mici capodopere epice: *Chira Chiralina*, *Moș Anghel* (această povestire este, poate, cea mai mare izbândă a lui Istrati), *Codin*, *Ciulinii Bărăganului*... Cititorul de azi, exasperat de fragmentarismul postmodernist, poate regăsi și în celelalte scrieri (*Neranțula*, *Țața Minca*, *Cosma*) ceea ce proza modernă a pierdut: *povestirea*.”¹⁸ Apoi, un personaj nou, ne mai întâlnim în proza românească și nici în cea franceză: „*tipul de picaro balcanic*”. O tipologie, de asemenea, în premieră: personaje precum Stavru (bărbatul „legat”), sau Chiralina (femeia pasionată, păcătoasă și fermecătoare). În sfârșit, un scriitor original, care „răstoarnă prin biografia sa (...), și prin scrierile care nu fac decât să «ficționeze» experiențele sale (...) toate tipologiile și strategiile scriitoricești cunoscute până la el în literatură.”¹⁹

Altfel spus, o lume încă surprinzătoare, fascinantă, tulburătoare, controversată, gata de luptă și de sacrificiu, în numele libertății și al unui umanitarism utopic: lumea lui Panait Istrati.

---

¹⁷ Eugen Simion, *Introducere*, în Panait Istrati, *Opere*, I, ediție îngrijită, note, comentarii și repere bibliografice de Zamfir Bălan, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, Muzeul Național al Literaturii Române, București, 2019, p. XXVI-XXVII.

¹⁸ *Ibidem*, p. LXXXVI.

¹⁹ *Ibidem*, p. LXXXVI-LXXXVII.

EVOLUȚIA ȘI CONTROVERSA DENUMIRII LIMBII ROMÂNE ÎN SPAȚIUL MOLDOVENESC: O ANALIZĂ ISTORICĂ ȘI LINGVISTICĂ

Igor Arsene

conf. univ. dr., Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău
(email: rogienesra@gmail.com)

Rezumat. Acest articol analizează evoluția istorică și lingvistică a limbii române în spațiul moldovenesc, cu accent pe controversele privind denumirea „limba moldovenească”. Studiul urmărește originile lingvistice comune și explorează implicațiile politice și juridice din perioada dominației sovietice și deciziile post-sovietice. Concluzia principală este că diferențele dintre „limba română” și „limba moldovenească” sunt mai degrabă de natură politică decât lingvistică.

Cuvinte cheie: Limba română, limba moldovenească, identitate națională, politică lingvistică, evoluție istorică, dispută terminologică.

*

Abstract. This article analyzes the historical and linguistic evolution of the Romanian language in the Moldovan space, with an emphasis on the controversies regarding the name "Moldovan language". The study traces common linguistic origins and explores the political and legal implications of the period of Soviet rule and post-Soviet decisions. The main conclusion is that the differences between "Romanian language" and "Moldovan language" are political rather than linguistic in nature.

Key words: Romanian language, Moldovan language, national identity, language policy, historical evolution, terminological dispute.

Introducere. Limba română, o componentă esențială a identității culturale și naționale, a fost, de-a lungul secolelor, subiectul unei dezbateri aprinse în spațiul moldovenesc. Această dezbateri a atins un punct culminant în contextul socio-politic din Basarabia și, ulterior, Republica Moldova, unde termenul „limba moldovenească” a fost utilizat pentru a desemna o varietate regională a limbii române. Deși la nivel lingvistic nu există diferențe majore între limba română și așa-numita „limbă moldovenească”, contextul istoric, politic și ideologic a creat un cadru favorabil perpetuării acestei distincții¹.

¹ Arvinte, Vasile, *Contribuții la istoria limbii române literare*. Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1983; Cojocaru, Ion, *Limba română în Republica Moldova: Istorie și actualitate*. Chișinău: Cartdidact, 2010.

Originea acestor controverse poate fi urmărită încă din perioada medievală, când teritoriul moldovenesc era o parte integrantă a spațiului românesc, dar a căpătat o amploare mai mare odată cu anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus în 1812. Procesul de rusificare și ulterior sovietizarea regiunii au avut un impact semnificativ asupra identității lingvistice și culturale a moldovenilor. În perioada sovietică, termenul „limba moldovenească” a fost promovat intens, în încercarea de a crea o separare identitară între populația moldovenească și cea română. Acest proces a fost însoțit de introducerea alfabetului chirilic și de politici lingvistice care aveau scopul de a întări această distincție artificială².

După destrămarea Uniunii Sovietice și proclamarea independenței Republicii Moldova în 1991, dezbaterile asupra denumirii limbii a continuat, generând controverse atât la nivel național, cât și internațional. Deși Declarația de Independență a Republicii Moldova afirmă clar că limba oficială este limba română, Constituția adoptată în 1994 a introdus denumirea de „limba moldovenească”, perpetuând astfel tensiunile identitare și politice³.

Această lucrare își propune să exploreze evoluția istorică și lingvistică a denumirii limbii române în spațiul moldovenesc, analizând contextul în care au apărut aceste controverse și modul în care politicile lingvistice au influențat percepțiile asupra identității naționale. De asemenea, lucrarea va discuta rolul pe care l-au jucat deciziile politice, inclusiv recenta hotărâre a Curții Constituționale din Republica Moldova (2013), care a reafirmat denumirea oficială a limbii ca fiind „română”, și impactul acesteia asupra identității lingvistice a cetățenilor⁴.

Astfel, înțelegerea acestei dispute nu poate fi realizată fără a analiza influențele politice, culturale și ideologice care au modelat percepția asupra limbii de-a lungul timpului. Lucrarea de față își propune să clarifice aceste aspecte, bazându-se pe dovezi istorice, juridice și lingvistice, pentru a demonstra că denumirea „limba moldovenească” a fost, în esență, o construcție politică menită să servească anumite interese ideologice și că, din punct de vedere lingvistic, nu există o diferență reală între „limba moldovenească” și „limba română”. Această analiză va contribui la o mai bună înțelegere a evoluției identității lingvistice în

---

² Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*. Editura Humanitas, București, 2010; Ionescu, Ioan-Aurel, *Istoria limbii române*. Editura Corint, București, 2005.

³ King, Charles, *The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture*. Hoover Institution Press, 2000; Negru, Eliza, *Problematica identității lingvistice în Republica Moldova: între limba română și limba moldovenească*. În *Revista de lingvistică și literatură comparată*, vol. 6, nr. 2, 2015.

⁴ Pârvan, Vasile, *Getica: O protoistorie a Daciei*. Editura Academiei Române, 1926; Rusu, Mihai, *Relațiile lingvistice dintre dialectele românești și „limba moldovenească”*. În *Analele Universității București*, vol. 9, nr. 3, 2014.

Republica Moldova și va evidenția necesitatea unei clarificări a acestor concepte în contextul modern⁵.

Ipoteza cercetării. Denumirile „limba română” și „limba moldovenească” desemnează aceeași limbă din punct de vedere lingvistic, iar diferențele sunt rezultatul unor decizii politice istorice.

Scopul cercetării. Acest studiu urmărește să demonstreze că, din punct de vedere structural și evolutiv, „limba moldovenească” este identică cu „limba română”, iar denumirea a fost influențată de factori politici externi.

Obiectivele cercetării

1. Analiza evoluției istorice a limbii române în spațiul moldovenesc.
2. Investigarea rolului politic al denumirii „limba moldovenească” în perioada sovietică.
3. Examinarea impactului deciziilor juridice recente asupra denumirii limbii.
4. Compararea utilizării alfabetului latin și chirilic în definirea identității lingvistice.

Metodele cercetării

Cercetarea s-a desfășurat prin următoarele metode:

- **Analiza istorică:** documente din perioada medievală până în prezent.
- **Studiul deciziilor politice și juridice:** legate de denumirea limbii în Basarabia și Republica Moldova.
- **Analiza lingvistică:** compararea dialectelor vorbite în România și Moldova.
- **Analiza statistică:** utilizată pentru a evalua datele din recensăminte și studii sociologice.

Organizarea cercetării

Studiul s-a desfășurat în două faze, pe o perioadă de 6 luni:

- **Prima fază:** cercetare de arhivă și analiză documentară.
- **A doua fază:** interviuri cu lingviști și istorici din România și Republica Moldova. S-au analizat documentele juridice relevante pentru deciziile privind limba oficială în Republica Moldova, precum și documentele istorice din perioada sovietică.

Rezultatele cercetării

1. Evoluția limbii române în Moldova. Analiza lingvistică a demonstrat că limba vorbită în Moldova și România este identică, evoluând similar din latina vulgară.

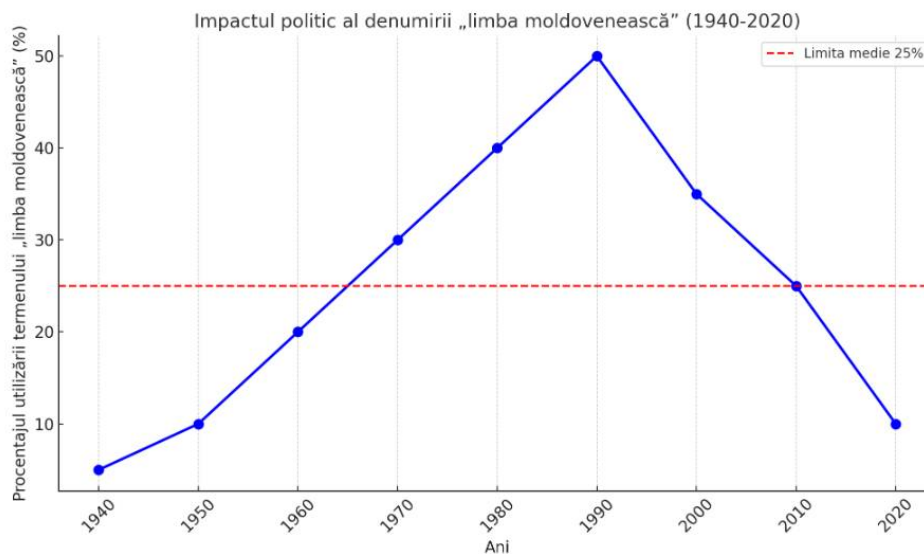
---

⁵ Ștefănescu, Gheorghe, *Sovietizarea și politica lingvistică în Basarabia*. Editura Albatros, Chișinău, 1997; Zaharia, Valeriu. *Probleme de politică lingvistică în Republica Moldova*. Chișinău: Editura Știința, 2008.

Tabelul 1. Comparații ale evoluției fonetice și lexicale între dialectele românești și „moldovenești”.

Aspect Lingvistic	Limba Română (România)	Limba Moldovenească (Moldova)	Diferențe
Fonetica	/ʃ/ și /z/	/ʃ/ și /z/	Niciuna
Morfologia	Flexiune cazuală	Flexiune cazuală	Niciuna
Lexic	Latină și influențe slave	Latină și influențe slave	Minore

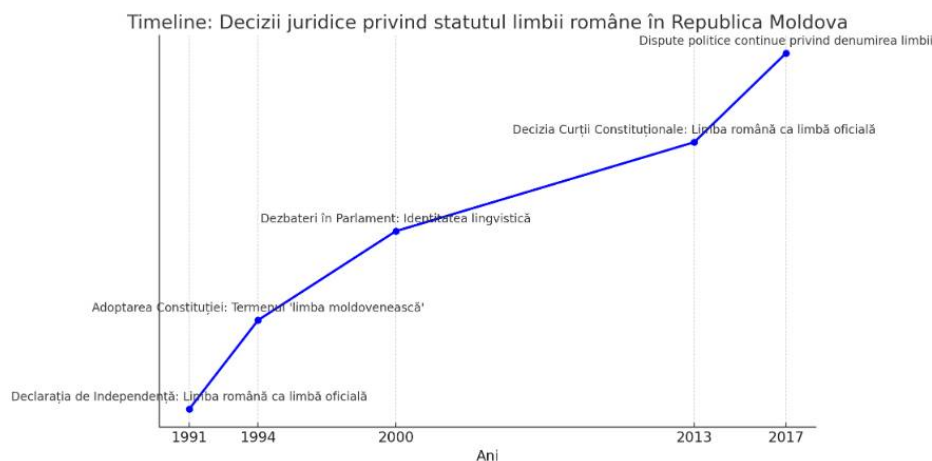
2. Impactul politic al denumirii „limba moldovenească”. Analiza documentelor din perioada sovietică și post-sovietică indică faptul că termenul „limba moldovenească” a fost folosit ca instrument politic de separare a identităților naționale (vezi Figura 1).

Acest grafic ilustrează impactul politic al termenului „limba moldovenească” de-a lungul diferitelor perioade istorice. El evidențiază influența sovietică în promovarea termenului și declinul acestuia după independența Republicii Moldova.

3. Deciziile juridice recente. Decizia Curții Constituționale din 2013 a confirmat statutul limbii române ca limbă oficială, consolidându-se pe baza Declarației de Independență din 1991 (Figura 2).

Acest grafic prezintă evoluția deciziilor juridice și evenimentelor politice relevante privind statutul limbii române în Republica Moldova, între 1991 și 2017. Graficul evidențiază etapele cheie, cum ar fi Declarația de Independență, adoptarea Constituției și decizia Curții Constituționale din 2013

Indicații practico-metodice

1. **Educație lingvistică:** Sistemul educațional din Republica Moldova trebuie să continue promovarea limbii române și a istoriei sale comune cu limba moldovenească.
2. **Colaborare academică:** Este esențială colaborarea între lingviști din România și Republica Moldova pentru a standardiza terminologia și a elimina ambiguitățile.
3. **Consolidarea identității naționale:** Promovarea unei identități lingvistice unitare bazată pe originea comună a limbii.

Concluzii. Studiul de față subliniază faptul că, din punct de vedere lingvistic, „limba moldovenească” și „limba română” reprezintă aceeași limbă, evoluată din latină și influențată în mod similar de diversele contexte istorice și geografice ale spațiului românesc. Analiza noastră a demonstrat că utilizarea denumirii de „limbă moldovenească” a fost impusă în principal din rațiuni politice, fiind un instrument de separare identitară și de divizare culturală, în special în perioada sovietică.

Deși deciziile juridice recente, precum cea a Curții Constituționale din 2013, au avut un rol crucial în restabilirea denumirii corecte și recunoașterea oficială a limbii române în Republica Moldova, rămâne esențială consolidarea acestor progrese prin educație și informare publică. În mod special, educația tinerilor trebuie să includă o prezentare detaliată a evoluției istorice și lingvistice a limbii,

pentru a contracara confuziile și pentru a promova o identitate lingvistică clară, bazată pe realitățile istorice și culturale comune.

Pe termen lung, eliminarea confuziei terminologice va depinde nu doar de măsuri juridice, ci și de o înțelegere profundă a relației dintre limbă și identitate națională. Astfel, promovarea și recunoașterea unității limbii române în toate regiunile istorice unde aceasta este vorbită reprezintă un pas esențial pentru stabilirea unei coerențe culturale și identitare în spațiul românesc.

TEXTUL CA OBIECT ȘI SUBIECT AL LINGVISTICII

Victor Axentii

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: axen55@mail.ru)

Rezumat. *Textul este un produs al procesului de vorbire creativ, care posedă completitudine, obiectivat în ideea unui document scris, prelucrat literar în conformitate cu tipul acestui document, o lucrare formată dintr-un nume (titlu) și un număr de unități speciale (frastique), unite prin diferite tipuri de conexiuni lexicale, gramaticale, logice, stilistice. Un text este o lucrare care are o anumită intenție și atitudine pragmatică; un mesaj care există sub forma unei secvențe de semne care are coerență formală, integritate semnificativă și o structură semantică formală care decurge din interacțiunea lor.*

Cuvinte cheie: *text, lingvistica textului, teoria textului, conținut informațional, coeziune, frază, propoziție, paragraf.*

*

Résumé. *Le texte est un produit du processus de création de discours, possédant l'exhaustivité, objectivé dans l'idée d'un document écrit, littéraire traité conformément au type de ce document, une œuvre constituée d'un nom (titre) et d'un certain nombre de unités spéciales (unités phrastique), unies par différents types de connexions lexicales, grammaticales, logiques et stylistiques. Un texte est un travail qui a une certaine intention et attitude pragmatiques; un message qui existe comme une séquence de signes ayant une cohérence formelle, une intégrité significative et une structure sémantique formelle découlant de leur interaction.*

Mots clés: *texte, linguistique de texte, théorie du texte, contenu de l'information, cohésion, expression, phrase, paragraphe.*

Termenul de „text” în cercetările științifice din ultimii ani este unul dintre cele mai dezbătute: dat fiind faptul că textul poate fi considerat din punctul de vedere al informațiilor conținute, ca o unitate informațională; din punctul de vedere al psihologiei creării, ca act creator al autorului, datorat unui scop anume (textul este un produs al activității de vorbire mentală a subiectului); din perspectivă pragmatică, textul este material pentru percepție și interpretare; în cele din urmă, textul este posibil să se caracterizeze sub raportul structură, organizare a vorbirii și stilistică.

În mod tradițional în lingvistică, termenul „text” (latina textus - țesătură, plex, structură; prezentare coerentă) desemnează nu numai un text scris, înregistrat într-un fel sau altul, ci și orice „act de vorbire” (de orice mărimie) creat

de cineva - de la o replică dintr-un cuvânt la o întreagă poveste, poezie sau carte.

Textul, ca fenomen al realității lingvistice și extralingvistice, este un fenomen complex care îndeplinește o mare varietate de funcții: este un mijloc de comunicare, o metodă de stocare și transmitere a informațiilor, o reflectare a vieții mentale a unui individ, un produs al unei anumite epoci istorice, o formă de existență culturală, o reflectare a anumitor tradiții socioculturale etc.

La crearea oricărui text, desigur, activitatea practică a oamenilor este fundamentală (factori extralingvistici care determină ansamblul mijloacelor lingvistice adecvate unei anumite sfere de comunicare). Textul, care demonstrează utilizarea diferitelor structuri morfologic-sintactice și lexico-gramaticale în mediul lor natural, acționează ca un eșantion de vorbire (monolog și dialogic), servind astfel ca bază pentru construirea unui enunț independent.

Teoria lingvistică a textului își are rădăcinile în retorică și filologie. Textul este subiectul de studiu al lingvisticii textului. Lingvistica textului este o știință care studiază limbajul în acțiune și caută modele generale de utilizare. Sarcina lingvisticii textului este de a găsi și de a construi un sistem de categorii gramaticale de text cu conținut și unități formale din această sferă particulară; se deosebește de analiza structurală a textului, care construiește o listă de modele pe baza unui material dat (corpus de texte), iar limbajul de text încearcă să găsească modele de formare a textului inerente tuturor textelor.

În lingvistică, un text este de obicei înțeles ca „o succesiune coerentă, completă și corect formată”.¹ În același timp, sunt evidențiate mai multe aspecte ale cercetării textului. Analiza structurală a textului tratează problema organizării structurale a textului, problema identificării unităților de text și caracteristicile acestora.

Aspectul funcțional sau pragmatic ia în considerare unitățile de text în funcționarea lor în vorbire. Gramatica textului este axată pe construcția de unități corecte din punct de vedere gramatical și studiul condițiilor de respectare a normelor de cod. Aspectul stilistic ține cont de dependența unităților de text de stil, identificându-i trăsăturile caracteristice. Există și alte aspecte, mai puțin dezvoltate, ale cercetării textului, împrumutate din logică, semiotică, filozofie, psihologie, psiholingvistică și alte științe.

Să luăm în considerare o serie dintre cele mai comune definiții și înțelegeri ale textului de astăzi:

1. Textul este:

- o succesiune de propoziții, cuvinte (în semiotică - semne), construite după regulile unei limbi date, a unui sistem de semne dat și formând un mesaj.
- operă verbală, în ficțiune - o lucrare finalizată sau un fragment al acesteia, compusă din semne de limbaj natural (cuvinte) și semne estetice

---

¹ Tien A. van Dyck *Limbă, cunoaștere, comunicare* (traducere). M., 1989.

complexe (componente ale limbajului poetic, intriga, compoziție etc.).

- un eseu de autor fără comentarii și anexe la acesta.

2. Textul este alcătuit din cuvinte, propoziții într-o anumită legătură și succesiune, formând orice enunț, eseu, document etc., tipărite, scrise sau imprimare în memorie.

• materialul principal al oricărui eseu, document etc., spre deosebire de note, comentarii la acestea; partea principală a setului fără înștiințări, note de subsol, desene etc.

3. Textul prezintă o înregistrare scrisă sau tipărită a unei rostire sau a unui mesaj, spre deosebire de implementarea orală.

• latura percepută senzual a unei lucrări exprimată și întărită prin semne lingvistice.

• o unitate minimă de comunicare care are unitate relativă (integritate) și autonomie relativă (separare).

4. Textul este o lucrare sau un document original reprodus în scris sau tipărit; o succesiune de semne (limbaj sau alt sistem de semne) care formează un singur întreg.

Textul este dat primar, categoria de bază, un anumit ansamblu ordonat de propoziții, unite prin diverse tipuri de conexiuni lexicale, logice și gramaticale, capabile să transmită într-un anumit mod informații organizate și dirijate. Textul este un tot întreg complex, funcționând ca o unitate structural-semantică.

Textul este un produs al procesului de vorbire-creativ, care posedă completitudine, obiectivat în ideea unui document scris, prelucrat literar în conformitate cu tipul acestui document, o lucrare formată dintr-un nume (titlu) și un număr de unități speciale (unități suprafrasale), unite prin diferite tipuri de conexiuni lexicale, gramaticale, logice, stilistice. Un text este o lucrare care are o anumită intenție și atitudine pragmatică; un mesaj care există sub forma unei secvențe de semne care are coerență formală, integritate semnificativă și o structură semantică formală care decurge din interacțiunea lor.²

Textul este o structură a oricăror enunțuri complete și coerente, independente și corecte din punct de vedere gramatical, oral sau scris; o succesiune de unități lingvistice formată dintr-un lanț continuu de substituenți având două dimensiuni (sintagmatic și paradigmatic);

• modul primar de existență a limbajului dat fenomenologic;
• un act de vorbire sau o serie de acte de vorbire conexe efectuate de un individ într-o anumită situație;
• unitate, care este împărțită în enunțuri;

---

² Alexandra Gherasim, *Raporturile text-metaforă în limbajul literar-artistic*. Chișinău, 1997, pp 70-75.

- afișarea grafică a unui fragment de realitate, generarea unei versiuni scrise a limbajului;
- realitatea, care are doar caracteristicile ei inerente: articulare, autosemantică, coeziune, continuum, prospectare, retrospecție, modalitate, integrare, completitudine. Textul este un fenomen complex, în funcție de specificul generării sale în actul comunicării.

Textul este:

- exprimarea lingvistică a activității spirituale complexe sau a gândirii complexe;
- ceva care este creat în scopul transmiterii ulterioare către alții (comunicare) sau către sine după o anumită perioadă de timp; ceva care se creează pe baza cunoștințelor ce se dobândesc în procesul de învățare, comunicare socială și profesională într-o anumită perioadă istorică; ceva care se construiește cu ajutorul anumitor mijloace lingvistice, oral sau în scris, ca urmare a activității mentale și lingvistice în prezența unei anumite nevoi, motivație, intenție, ținând cont de posibilele condiții de percepție.

Rezumând majoritatea definițiilor conceptului „text”, este necesar să se sublinieze dependența conținutului conceptului de aspectul cercetării:

- semiotic ca sistem de semne verbale.;
- discursiv în caracteristicile câmpurilor interdisciplinare de cunoaștere.);
- lingvistic în sistemul de semnificație funcțională a unităților de limbă;
- verbal în cadrul unei situații pragmatice (J. Austin, J. Searle, M. M. Bakhtin, N. D. Arutyunova etc.);
- poststructuralist în unitatea sferelor cunoașterii filozofice, literare, sociolingvistice, istorice (J. Derrida ș.a.);
- deconstructivist ca analiză a textului în termeni de „intertext cultural” de natură literară, lingvistică, filosofică și antropologică (J. Deleuze, J. Kristeva, R. Barthes etc.);
- naratologic în cadrul teoriei narațiunii ca interacțiune dialogică activă între scriitor și cititor;
- psiholingvistic ca sistem dinamic de producere a vorbirii și de percepție a acestuia;
- psihofiziologic ca fenomen multidimensional care realizează psihologia autorului într-o anumită formă literară folosind mijloace lingvistice (E. I. Dibrova, N. A. Semenova, S. I. Filippova etc.), etc.

În plus, există o clasificare a interpretării conceptului „text” în funcție de conceptele după care se disting: concepte de aspect static, reflectând reprezentarea rezultat-statică. Textul este înțeles ca informație înstrăinată de emițător, ca singura formă în care limbajul ne este dat în observație directă;

concepte ale aspectului procedural al textului, ținând cont de capacitatea limbajului de a funcționa viu în vorbire; concepte de comunicare care se concentrează pe actul comunicării, care presupune prezența unui emițător și a unui destinatar; concepte de stratificare care consideră textul ca un nivel al sistemului lingvistic.

Astfel, textul poate fi considerat ca un fel de model al unui întreg complex, complet și ca o implementare specifică a acestui model, în funcție de sarcina de cercetare.

Deci, în interpretarea modernă a textului, principalele sarcini sunt comunicarea, asigurând o interpretare fără ambiguitate a unităților textului creat. În acest caz, textul este interpretat ca un set de enunțuri în funcția lor și, în consecință, ca unitate socio-comunicativă.

Dacă multe discipline lingvistice au o istorie lungă a existenței și dezvoltării lor, atunci lingvistica textului s-a format literalmente în fața ochilor noștri.

E de menționat că a apărut după discuții aprinse de felul că oare această disciplină - știința textelor - este absolut necesară și că obiectul ei, studiul textelor într-o varietate de relații și aspecte a ocupat un loc proeminent nu numai în fluxul activității în lingvistică, dar și în practica predării limbilor materne și străine.

Este cu atât mai surprinzător că disciplina pe care o luăm în considerare nu are o definiție general acceptată a obiectului său principal - textul și aproape fiecare studiu în acest domeniu începe cu reflecții asupra a ceea ce este un text și ce trăsături sau proprietăți caracterizează ceea ce este. notată prin acest termen.

Deci, trebuie să fim de acord cu unii care admit că o definiție general acceptată a unui text încă nu există și că, răspunzând la această întrebare, diferiți autori indică: diferite aspecte ale acestui fenomen: D. Likhachev - despre existența creatorului său, care realizează un anumit plan în text; O. Kamenskaya - despre rolul fundamental al textului ca mijloc de comunicare verbală; A. Leontyev - asupra completității funcționale a acestei lucrări de vorbire etc. Drept concluzie, ei citează definiția lui I. Galperin, precum că „ un text este o lucrare a procesului de vorbire-creativ care are completitudine, o lucrare obiectivată sub forma unui document scris, constând dintr-un nume (titlu) și un număr de unități speciale (unități super-fraze).), unite prin diferite tipuri de conexiuni lexicale, gramaticale, logice, stilistice, având o anumită focalizare și atitudine pragmatică.”

Remarcăm în același timp că toate trăsăturile criteriale ale textului evidențiate aici (cu excepția ultimului) pot fi puse la îndoială și contestate. Despre o serie de texte putem spune că nu au fost niciodată completate de autori și au rămas neterminate. Adesea, textul unui poem separat se termină cu o elipsă, ceea ce sugerează în mod evident că sfârșitul versului trebuie gândit. Alături de textele scrise, se pare că se pot distinge textele discursurilor orale (despre ele se spune adesea „textul raportului/mesajului/discursului etc. nu a fost publicat niciodată”), precum și textele înregistrate pe aparate de înregistrare a sunetului. și destinate

ascultării. Nu toate textele au titluri (poezii individuale, texte publicitare, reclame, anunțuri). În cele din urmă, nu toate textele pot fi prezentate ca o succesiune de unități frastice - în orice caz, dacă recunoaștem că inscripțiile precum *Intrarea este interzisă* sau *Este strict interzis culesul florilor* sunt și texte speciale.

În același timp, textul este una dintre cele mai evidente realități ale limbajului, iar metodele izolării sale intuitive nu sunt mai puțin înrădăcinate în conștiința omului modern decât metodele de delimitare și evidențiere a unui cuvânt și se bazează pe presupunerea rezonabilă că orice mesaj verbal completat și înregistrat poate fi identificat ca text, dacă, bineînțeles, completivitatea textului ne este sugerată într-un mod formal sau altul. În același timp, nu se poate să nu fim frapași de diversitatea lucrărilor, în legătură cu care folosim cu ușurință denumirea de „text”, și nu întâmplător lexicografii se mulțumesc să arate că un text este „orice discurs înregistrat” și enumeră ca exemple documente, eseuri, opere literare etc.

Dificultățile definirii conceptului de text sunt așadar ușor de înțeles: încorporarea întregului set de texte într-un singur sistem este la fel de dificilă ca și descoperirea în spatele acestui întreg set a celui de caracteristici suficiente și necesare care ar fi obligatorii pentru recunoașterea unui text ca fiind formator: o categorie de tip clasic, aristotelic.

Este semnificativ faptul că, chiar înainte de răspândirea termenilor abordării cognitive a fenomenelor limbajului, oamenii de știință au vorbit despre „neclaritatea” proprietăților sistemice, ontologice și funcționale ale textului (de exemplu, I. Galperin), care, în fapt, ne obligă să plasăm categoria de text de astăzi printre „naturale” și construite pe principiul „asemănării de rudenie” sau pe un model prototip. A oferi o descriere a unei categorii cu granițe neclare, desigur, este o sarcină foarte dificilă: definiția sa exactă este, aparent, imposibilă. Mesajul de față este, așadar, o reflecție asupra modului în care se poate aborda o astfel de descriere din punct de vedere cognitiv, luând în considerare, pe de o parte, rolul textelor în procesele cognitive (ceea ce în mod clar este pur și simplu imposibil într-un mesaj scurt), dar, pe de altă parte, folosind acele tehnici și procese pentru a defini textul.

Întrucât obiectul cercetării este textul, respectiv textul unui document, este necesară definirea acestuia ca element lingvistic.

Lingvistica textului este o știință care studiază limbajul în acțiune și caută modele generale de utilizare. Sarcina lingvisticii textului este de a găsi și de a construi un sistem de categorii gramaticale de text cu conținut și unități formale din această sferă particulară. Se deosebește de analiza structurală a textului, care construiește o listă de modele pe baza unui material dat (corpus de texte), iar limbajul de text încearcă să găsească modele de formare a textului inerente tuturor textelor.

Pentru utilizare în acest studiu, pare posibil să luăm în considerare ideile de divizare efectivă a textului inerente lingvisticii textului.

Ideea diversității și articulării fundamentale a unuia și aceluiași enunț.

Ideea condiționalității acestei diversități în funcție de context și situație și de perspectivele ulterioare pentru o descriere completă și exhaustivă a contextului, a variației situaționale și a atitudinii.

Ideea unui nivel special în semantica unei propoziții legată de includerea ei contextuală. (Vorbim despre așa-numita abordare pe trei niveluri a semanticii sintactice: nivelul structurii gramaticale a propoziției, nivelul structurii semantice a propoziției și nivelul organizării propriu-zise a enunțului.)

Ideea de corelare între locul liniar al unui element al unui enunț și semnificația sa comunicativă, adică ideea unei categorii semnificative în funcție de care este interpretată ordinea cuvintelor. Ideea de valoare inegală a elementelor unei declarații în general, ideea de centre de informare.

Ideea posibilității de a determina ponderea comunicativă a unui cuvânt în conformitate cu caracteristicile lexicale ale acestuia (inclusiv tipul de actualizator care îl confruntă).

În interpretarea modernă a textului (și, în consecință, lingvistica textului) în planul principal, se pare, nu sunt problemele semantice și formale privind proximitatea enunțurilor secvențiale – și alte întrebări: întrebări privind planul de comunicare, sarcina de a cerceta comunicarea „corectă”, de succes, oferind o interpretare fără ambiguitate a unităților textului studiat.

Z. Schmidt definește astfel conceptul de text: „Spre deosebire de interpretarea acceptată până acum a textului (textul este un set coerent de propoziții) acum, în cadrul modern, includerea sa în lanțul de conexiuni, textul este deja interpretat constant ca „un set de înalte nume în funcția lor și, în consecință, ca implementare socio-comunicativă textualitate” S.J. Schmidt. *Texttheorie*. München, 1973, p. 150.).

Fiecare text are un subiect - autorul (vorbitor, scriitor) și un obiect - vorbitorul. Există două aspecte care definesc un text - intenția și implementarea acestui plan. Și implementarea unui plan este imposibilă fără un obiect - cel care percepe textul și va reacționa la acesta.

Percepția textului documentului este, de asemenea, un act comunicativ. „Comunicarea este fundamentală pentru toate relațiile de lucru, ineptă sau inadecvată, comunicarea provoacă mai multe controverse în afaceri și industrie decât oricare alt factor” (L.A. Woolcott, W.R. Unwin, 1983).

În acest sens, trec în prim plan sarcinile cercetării comunicării.

a. condiții de comunicare „corectă” (momente contextuale și constitutive cunoștințe, cunoștințe lingvistice și cunoștințe enciclopedice, abilități de cultură a vorbirii și cultura comportamentului);

b. condițiile apariției polisemiei - aici lingvistica textului este practic inseparabilă de semantica sintactică modernă;

c. pragmatica, aspect puțin studiat în abordarea semiotică.

Lingvistica textului este legată de analiza funcțională. Baza analizei este un text (sau enunț), cercetătorul monitorizează comportamentul unităților lingvistice.

Comportamentul unităților lingvistice se numește secvență liniară. Un cercetător al oricărui text mare generează două situații: pe de o parte, automatizarea faptelor obiectului, cu alte cuvinte, o adâncime tot mai mare în ontologia unităților care alcătuiesc obiectul și, pe de altă parte, globală.

Balizarea unui obiect - subestimarea studiului fenomenelor individuale în caracteristicile lor esențiale, precum și a caracteristicilor și a funcțiilor. Textul este un obiect la scară mare deoarece acesta propune drept constituenți unități mai mari decât cele propuse. În caracterizarea unui text, parametrul volumului este esențial. Textul poate crește la o dimensiune considerabilă, dar prin natura sa este finită; este un anumit moment surprins al procesului în care se află toate trăsăturile distinctive ale obiectului-- apar cu un grad mai mare sau mai mic de claritate. La cercetarea unui text este necesar să se definească unitățile sale și să se contureze o taxonomie a categoriilor gramaticale, funcționarea în obiectul studiat. Textul poate fi considerat ca o formă ordonată de comunicare, lipsit de spontaneitate.

Orice text conține anumite informații. Acest termen este folosit în două sensuri: general acceptat (de zi cu zi) și terminologic. Informația în primul sens este înțeleasă ca orice mesaj încadrat ca o frază cu caracter nominativ. Aceasta poate fi o propoziție în care sunt raportate unele fapte, o combinație de propoziții (unitate superfază și paragraf), un text întreg.

Informațiile din această perspectivă sunt de obicei identificate cu nominalizare, sens, conținut.

Al doilea sens al termenului „informație” este folosit în lucrările de teorie a comunicării, dar presupune utilizarea acestui termen numai la primirea informațiilor noi despre obiecte, fenomene, relații, evenimente de acțiune obiectivă etc.

Analiza diferitelor tipuri de informații efectuate cu privire la afacerile oficiale, texte artistice și jurnalistice, au arătat că informația este de bază, categoria de text este diferită în scopul său pragmatic ca conținut factual (SFI), de conținut-conceptual (SKI) și subtextual (SPI). SFI conține informații despre fapte, evenimente, procese care au loc, ce s-a întâmplat și ce se va întâmpla în lumea din jurul nostru: informații despre ipotezele prezentate de oamenii de știință, opiniile lor etc.

SKI transmite cititorului înțelegerea de către autor individual a relațiilor dintre fenomene descrise prin intermediul SFI, înțelegerea relațiilor lor cauză-efect, semnificația lor în viața socială, economică, politică, culturală oameni, inclusiv relațiile dintre indivizi, psiho complexul lor interacțiunea logică și estetic-cognitivă.

SFI constituie informații ascunse extrase din SFI datorită capacității unităților de limbaj de a genera semnificații asociative și conotative și datorită capacității propozițiilor din cadrul SFI de a lărgi sensul.

Categoria gramaticală a informativității, care este o formalitate, ca semn semnificativ al textului, poate apărea în diferite forme - de la explicit, atunci când conținutul textului nu dă nimic nou, ci doar repetă ceea ce este deja cunoscut, până la conceptual, când pentru a-l identifica este necesară supunerea textului unei analize scrupuloase.

Prin revizuirea informațiilor, se pot identifica diferite tipuri de texte după funcție, stiluri finale. Astfel, documentele unite printr-un singur stil de limbaj funcțional de documente oficiale, după tipul de informații pot fi prezentate în formular, scrisoare, contract, fax, pliant publicitar etc. Stilul de ficțiune implementat în mai multe genuri și tipuri. Stilul ziarului - articol, editorial, scurt mesaj, comunicat etc.

Informațiile obținute din fiecare tip de text, într-o oarecare măsură determinantă, este indicat prin chiar numele acestui tip de text. Un rol important în orice comunicare îl are forma în care este prezentată informația. În textele non-ficțiune informațiile planului sunt mai mult sau mai puțin ușor decodificate, deoarece în astfel de texte forma poartă în sine conținutul predeterminat de sistemul lingvistic. Ea este neutră.

Aceasta înseamnă că formularul își îndeplinește practic sarcina atribuită (cea a funcției). Informația din astfel de texte, dacă este rezultatul unui fel de cercetare - investigații, observații, experiențe, discuții, reflecții, propuneri etc., nu devine conceptuală.

Principala dificultate în decodarea informațiilor textuale este ignoranța opțiunilor codului de limbă. Pe lângă cunoașterea codului de bază, adică, reguli pentru combinarea cuvintelor, morfeme, propoziții (dacă au fost deja stabilite regulile de combinare a propozițiilor), substantive, există și variante ale acestui cod care definesc regulile de utilizare a limbajului în anumite tipuri de text.

Limbajul științei este un tip special de cod. Cu greu o descriere în cercetarea științifică a anumitor procese biologice va conține informații pentru un specialist în domeniul aerodinamicii. Ca orice categorie, informațiile sunt afișate este exprimată în anumite forme, cum ar fi mesaj, descriere, raționament, scrisoare, rezoluție, acord, articol, notă, certificat etc.

Mesaj - o formă de informație destinată a fi transmisă destinatarului informații despre evenimente care au loc, s-au întâmplat sau se vor întâmpla în viitorul apropiat. Mesajul îndrumă cititorul să primească un fel de știri noi și are o sarcină limitată - de a aduce ceva în atenție.

Pentru a găsi câteva modele generale de împărțire a textului și, în special, împărțirea întregului, este indicat să ne imaginăm un tip ideal de text în care cele mai tipice caracteristici ale acestei construcții sunt concentrate. Dar trebuie să luăm în considerare faptul că împărțirea textului este o funcție a planului compozițional de ansamblu care

funcționează, iar natura articulației depinde de multe motive, printre care nu ultimul rol îl joacă dimensiunea părților și informațiile de fond și factice și de asemenea atitudinea pragmatică a creatorului de text.

Dimensiunea textului este de obicei proiectată pentru capacitatea cititorului de a percepe un volum de informații fără pierderi.

Rezultatul integrării unor părți din text este integritatea acestuia, așadar intactul este perceput și probabil nu se realizează în procesul de lectură în sine a textului, sau crearea acestuia, iar în procesul de înțelegere a acestuia, considerația analitică a tipurilor de relații între părți individuale care alcătuiesc un singur întreg.

Una dintre cele mai răspândite modalități de a defini textul ca entitate distinctă de propoziție/ frază este aceea de a-l considera o secvență de unitățile lingvistice, de obicei, propoziție a căror legătură se manifestă prin anumite particularități gramaticale, particularități care apar cu precădere ca rezultat al relațiilor transpropoziționale.³ Em. Vasiliu, „*Textualitate*” și relații transfrastice. Chișinău, 2008, p. 76.

Analiză similară, la rândul său, contribuie la o pătrundere mai profundă în caracteristicile ontologice, caracteristicile unităților discrete de text. Identificarea sistemului de împărțire a textului are sarcina sa - depășirea planului liniar de percepție a textului. Cu alte cuvinte, împărțirea textului aduce la viață categorii precum retrospectivitatea, continuum, iar unele altele legate prin relații spațio-temporale.

În ce părți poate fi divizat textul? Ce forme de împărțire a întregului sunt acceptate în texte diferite tipuri?

Textele pot fi divizate în minime elemente (certificat, telegramă, scrisoare etc.) și maxim.

Se face diviziunea în texte științifice, de afaceri, din ziare principii complet diferite. Într-un text care nu se bazează pe estetic, funcția cognitivă, principiul dominant al diviziunii este cel logic

Diviziunea cea mai clar logică a textului se găsește în literatura științifică. Claritatea se realizează chiar și prin evidențierea părților cu notații digitale.

De asemenea, este utilizat un sistem de note de subsol și referințe. Se adoptă un tip special de împărțire a textului în documente. Indicatorii numerici și alfabetici se găsesc foarte des aici.

Subdivizare în paragrafe și încercările de a identifica tipuri de paragrafe în diferite texte confirmă ideea că împărțirea întregului este rezultatul unui sistem de operare logic care se referă la relația dintre părți. În funcție de cantitatea de informații și în funcția de constituenții acestei unități complexe care îndeplinesc o sarcină comunicativă comună sunt împărțite în predicativ (conducător, definitiv)

---

³ Em. Vasiliu, „*Textualitate*” și relații transfrastice. Chișinău, 2008, p. 76.

și relativ (secundar, subordonati). Componenta predicativă este nucleul conceptual al întregului complex, întrucât, îndeplinind funcția de a comunica informații noi despre cele descrise.

Relativitatea, dimpotrivă, acționează ca un semn al opționalității în raport cu elementul dominant al complexului. Puterea elementelor relative este mică în comparație cu elementul dominant.

Părțile în care textul poate fi împărțit sunt combinate, menținând unitatea, integritatea lucrării, iar dispunerea lor asigură consistența (continuum). Trebuie să existe o oarecare continuitate între evenimentele descrise, conexiune, deși aceasta nu este întotdeauna exprimată printr-un sistem dezvoltat de mijloace lingvistice - conjuncții, expresii conjunctive, locuțiuni participiale etc. Mai mult, acest sistem în sine nu a fost dezvoltat în raport cu conexiunile observate în cadrul unei propoziții, adică, între părțile sale și între propoziții, în special în cadrul celor complexe, între principal și subordonat.

Cu toate acestea, analizând textul, cercetătorul vede că părțile constitutive, conform rolurilor, unele de altele se dovedesc a fi legate într-un grad sau altul, când mijloacele de comunicare nu coincid întotdeauna cu cele tradiționale. Pentru a desemna astfel de forme de legătură, se folosește termenul „coeziune”. Acestea sunt conexiunile care oferă continuitate, adică secvențe logice (temporale sau spațiale), interdependența mesajelor individuale, faptelor, acțiunilor etc. Categoria include și autosemantica, adică, forme de dependență și relativă

independentă a segmentelor de text în raport cu conținutul întregului text sau cu o parte din el. Categoria de dependență în sine presupune nu numai o legătură unidirecțională, adică, dependență principală, de bază, dar și bidirecțională, exprimată prin influență de dependent sau de independent.

Toate categoriile de texte, obligatorii și opționale, sunt împletite și interconectate condiționat.

Izolarea oricăruia dintre ele în scopuri de cercetare presupune izolarea acesteia, drept urmare a caracteristicilor paradigmatică ale acestei categorii. Aceasta este natura analizei lingvistice. În ceea ce privește descompunerea pe baza părților constitutive, este o tendință de a acorda o importanță mai mare părților decât o merită ca parte a întregului. Mai mult, părțile încep să-și piardă dependența din ansamblu și dobândesc un anumit grad de independentă.

Cu toate acestea, metodele de analiză a textului ca unitate mare a actului vorbirii, actele de vorbire nu sunt identice. Când se analizează un text, se acordă atenție faptelor, evenimentelor, episoadelor, caracteristicilor, intrigii în ordinea desfășurării.

Integrarea este specificată de tipul text și apare în el pe măsură ce se realizează. Rezultatul integrării este asociat cu categoria de completitudine. Integrare percepută diferit în textele științifice, jurnalistice, de afaceri, pe de o parte, iar în textele literare, pe de altă parte.

Comprehensiunea unui text, fie scris sau oral, nu mai înseamnă o simplă și liniară adăugare de semnificații și o mișcare pendulară între principii și reguli discursive, pe de o parte, și altele inferențiale, de formare/ confirmare a ipotezelor, pe de altă parte.⁴

Se poate considera că în lingvistica modernă a textului au apărut două tendințe majore:

- înțelegerea textului ca un mediu comunicativ contextual larg care există, este subînțeles sau creat de autor dacă acesta dorește să influențeze receptorul;
- identificarea semnificațiilor profunde cuprinse într-un text închis; apropierea de hermeneutică ca interpretare a sensului implicit al textului.

În consecință, unitatea de bază a vorbirii care exprimă un enunț complet este textul. Textele specifice se bazează pe principii generale ale construcției lor, legate de sistemul lingvistic și de competența lingvistică a autorului. Mai mult, textul nu este doar o unitate de vorbire, ci și o unitate de limbaj. Semnul lingvistic principal este un text format dintr-un set finit, ordonat de semne parțiale. Textul este de natură finită, prin urmare, observabil și sistematic.

În interpretarea modernă a textului sunt aduse în prim-plan probleme de natură comunicativă, adică, sarcina de a analiza condițiile comunicării raționale (justificate), asigurând o interpretare fără ambiguitate a unităților textului creat.

Toată diversitatea lingvistică existentă în prezent este doar o reflectare a imaginilor și sistemelor figurative stocate în memorie și reflectate în conștiința individului. O imagine, dotată suplimentar cu conținut moral, etic sau estetic, capătă sens simbolic în mintea vorbitorilor nativi.

Textul este interpretat ca un set de enunțuri în funcția lor și, în consecință, ca unitate socio-comunicativă. Fiind cel mai important element al culturii oricărei societăți, limba care funcționează în ea influențează direct procesele sociale care au loc în „contextul” ei.

Există o serie de încercări similare de clasificare a textelor pentru a identifica categorii care caracterizează esența textului și fac posibilă reducerea întregii varietăți de texte la un set finit, observabil de tipuri de bază.

Cele mai semnificative clasificări includ:

1. După natura construcției (de la persoana 1, a 2-a sau a 3-a).
2. Prin natura transmiterii discursului altcuiva (direct, indirect, impropriu direct).
3. Prin participarea la discursul unuia, doi sau mai multor participanți

---

⁴ Carmen Vlad, *Sensul, dimensiune esențială a textului*, în *Teoria textului*, Chișinău, CEP USM, 2008, p. 27.

(monolog, dialog, polilog).

4. După scopul funcțional și semantic (tipuri funcționale și semantice de vorbire: descriere, narațiune, raționament etc.).

5. După tipul de legătură dintre propoziții (texte cu legături în lanț, cu cele paralele, cu cele de legătură).

În baza funcțiilor limbajului și în cea extralingvistică se disting stiluri funcționale - o tipologie funcțional-stilistică a textelor.

E. Werlich a propus o tipologie de texte în funcție de fundamentele structurale ale textului, adică de structurile inițiale care pot fi desfășurate prin „lanțuri” succesive (mijloace lingvistice, propoziții) în text.

Nu mai puțin importantă este luarea în considerare a prevederilor teoriei autopoiezei sau autopoiezei (această teorie a fost propusă de doi neurologi chiliani Humberto R. Maturana și Francisco Varela; termenul „autopoieză” în sine a fost introdus de U.-R. Maturana): definirea vieții și în același timp a morții, în sensul finalizării procesului de producere și reproducere caracteristic sistemului autopoietic. Sistemele sociale sunt sisteme autopoietice, adică sisteme construite în așa fel încât să fie capabile, cu ajutorul componentelor din care sunt compuse, să producă și să reproducă tot ceea ce conțin în ele - procese, structuri, elemente. Atunci moartea, sau dispariția sistemului, este tocmai finalizarea procesului de producție și reproducere. Când comunicarea nu presupune următoarea comunicare, când o întrebare nu este urmată de un răspuns, când un anumit text devine ultimul etc., înseamnă că un anumit sistem de comunicare a ajuns la ultimul punct.

Cu toate acestea, în tradiția lingvistică există două tendințe stabile de a trata textul ca o secvență liniară de propoziții și ca o formațiune ierarhică cu coerență profundă sau globală.

O încercare de a combina aceste tendințe și de a descrie unitățile de text ca fiind compuse din structuri de suprafață și adâncime este conceptul lui N. Chomsky. Această idee se bazează pe atribuirea unui plan formal, gramatical structurii de suprafață a unei propoziții, și a unui plan substantiv, semantic structurii profunde: „o propoziție se realizează ca semnal fizic, se formează un sistem de judecăți în gândire, exprimând sensul propoziției; acest semnal fizic și sistemul de judecăți sunt conectate prin operații formale”, pe care N. Chomsky le numește transformări.

În cadrul primei tendințe, care consideră textul ca o secvență liniară de propoziții, principala caracteristică a textului este coerența acestuia, sau coerența, care este înțeleasă ca legătură semantică a propozițiilor. Aceasta este în primul rând coerența gramaticală a propozițiilor. Coerența semantică, logică și de altă natură se realizează la nivel cognitiv și, prin urmare, reprezintă structurile profunde ale textului, care se corelează cu o asemenea caracteristică precum integritatea.

A doua tendință este reprezentată de cercetarea în cadrul lingvisticii textului. Reprezentanții săi R. Harweg, T. Van Dijk, V. Kintsch și alții, vorbind despre

integritatea textului, despre coerența globală a discursului, un text coerent în combinație cu factori extralingvistici - pragmatici, socioculturali, psihologici, notează că este asigurată de macrostructura sa, care este înțeleasă ca sensul global conceptual atribuit discursului.

Spre deosebire de coerența locală, care este „definită în termeni de relații dintre propozițiile exprimate prin propoziții învecinate”, coerența globală (coerența globală, integritatea) „are o natură mai generală și caracterizează discursul ca întreg”.

Există o părere că textul are o altă proprietate - integrativitatea. Acest punct de vedere se bazează pe o considerație sistemică și structurală a textului.

I. Galperin subliniază că integrarea oferă „înțelegerea informațiilor de fond și faptice, conducând cititorul la dezvăluirea informațiilor de fond și conceptuale”

Acest tip de informații conceptuale de conținut, „conținute parțial în secțiuni individuale ale textului”, este principala condiție pentru procesul de integrare. Integrarea este recunoscută atât ca proces, cât și ca rezultat. Prin legarea unităților individuale de super-frază (paragrafe, capitole, capitole etc.) într-un singur întreg, neutralizează auto-semantica relativă a acestor părți și le subordonează conținutului general al lucrării. Integrarea este o categorie integrală a textului.

I. Galperin dă un exemplu care, în opinia sa, caracterizează esența integrării, folosind o listă a tuturor sintagmelor cu care încep paragrafele unuia dintre articolele științifice: „Prima poziție..., din respectarea principiului.. s-a ivit nevoia..., E adevărat că..., Asta înseamnă că..., legătura cu aceasta decurge..., De aici rezultă..., Ni se pare și...” Acest exemplu arată că accentul se pune în primul rând pe conexiunea formală a unor părți ale textului, și anume a paragrafelor, care nu are legătură cu coerența sau integritatea globală a textului.

Savantul are în vedere și problema relației dintre integrarea și completitudinea textului. Negând ideea că un text nu poate avea completitudine, cercetătorul susține că tabloul lumii, având proprietatea dinamismului, poate fi perceput discret, ceea ce necesită abstracția de la proces și concentrarea asupra luării în considerare a unui segment de „mișcare în toată caracteristica ei, în caracteristicile-- formele sale, conexiunile sale, direcția componentelor sale.”

Având în vedere aspectul lingvistic al studierii unui text, este necesar să se prezinte tendințe în identificarea caracteristicilor esențiale ale unui text și să se pună problema organizării structurale a textului, adică problema identificării unităților sale.

Fiecare text este construit pe principiul introducerii structurilor de nivel inferior complete din punct de vedere semantic și sintactic în structurile de nivel superior. Problema unităților structurale ale textului nu a fost încă rezolvată. Ele pot fi un întreg sintactic complex, unitate de frază, strofă, paragraf etc.

Unitatea de frază (un întreg sintactic complex, microtext, punct) este definită astfel: un segment de vorbire sub forma unei secvențe de două sau mai multe propoziții independente, unite printr-o temă comună în blocuri semantice.

Unitatea frastică constă dintr-o întrebare și un răspuns, o premisă și o concluzie, o descriere a unui obiect, un scurt anunț, un articol de ziar, o telegramă, un citat etc.

Potrivit cercetătorilor care evidențiază unitatea superfrastică, aceasta permite o tranziție de la sintaxa unei propoziții la sintaxa întregului text.

Un exemplu este o descriere portret a unui personaj dintr-un text literar: „Surorile semănau, dar greutatea sinceră de buldog a feței celui mai mare era doar ușor conturată în Vanya și era diferită și părea să adauge semnificație și originalitate ansamblului, frumusețea feței ei. Surorile aveau ochi asemănători, negru-maronii, ușor asimetrici, ușor înclinați, cu pliuri amuzante pe pleoapele întunecate. Ochii Vaniei erau și mai catifelati și, spre deosebire de ai surorii ei, oarecum miopi, de parcă frumusețea lor îi făcea să nu fie pe deplin potriviți pentru consum. Erau amândoi cu părul întunecat și purtau aceeași coafură, despărțite în mijloc și un nod mare și strâns jos în ceafă. Dar părul celui mai mare nu stătea cu o netezime atât de cerească, era lipsit de o strălucire prețioasă...” (V. Nabokov).

Descrierea portretului se caracterizează printr-o concentrare de construcții atributive și adverbiale (greutatea feței ca de buldog, negru-marou, ușor asimetrică, ochi ușor înclinați); caracterizat prin predominarea aceluiași tip de structură comunicativă a propoziției: dat - nou; un singur plan temporal de descriere, imperfect, folosirea staticii și a stărilor ca verbe predicate (a fi, a fi, a minți, a da); predominanța substantivelor de semantică concretă a subiectului și utilizarea lor în sens nominativ direct (sora, față, ochi, coafură, păr); utilizarea predominantă a conexiunilor paralele între propoziții etc.

Unii cercetători consideră unitatea superfrazală ca o unitate de vorbire care unește mai multe propoziții, alții - ca un fragment de text care unește unități de un alt nivel decât propoziția. În evidențierea unității super-frazelor ca unitate structurală a textului, se relevă o contradicție, deoarece în afirmarea unor trăsături precum tema comună și unificarea în blocuri semantice se vede o abordare semantică, logică, a acestei formațiuni.

Legarea unității frastice cu configurarea pragmatică a textului ne permite să vorbim despre o abordare funcțională. Având în vedere acest lucru, nu este productiv să limităm studiul unității la aspectul sistemic-structural.

Un paragraf este, de asemenea, recunoscut ca unitate de text. În istoria lingvisticii, paragraful a fost considerat fie o categorie sintactică, uneori stilistică, fie logică fără legătură cu forma lingvistică.

Astfel, pe baza faptului că funcția principală a unui paragraf este determinată de nevoia de accentuare, de subliniere semantică, se menționează că această categorie nu e sintactică, ci semantic-stilistică. În plus, este subliniată lipsa formei gramaticale a paragrafului; această funcție poate fi îndeplinită de diferite unități sintactice ale vorbirii.

În ciuda discrepanțelor în identificarea unei unități de text, toți lingviștii

recunosc în mod tradițional unitatea minimă independentă ca o propoziție, care într-un sens larg poate fi orice - de la o structură sintactică detaliată (într-un text scris de la un punct la altul) la o structură separată-- cuvânt sau formă de cuvânt - o declarație (expresie), care este un mesaj despre ceva și este destinat percepției auditive (în pronunție) sau vizuală (în scris).

Despre analiza lingvistică propriu-zisă a textului putem vorbi doar în raport cu propoziția. Posedând categorii specifice de predicativitate și modalitate, se deosebește de toate celelalte unități lingvistice ale limbii, dar nu depășește analiza textului dintr-o poziție sistemică-structurală.

Cu toate acestea, structura sistemică a textului și a părților sale nu epuizează trăsăturile esențiale ale textului în ansamblu, întrucât textul nu se caracterizează doar prin structura gramaticală. Din perspectiva modalităților de reprezentare a coerenței, integrității, unității, textul poate fi diferit nu numai gramatical, ci și semantic, logic, psihologic.

Considerând textul ca o categorie de activitate, ca proces și rezultat al activității unui individ, irelevanța evidențierii mai multor aspecte ale studiului textului devine evidentă. Textul ca reprezentare a unui sistem conceptual prin intermediul unui sistem lingvistic de semne convenționale cuprinde inevitabil conexiuni și relații de diferite naturi: semantice, logice, mentale, asociative, emoționale etc.

Actualizarea oricărui tip de relație în sistemul conceptual al unui individ cu ajutorul textului duce la actualizarea tuturor celorlalte tipuri de relații. Prin urmare, esența textului constă în fixarea integrității semantice, conceptuale a informațiilor prezentate.

Bibliografie

1. Tien A. van Dyck, *Limbă, cunoaștere, comunicare*(traducere). M., 1989.
2. I. Galperin, *Textul ca obiect al cercetării lingvistice*, în *Teoria textului*, Chișinău, CEP USM, 2008, p. 36.
3. Alex. Gherasim, *Raporturile text-metaforă în limbajul literar-artistic*. Chișinău, 1997, pp 70-75.
4. Em. Vasiliu, „*Textualitate*” și relații transfrastic. Chișinău, 2008, p. 76.
5. Carmen Vlad, *Sensul, dimensiune esențială a textului*, în *Teoria textului*, Chișinău, CEP USM, 2008, p. 27.

Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
ediție semestrială, seria științe umanistice, nr. 2 (20), 2024

~ Secțiunea C. Psiho-Pedagogie / Section C. Psycho-Pedagogy ~

The scientific bulletin of the State University “Bogdan Petriceicu Hasdeu” from Cahul
half-yearly edition, humanities series, no. 2 (20), 2024

**FORMAREA TINERILOR SPECIALIȘTI ÎN CONTEXTUL EDUCAȚIEI DURABILE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL
UNIVERSITAR TEHNIC BAZAT PE VALORI SOCIOCULTURALE**

Victoria Danila

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
(email: victoriavasiledanila@gmail.com)

Rezumat. *Lucrarea reprezintă un studiu al conceptului de educație durabilă prin prisma integrării strategiilor educaționale care pun accentul pe formarea viitorilor specialiști profesioniști cu valori socioculturale. Actualmente sunt impuse cerințe provocatoare specialiștilor care trebuie să adopte noi comportamente, măsuri pentru a le asigura o viață decentă.*

Acest proces este conturat de către educația tinerilor pentru și în spiritul dezvoltării durabile, în care sunt abordate noi concepte orientate pe valorile socioculturale, se pune accentul pe gândirea critică și analiză a cerințelor și necesităților societății în ansamblu. Strategia pedagogică este modul în care procesele de învățare conduc la o anumită învățare, rezultate, care conferă competențe celui care învață. Pentru a trece la o analiză a strategiilor educaționale pentru educația durabilă, vom analiza unele tehnici și principii utilizate în procesul educațional.

Cuvinte cheie: *strategii educaționale, dezvoltare durabilă, instrumente interactive.*

*

Abstract. *The work represents a study of the concept of sustainable education through the prism of the integration of educational strategies that emphasize the training of future professional specialists with sociocultural values. Challenging requirements are currently imposed on specialists who have to adopt new behaviors, measures to ensure a decent life.*

This process is outlined by the education of young people for and in the spirit of sustainable development, in which new concepts oriented to socio-cultural values are addressed, the emphasis is on critical thinking and analysis of the demands and needs of society as a whole. Pedagogical strategy is the way in which learning processes lead to certain learning, results, which confer competences on the learner. To move on to an analysis of educational strategies for sustainable education, we will analyze some techniques and principles used in the educational process.

Key words: *educational strategies, sustainable development, interactive tools.*

Introducere. Pornind de la ideea că dezvoltarea durabilă este actualmente una din provocările ce stau în fața mai multor țări din lume, concentrată la nivelul Uniunii Europene (UE), căreia îi revine responsabilitatea de implementare a Strategiei Europene de Dezvoltare Durabilă (SDD), adoptată în anul 2001 de către

Consiliul European de la Goteborg, revăzută în anul 2005 și modificată în 2006, în scopul monitorizării ODD a Agendei 2030 la nivel global a fost aprobat un set de indicatori în număr de 241, conform cărora va fi evaluată fiecare acțiune propusă.

Educația pentru dezvoltarea durabilă trebuie să creeze acel moment în care să se ofere inspirația necesară, să stimuleze creativitatea, îndrumându-i pe tinerii spre o gândire critică, spre cooperare, în vederea soluționării unor probleme complexe, reale.

Metodologia cercetării. Cercetarea are bază informațiile cercetate cu ajutorul instrumentelor de observare, analiză, sinteză a materialelor din cadrul programelor de studii dar și a diverselor acte care descriu despre conceptele studiate și prezentate în această lucrare.

Rezultate. Pentru a avea o educație durabilă, este nevoie de interconexiunea socială cu cunoștințele, abilitățile, atitudini și valorile tuturor actorilor implicați în procesul educațional. Prin urmare, un curriculum sustenabil este un subiect important pentru educarea specialiștilor, care joacă un rol important, fiind ca agenți ai schimbării durabile de mâine. Este cunoscut că normele, valorile socioculturale, atitudinile, credințele ne ghidează și influențează gândirea. În această ordine de idei, viitorii specialiști profesioniști trebuie să fie capabili:

- să folosească o gamă largă de instrumente (tehnologii informaționale, valori socioculturale) pentru a interacționa eficient cu mediul, să înțeleagă și să utilizeze instrumentele interactive, foarte bine pentru a le putea adapta la propriile scopuri;

- să se implice în diferite situații, deoarece vor întâlni oameni dintr-o gamă largă de medii, este important să fie capabili să interacționeze în grupuri eterogene;

- să-și asume responsabilitatea pentru diverse situații, asumându-și anumite acțiuni autonome în context social.

Universitatea trebuie să-i confere studenților o experiență de viață bazată pe conceptul de dezvoltare durabilă, încât aceștia să-și formeze deprinderi pe care apoi să le aplice, în mod instinctiv, după absolvirea facultății. Pregătirea de tip interdisciplinar și trans-disciplinar, gândirea critică, creșterea gradului de implicare socială, culturală și experiența din universitate vor face din absolvenți promotori ai dezvoltării durabile a societății. Astfel, pentru o educație durabilă este nevoie de a promova următoarele strategii educaționale (tabelul 1):

Tabelul 1 Strategii educaționale pentru o educație durabilă

Strategii educaționale	Tehnici utilizate
Utilizarea instrumentelor didactice în mod interactiv	Utilizarea limbajului, simbolurile și textul în mod interactiv.
	Utilizarea cunoștințelor și informațiilor în mod interactiv.
	Utilizarea tehnologiilor în mod interactiv.
Interacțiunea în grupuri eterogene	Relaționarea activă cu ceilalți.
	Cooperarea, lucrul în echipă.
	Gestionarea și rezolvarea conflictelor.
Acțiune autonomă	Înțelegerea și luarea în considerare, a acțiunilor și deciziilor sugerate.
	Formularea și conducerea unor planuri de viață și proiecte personale.
	Apărarea și afirmarea drepturilor, intereselor, limitelor și nevoilor.
Promovarea valorilor socioculturale	Discuții despre patrimoniu, cultură și valori
	Implicarea în soluționarea unor probleme sociale.
	Motivarea pentru a fi deschiși și integri.

Sursa [elaborat de autor]

Examinând cele expuse mai sus, se poate concluziona că pregătirea specialiștilor în învățământul universitar se axează pe formarea competențelor, în care:

- Gândirea critică este menționată în mod regulat în mod explicit (... este capabil să reflecte critic...; ... „de ce” și „ce ar fi dacă” raționament...) și implicit (...înțelege modul în care activitatea lor interacționează cu societatea și cu mediu...), este prezentă analiza și evaluarea adesea evidențiată.

- Gândirea sistemică este exprimată ca ideea că totul interacționează în jur și societatea constă din relații complexe.

- Inter-trans-disciplinar este, de asemenea, declarată ca importantă pentru educația durabilă, ținând cont atât de participarea mai multor profesioniști din diferite domenii pentru rezolvarea problemelor, cât și de participarea părților interesate la procesele tehnologice.

- Valorile, cultura și etica se află în centrul setului de competențe metacognitive, ele fiind prezentate ca forță principală de a schimba atitudinile de a acționa

personal și profesional pentru educația durabilă^{1,2}.

În acest context, Mulder menționează că „Dezvoltarea durabilă nu este doar o chestiune sau dobândirea unor cunoștințe suplimentare. Atitudinea este, de asemenea importantă. Mai mult decât atât, este adesea necesară schimbarea structurilor sociale”³, la fel și Holmberg și Samuelsson consideră că conceptul *educație* pentru dezvoltare durabilă este, un concept evolutiv⁴. Există multe definiții ale Educației pentru Dezvoltare Durabilă (EDD) care se concentrează pe trei aspecte principale: competențe, proiectarea curriculumului și pedagogie.

Studentii de astăzi ajung cetățenii de mâine, conceptul educație pentru dezvoltarea durabilă este descris de către UNESCO, care menționează că tinerii trebuie să:

- respecte, prețuiască și păstreze realizările trecutului;
- aprecieze minunile și popoarele Pământului;
- trăiască într-o lume în care toți oamenii au suficientă alimentație, hrană pentru o viață sănătoasă și productivă;
- evalueze, îngrijească și restabilească starea Planetei noastre;
- creeze și să se bucure de o lume mai bună, mai sigură, mai dreaptă;
- să fie cetățeni grijulii care își exercită drepturile și responsabilitățile la nivel local, național și global. Educarea pentru dezvoltare durabilă ar putea fi descrisă ca învățarea de a face față dilemelor într-un complex societal în care sunt în joc aspectele ecologice, economice și socioculturale^{5,6}.

Sub aspectul de proiectare a curriculumului, Sterling subliniază că studenții trebuie să contribuie cu adevărat la dezvoltarea durabilă, că acest concept să fie parte a gândirii acestora, zi de zi. Acest lucru poate fi realizat doar dacă dezvoltarea durabilă devine o parte integrantă al educației⁷. Ce ține de partea pedagogică,

---

¹ STEVENS, C. (2008). Education for Sustainable Development. OECD workshop on education for sustainable development. Paris.

² SVANSTRÖM, M., LOZANO-G, F. & ROWE, D. (2008). Learning outcomes for sustainable development in higher education. International Journal of Sustainability in Higher Education. Vol. 9, № 3, pp. 339-351.

³ MULDER, K.F. (2006). Engineering curricula in Sustainable Development. An evaluation of changes at Delft University of Technology. European Journal of Engineering Education. Vol. 31, № 2, pp. 133-144.

⁴ HOLMBERG, J. and SAMUELSSON, B.E (2006). Drivers and Barriers for Implementing Sustainable Development in Higher Education. Education for Sustainable Development in Action. Technical paper 3. UNESCO

⁵ VAN DAM-MIERAS, R. (2005). Learning for Sustainable Development: Is it possible within the established Higher Education Structures? Drivers and Barriers for Implementing Sustainable Development in Higher Education. Education for Sustainable Development in Action. Technical paper 3. UNESCO.

⁶ VAN DAM-MIERAS, R.D. (2006). A master sustainable development based on the richness of diversity. EESD 06 Conference. Lyon.

⁷ STERLING, S. (2004a). Sustainable Education. Re-visioning Learning and Change. Schumacher Briefings. Green Books. Bristol.

educația pentru dezvoltarea durabilă înseamnă, mai presus de toate, crearea unui spațiu pentru educarea socială transformatoare. Un astfel de spațiu cuprinde următoarele aspecte reflectate în figura 1.

O abordare integrată a predării dezvoltării durabile va oferi studenților o înțelegere mai profundă a problemelor implicate, dar în același timp, va crește gradul de conștientizare asupra cum să acționeze și să lucreze în mod durabil⁸.

John Fein menționează că rolul cadrului didactic este la fel de important ca și valorile socioculturale, convingerile și atitudinile, iar împreună cu strategiile educaționale de predare alese, contribuie semnificativ și afectiv asupra formării studenților⁹.

O reorientare asupra proceselor de învățare este o necesitate, pentru a obține o educație eficientă și durabilă. Consemnând declarația de la Barcelona aflăm că în predare trebuie revizuite strategiile educaționale în clasă și tehnicile de predare și învățare¹⁰. În acest sens, sunt sugerate diferite scheme și acțiuni pentru a facilita și promova educația pentru dezvoltarea durabilă în instituțiile de învățământ universitar.

În cadrul procesului educațional are loc interacțiunea continuă a unei persoane cu un grup de persoane cu mediul social. Acest lucru oferă posibilitatea ca învățarea să fie un proces individual sau parțial în grup. În aceste cazuri de interacțiuni sociale, fiecare persoană are posibilitatea să compare modelul său de gândire cu cel din jur, astfel fiind un mediu de învățare multidisciplinar.

În studiile sale Fenner precizează că „trebuie făcute schimbări în modul în care este concepută și furnizată educația, astfel încât inginerii absolvenți pot deveni susținători pentru implementarea practicilor durabile în organizații. Se solicită stimularea învățării auto reflective, în care studenții sunt expuși la o serie de opinii diferite și încurajați continuu să-și conteste propriile presupuneri”¹¹. Wals și Jickling subliniază că „Predarea durabilității include dezbateri profunde despre normative, valori etice și spirituale, convingeri și se referă direct la întrebări despre destinația umanității și responsabilitatea umană. Durabilitatea în programare necesită o reorientare didactică serioasă”¹². La rândul ei, Nathalie Lourdel de asemenea

---

⁸ PERDAN, S.; AZAPAGIC, A.; & CLIFT, R. (2000). Teaching sustainable development to engineering students. *International Journal of Sustainability in Higher education*. Vol. 1, pp. 267-279.

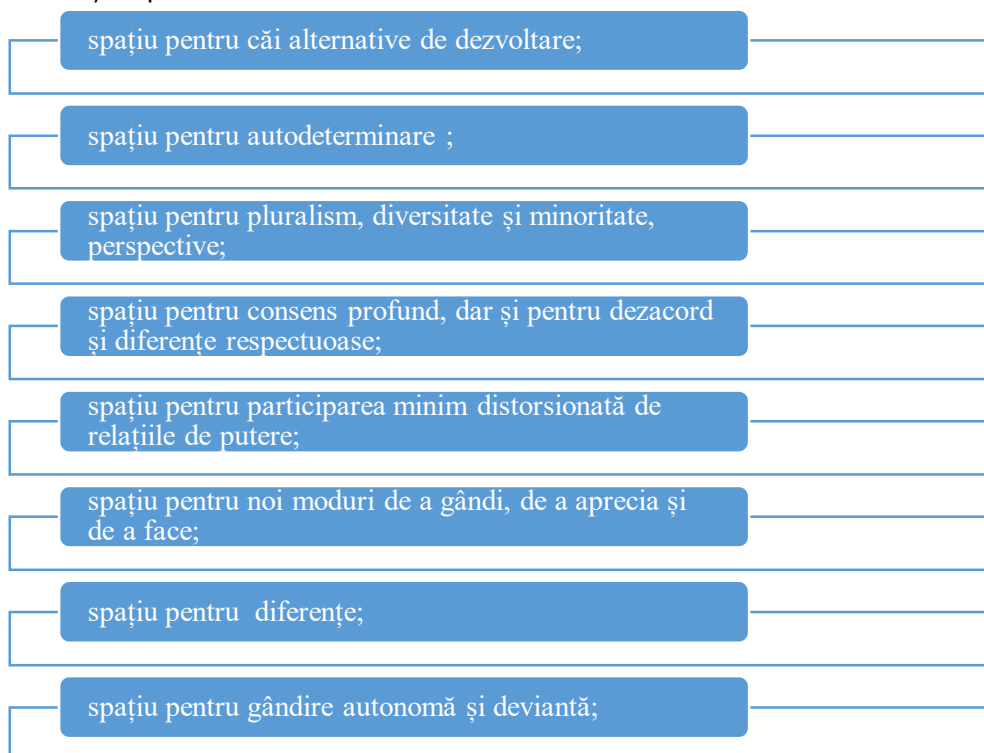
⁹ FEIN, J. (2006). Education for sustainable development: A perspective for school's 10th APEID International Conference "Learning Together for Tomorrow: Education for Sustainable Development" Bangkok, Thailand.

¹⁰ BARCELONA DECLARATION. (2004). Engineering education in Sustainable Development Conference Barcelona.

¹¹ FENNER, R.A.; AINGER, C.M; CRUICKSHANK, H.J. & GUTHRIE P.M. (2004). Embedding Sustainable Development at Cambridge University Engineering Department. International Conference on Engineering Education in Sustainable Development. EESD 2004. Barcelona.

¹² WALSH, A.E.J. & JICKLING, B. (2002). "Sustainability" in higher education. From doublethink and

accentuează necesitatea unei reflecții pedagogice inovatoare direcționate pentru o educație care vizează o integrare a dezvoltării durabile¹³. Totodată, Kagawa, a constatat că „este într-adevăr vital să se creeze un proces de schimbare a curriculumului în interior care sunt abordate nevoile, aspirațiile și preocupările studenților pentru durabilitate”¹⁴.

Figura 1. Spații pentru educarea socială¹⁵.

Cele trei etape de acțiuni pe care trebuie să le formeze studenții sunt:

- Perceptual: nevoia de a lărgi și adânci granițele de preocupare și recunoaștere a unor contexte mai largi în timp și spațiu;

newspeak to critical thinking and meaningful learning.

¹³ LOURDEL, N. (2004). Méthodes pédagogiques et représentation de la compréhension du développement durable: Application à la formation des élèves ingénieurs. Projet de Thèse

¹⁴ KAGAWA, F. (2007). Dissonance in student's perceptions of sustainable development and sustainability. Implications for curriculum change. International Journal of Sustainability in Higher Education. Vol. 8, N° 3, pp. 317-338.

¹⁵ WALSH, A.E.J. & CORCORAN, P.B. (2005). Sustainability as an outcome of transformative learning. Drivers and Barriers for Implementing Sustainable Development in Higher Education. Education for Sustainable Development in Action. Technical paper 3

- Conceptual: dispoziția și capacitatea de a recunoaște și înțelege legăturile și modelele de influență între factori din toate domeniile vieții, pentru a recunoaște consecințele sistemice, de acțiuni și de a pune în valoare diferite perspective și moduri de cunoaștere.

- Practic: o dispoziție și o capacitate intenționată, pentru a genera relații sănătoase, recunoscând că întregul este adesea mai mare decât suma părților; să caute sinergii pozitive și să anticipeze consecința sistemică al acțiunilor.

Natalie Lourdel definește opt obiective pedagogice, pentru a atinge Educația pentru dezvoltarea durabilă/sustenabilă (EDD) ¹⁶, după cum urmează:

- conștiința dimensiunii evolutive a conceptului;
- noțiunea de incertitudine;
- divergențe de acceptare;
- modul de gândire sistemică;
- reflecție etică;
- responsabilitatea;
- schimbarea paradigmei;
- să transforme o noțiune teoretică într-o acțiune pragmatică.

Dezvoltarea durabilă este susținută și de dezvoltarea umană, în special, în creșterea calității acestuia în cadrul instituțiilor universitare de învățământ, care reprezintă un motor fundamental pentru progresul țării. Prin cercetările sale Wagner și Dobrowolski au identificat un șir de criterii pentru o reorientare didactică către integrarea strategiilor educaționale în învățământul universitar ¹⁷:

- posibilitatea de concentrare pe competențe și abilități superioare de gândire;
- aprecierea principiilor holistice, înțelegerii critice a sistemului;
- reflecție critică asupra propriei învățături;
- auto-angajament și asumarea responsabilității;
- împuternicirea studenților, permițându-le să lucreze la rezolvarea problemelor reale pe care le-au identificat;
- apreciere și respect pentru alte etnii, religii, culturi;
- curaj („îndrăznește să fii diferit”);
- creativitate, inovații și orientări spre diversitate, noutate și originalitate.

Integrarea aspectelor de durabilitate nu poate fi realizată fără restructurarea aranjamentelor didactice. Aceasta presupune noi oportunități

---

¹⁶ LOBERA, P.; TOHARIA, M. & ÁLVAREZ, X. (2006). Technology through: A proposal for a dialogical and Interconnectivity based Pedagogy in Engineering Education. EESD 2006 conference. Lyon.

¹⁷ WAGNER, A. & DOBROWOLSKI, J.W. (2000). International Conference on Holistic Concepts of Training for the Promotion of Sustainable Development Focused on European Integration for Better Quality of Environment and Human Life, Book of Summaries. University of Mining and Metallurgy, Krakow.

pentru cadrul didactic și studenți. Pentru aceasta se creează oportunități noi de predare, se construiesc noi tipuri de relații bazate pe colaborare, cooperare. Orientarea educațională presupune soluționarea problemelor, formarea deprinderilor de a învăța pe tot parcursul vieții. În această ordine de idei, au fost sugerate unele schimbări¹⁸, astfel ca, pentru a obține o educație durabilă este nevoie de a trece de la:

- ✓ învățarea consumativă la învățarea prin descoperire și rezolvarea creativă a problemelor;
- ✓ aranjamente centrate pe profesor la aranjamente centrate pe elev;
- ✓ învățarea individuală la învățarea bazată pe colaborare;
- ✓ învățarea dominată de teorie la învățarea orientată spre praxis;
- ✓ acumularea de cunoștințe la orientarea către probleme problematice;
- ✓ învățarea orientată pe conținut la învățarea bazată pe autoreglare;
- ✓ învățarea bazată pe personalul instituțional la învățarea cu și de la persoane din afară;
- ✓ învățarea cognitivă de nivel scăzut la învățarea cognitivă de nivel superior;
- ✓ sublinierea doar al obiectivelor cognitive până la accentuarea și cea afectivă și legată de abilități obiective.

Integrarea educației pentru dezvoltarea durabilă în disciplinele de specialitate se poate realiza prin intermediul activităților de învățare pe situații concrete din societate. După cum menționează Harpet, instruirea studenților este eficientă dacă se aplică o metodă pedagogică care să permită un dialog constructiv între diferite culturi, limbi, cursuri și viziuni, astfel încât să se realizeze o viziune comună pentru un viitor/destin colectiv, să se pune accent pe valori socioculturale¹⁹. Astfel, ca urmare a sintezei efectuate, se propun următoarele principii pedagogice pentru dezvoltarea educației durabile prin intermediul conceptului de transfer de cunoștințe, acestea sunt:

- o abordare sistemică a cunoașterii;
- o abordare local-globală;
- o abordare transversală;
- o abordare trans disciplinară;
- discuții și dezbateri în jurul postulatelor admise în prezent și conceptelor cu care se confruntă noile provocări și mize globale;
- învățarea euristică precum și învățarea prin proiecții intelectuale pe niveluri de individual și responsabilitatea colectivă;

---

¹⁸ WALSH, A.E.J. & JICKLING, B. (2002). "Sustainability" in higher education. From doublethink and newspeak to critical thinking and meaningful learning.

¹⁹ HARPET, C. (2006). Ethics and sustainable development. Ethics and education: what pedagogic principles? EESD 06 Conference. Lyon.

- noi responsabilități privind utilizarea informațiilor în noi sisteme tehnologice;
- axarea pe diversitate culturală și socială.

Strategiile educaționale aplicate trebuie să ia în calcul noile scenarii culturale realizate în instituțiile de învățământ universitar. Acestea se orientează pe conceptul de a permite studenților să se autoevalueze și să dezvolte cunoștințe interconectate, care să înțeleagă legăturile dintre mediu, cultură, social și aspectele economice. Pentru eficacitate, se propune de a ține cont de următoarele aspecte metodologice²⁰:

✓ **Învățare dialogică.** Învățarea dialogică se fundamentează pe un dialog bazat pe egalitate între toți agenții implicați în procesul de învățare (studenți și cadre didactice). Reiese că se iau în considerare cunoștințele personale anterioare și fiecare persoană oferă informații acumulate din experiențe. Rolul cadrului didactic va fi unul de facilitator pentru procesul de învățare.

Învățarea dialogică este astfel propusă ca un proces sistematic comun de analiză profundă asupra cauzelor și rezultatelor studenților de care sunt mai afectiv atașați. Cunoașterea are loc într-un mod colectiv în care participarea și implicarea personală sunt esențiale.

✓ **Construirea în comun a cunoștințelor.** Se realizează prin intermediul tehnicilor de învățarea în grup, în care dialogul se stabilește între participanți într-un mod egalitar astfel încât fiecare student învață și predă. Astfel, permite o reflecție mai profundă asupra dezvoltării tehnologice actuale, riscurilor acestora și oportunităților, legăturile sale cu viața cotidiană.

✓ **Interconectivitate.** Acest lucru este posibil prin: interconectivitatea/interconexiunea problemelor tehnologice cu viața de zi cu zi; o învățarea progresiv autonomă. Tehnicile trebuie să favorizeze niveluri mai mari de autonomie în învățare, se ține cont de interesele personale și trezește dorința de cercetare; discutarea și schimbul de cunoștințe și semnificații anterioare. Per ansamblu, se permite dezvoltarea noilor sensuri în tehnologie înrudite cu cele anterioare.

✓ **Învățare autonomă progresivă.** Învățarea se îmbunătățește atunci când studenții obțin niveluri progresive de autonomie.

Astfel, tehnicile propuse ar trebui să permită intensificarea discuțiilor și luarea deciziilor pe măsură ce participanții își dezvoltă capacitatea de a identifica noi interese. Învățarea trebuie să fie una semnificativă și profund plauzibilă, iar motivația trebuie să fie întotdeauna intrinsecă. Cadrul didactic transformă rolul său tradițional de conduce în unul de facilitator. Învățarea mecanică este înlocuită cu

---

²⁰ LOBERA, P.; TOHARIA, M. & ÁLVAREZ, X. (2006). Technology through: A proposal for a dialogical and Interconnectivity based Pedagogy in Engineering Education. EESD 2006 conference. Lyon.

învățarea cuprinzătoare prin semnificație. Cele menționate mai sus trebuie să dezvolte capacitatea de a gestiona, facilita și implementa schimbări pe parcursul procesului educațional.

Erik de Graaff a precizat că „scopul învățământului ingineresc nu este să umple capetele studenților cu cunoștințe, dar să ofere un mediu de învățare bine adaptat, care să le permită să „învețe a învăța”²¹, totodată, le permite să dobândească combinația de cunoștințe, abilități și atitudini necesare pentru a le obține competențe profesionale de inginerie.

Educația pentru dezvoltarea durabilă nu este doar despre dobândire a unor cunoștințe suplimentare, dar este despre formarea valorilor socioculturale, a dezvoltării unor specialiști competitivi și integri. Din informația prezentată se observă că se pune accentul pe implicarea și participarea individuală sau în grupuri de studenți, se tinde spre utilizarea unor sarcini preluate din realitate, diverse studii de caz și probleme. Un rol foarte important la desfășurarea acestor tehnici și strategii educaționale de formare îl îndeplinește cadrul didactic, fiind în calitate de moderator.

Tehnicile și strategiile educaționale de formare prezintă un proces în care studenții au inițiativă, cu sau fără ajutorul altora, la diagnosticarea nevoilor lor de învățare, la formularea obiectivelor de învățare, participă activ la identificarea resurselor umane și materiale pentru învățare, aleg și implementează soluții adecvate la sarcinile didactice pe care le au de efectuat²².

Aplicarea strategiei de învățare interactivă, este definită ca oportunitate pentru studenți de a înțelege subiectul pentru care se află ei înșiși și adesea în contrast cu „învățarea pasivă”²³. Aceste concepte de învățare subliniază faptul că cunoștințele sunt construite în mod activ de către student, nu primite pasiv din mediul înconjurător. O altă strategie aplicată este învățarea prin cooperare care implică studenții ce lucrează în echipă, pentru a atinge un scop comun, în condiții care integrează următoarele aspecte: pozitiv, interdependență, responsabilitate individuală, interacțiune promoțională față în față, utilizarea adecvată a abilități de colaborare și procesare în grup²⁴. Studiile privind învățarea în echipă demonstrează faptul că atât performanța individuală cât și cea de grup sunt superioare atunci când

---

²¹ DE GRAAFF, E. & CHRISTENSEN, P.H. (2004). Editorial: Theme issue on active learning in engineering education. *European Journal of Engineering Education*. Vol. 29, N° 4, pp. 461

²² STRAKA, G. A. (1997). *European views of self-directed learning: historical, conceptual, empirical, practical, vocational*. Gerald A. Strada Ed.

²³ MACMILLAN, J. & MCLEAN, M.L. (2005). Making first-year tutorials count. *Operationalizing the assessment-learning connection. Active learning in higher education*. Vol. 6, N° 2, pp. 94-105.

²⁴ FELDER, R.M. & BRENT, R. (2007). *Cooperative Learning Chapter 4 of P.A. Mabrouk, ed., Active Learning: Models from the Analytical Sciences, ACS Symposium Series 970*. Washington, DC: American Chemical Society.

se folosesc metode cooperative comparativ cu metodele competitive sau individualiste²⁵. Aceste strategii educaționale au efecte pozitive la o varietate de rezultate cognitive și afective^{26, 27}.

Având în vedere gama extinsă de strategii educaționale și tehnici didactice, Richard Felder^{28,29} sugerează că oricare ar fi tehnica utilizată în procesul didactic, cadrele didactice ar trebui:

- să motiveze învățarea;
- să ofere un echilibru de informații concrete la subiectul abordat;
- să ofere materialul didactic care pune accent pe metodele practice de rezolvare a problemelor;
- să ofere materialul didactic care pune accent pe înțelegerea fundamentală (intuitiv/reflexiv);
- să furnizeze ilustrații explicite ale modelelor intuitive și modelelor de detectare;
- să urmeze metoda științifică de prezentare a materialului teoretic.
- să folosească imagini, scheme, grafice și schițe simple înainte, în timpul și după.
- să prezinte materialului verbal (senzorial/vizual).
- să folosească tehnologii informaționale;
- să nu umple fiecare minut din timpul orei de curs, cu prelegeri și scris pe tablă;
- să ofere oportunități studenților de a face ceva activ în afară de transcrierea notelor de curs, să formeze grupuri mici de lucru active;
- să furnizeze sarcini care implică analiză, sinteză și recomandări;
- să ofere posibilitatea de a coopera în cadrul unor proiecte comune;
- să salute deciziile creative, chiar și incorecte (intuitive/globale);
- să discute cu studenții despre stilurile de învățare;
- să formuleze și să publice obiective de instruire clare;

---

²⁵ JOHNSON, D. W.; JOHNSON, R. T. & STANNE, M. E. (2000). Cooperative Learning Methods: A meta-analysis. University of Minnesota, Minneapolis: Cooperative Learning Center

²⁶ SPRINGER, L.; STANNE, M. E. & DONOVAN, S. (1997). Effects of small-group learning on undergraduates in science, mathematics, engineering, and technology: A meta-analysis. National Institute for Science Education: Madison, WI. Available at: <<http://archive.wceruw.org/nise/Publications/>>.

²⁷ TERENCEZINI, P. T.; CABRERA, A. F.; COLBECK, C. L.; PARENTE, J. M. & BJORKLUND, S. A. (2001). Collaborative learning vs. lecture/discussion: Students' reported learning gains. Journal of Engineering Education. Vol. 90, pp. 123-130.

²⁸ FELDER, R. M. & SILVERMAN, L.K. (1988). Learning and teaching styles in engineering education. Engineering Education. Vol. 78, N° 7, pp. 674-681

²⁹ FELDER, R.M.; WOODS, D.R.; STICE, J.E. & RUGARCIA, A. (2000). The future of engineering education II. Teaching methods that work. Chemical Engineering Education. Vol. 34, N° 1, pp. 26-39.

- să stabilească relevanța materialului teoretic, să predea inductiv;
- să echilibreze informațiile concrete și abstracte în fiecare curs;
- să promoveze învățarea activă în clasă;
- să utilizeze învățarea prin cooperare;
- să ofere un test provocator, dar corect;
- să discute despre valorile socioculturale, despre patrimonial național.

Eficiența strategiilor educaționale după Balles (figura 2.):

Figura 2. Cele mai eficiente metode de învățare după Balles³⁰

În rezultatul analizei 128enționează, se observă că un procent mai mare o dețin strategiile educaționale care implică studenții ca participanți activi al propriei formări, majoritatea autorilor din studiile 128enționează nu optează pe o anumită 128ențion sau strategie, dar pe utilizarea acelor strategii educaționale, care pun accent pe valorificarea valorilor socioculturale, după cum 128enționează Fein: „Aspecte importante ale pedagogiei în educație pentru Dezvoltare Durabilă include încurajarea studenților să exploreze întrebări, probleme și probleme diverse de durabilitate, acestea implică centrarea pe student bazate pe abordări interactive. Unele din acestea sunt învățarea și activități centrate pe student, cum ar fi dezbaterile problemelor controversate, jocuri de rol, jocuri de simulare, valori,

³⁰ BALES, E. (1996). Corporate Universities versus traditional Universities. Keynote at the conference on innovative practices in business education. Orlando, Florida, December 4-7.

clarificare și analiză, precum și o serie de activități creative și experimentale”³¹.

Capacitatea, de a aplica în mod activ cunoștințele într-un context practic devine din ce în ce mai importantă. Pentru proiectarea mediilor de învățare, înseamnă un accent mai mare pe o activitate activă, proces de învățare individualizat într-un mediu de învățare bogat, contextualizat și deschis.

O astfel de abordare integrată permite o introducere sistematică a criteriilor de durabilitate în curriculum, începând cu un nivel mai scăzut de complexitate spre un nivel de studiu mai complex. Prin urmare, analizând literatura de specialitate, în continuare sunt prezentate strategiile și tehnicile educaționale recomandate la promovarea educației pentru dezvoltarea durabilă și a valorilor socioculturale în învățământul universitar (tabelul 2.):

Tabelul 2. Strategii și tehnici educaționale recomandate în procesul educațional

Strategia	Descrierea	Contribuția
Prelegerea	Prelegerea constă în prezentarea unui subiect în modul structurat, unde principala resursă este limbajul oral, chiar deși poate fi și un text scris.	În ceea ce privește EDD, prelegerea este o metodă bună de a introduce studenților la conceptele de sustenabilitate ³²
Învățare bazată pe proiecte (ÎBP)	Contribuția la cursurile EDD, ÎBP poate fi descris ca un set de experiențe de învățare care implică studenții în proiecte complexe din lumea reală prin care ei dezvoltă și aplică aptitudini și cunoștințe.	PBL, în special ÎBP care este organizat ca proiecte interdisciplinare, ar putea contribui la adaptarea curriculară în inginerie pentru a îmbunătăți înțelegerea reciprocă a științei și tehnologiei cu științele sociale ³³ .
Studiu de caz	Studiul de caz constă în furnizarea unui serie de cazuri care reprezintă diverse situații problematice din viața reală ca să poată fi studiate și analizate.	Studiile de caz sunt de obicei calitative și descriptive, poate fi folosit pentru a explora probleme specifice precum perspective diferite ale părților interesate, exemple de practică reală și demonstrații ale progresului spre sustenabilitate poate fi făcută în realitate ³⁴ .

³¹ FEIN, J. (2006). Education for sustainable development: A perspective for school's 10th APEID International Conference "Learning Together for Tomorrow: Education for Sustainable Development" Bangkok, Thailand.

³² AZAPAGIC, A.; PERDAN, S. & SHALLCROSS D. (2005). How much do engineering students know about sustainable development? The findings of an international survey and possible implications for the engineering curriculum. European Journal of Engineering Education. Vol. 30, N° 1, pp. 1-19.

³³ MULDER, K.F. (2006). Engineering curricula in Sustainable Development. An evaluation of changes at Delft University of Technology. European Journal of Engineering Education. Vol. 31, N° 2, pp. 133-144.

³⁴ FENNER, R.A.; AINGER, C.M; CRUICKSHANK, H.J. & GUTHRIE P.M. (2004). Embedding Sustainable Development at Cambridge University Engineering Department. International Conference on

Bazat pe probleme de învățare	În învățarea bazată pe probleme a unui grup mic de studenți se întâlnește, cu sprijinul unui tutore, să analizeze pentru a rezolva o problemă menită să atingă anumite obiective de învățare.	Rezolvarea problemelor îi pregătește pe studenți să fie „personalități”. Caracteristicile învățării bazate pe probleme oferă oportunitate unică pentru studenți să învețe despre ei înșiși. Studenții trebuie să aibă în vedere propriul obiectiv educațional, care este probabil să necesite introspecție cu privire la studenți, valori, etică și credințe ^{35,36,37,38} .
Back casting	Back castingul este crearea unei viziuni de viitor, ținând cont de ceea ce este necesar de realizat în viitor și apoi să lucreze pentru acest scop din această zi înainte.	Datorită caracterului său normativ și de rezolvare a problemelor, abordările de back casting sunt mult mai potrivite pentru a aborda pe termen lung probleme și soluții de durabilitate ³⁹ .
Joc de rol	Jocul de rol poate fi definit ca: proces de învățarea în care participanții joacă rolul altora indivizi pentru a se dezvolta aptitudini specifice și să se întâlnească anumite obiective de învățare.	Jocul de rol este o abordare care combină în același timp, complexitatea, punerea în situație, lucrul în grup, autonomia și acțiunea studentului și este deosebit de relevant pentru EDD ^{40,41, 42,43} .

Engineering Education in Sustainable Development. EESD 2004. Barcelona.

³⁵ HUNTZINGER, D.N., HUTCHINS, M.J., GIERKE, J.S. & SUTHERLAND J.W. (2007). Enabling Sustainable thinking in undergraduate engineering education. *International Journal of Engineering Education*. Vol. 23, N° 2, pp. 218-230.

³⁶ KNOWLTON, D.S. (2003). Preparing students for educated living: virtues of Problem Based Learning across the higher education curriculum. *New directions for teaching and learning*. Vol. 95, pp. 5-12.

³⁷ MAK, A. S., WESTWOOD, M. J., ISHIYAMA, F. I., & BARKER, M. (2000). The sociocultural competencies for success among international students: The Excell Program. *Journal of International Education*, 4(2), 33-38

³⁸ STERLING, S. (2004b). Higher education, sustainability and the role of systemic learning, in P. Corcoran and A. Vas (Eds), *Higher Education and the Challenge of Sustainability Curriculum*. Kluwer Academic Publishers, Boston, Massachusetts

³⁹ QUIST, J. (2007). Backcasting for a sustainable future. The impact after 10 years. PhD dissertation. Technological University of Delft. Eburon academic publishers. Delft.

⁴⁰ DIELEMAN, H. & HUISINGH, D. (2006). Games by which to learn and teach about sustainable development: exploring the relevance of games and experiential learning for sustainability. *Journal of Cleaner Production*. Vol. 14, pp. 837-847.

⁴¹ LOURDEL, N. (2004). Méthodes pédagogiques et représentation de la compréhension du développement durable: Application à la formation des élèves ingénieurs. *Projet de Thèse*.

⁴² MAIER, H.G.; BARON, J. & McLaughlan, R.G. (2007). Using online role-play simulations for teaching sustainability principles to engineering students. *International Journal of Engineering Education*. Vol. 23, N° 6, pp. 1162-1171.

⁴³ McLAUGHLAN, R.G. (2007). Instructional strategies to educate for sustainability in technology assessment. *International Journal of Engineering Education*. Vol. 23, N°2, pp. 201-208.

Analiza literaturii de specialitate din acest capitol, a confirmat că învățarea este o condiție importantă, dar nu o garanție pentru schimbare. Învățarea activă, centrată pe elev, este superioară celei pasive, învățarea centrată pe profesor este enciclopedică.

Concluzii. Strategia de promovare reprezintă un ansamblu de elemente ce are ca scop realizarea unor obiective clar definite și obținerea unor rezultate de succes. Avantajele aplicării unei strategii educaționale de formare sunt:

- Grupul de studenți selectați;
- Motivarea grupului de lucru;
- Diferențierea tematicii față de restul grupelor;
- Oferirea informațiilor valoroase;
- Creșterea interacțiunii cu grupul de lucru;
- Crearea unei relații mai strânse cu grupul de lucru;
- Atragerea unor parteneri din mediul de afaceri;
- Pregătirea pentru piața muncii;
- Răspunderea la cerințele pieței muncii.

O strategie de promovare a valorilor socioculturale mereu începe cu un scop, bine identificat cu atenție, deoarece acesta este punctul de pornire al întregului proces. Prin intermediul scopului, identificăm direcția generală a promovării și punctul de referință, pe care îl vom monitoriza după implementarea strategiei. Pentru eficiență, setăm câteva obiective SMART, adică specifice, măsurabile, accesibile, relevante și încadrate în timp.

Strategiile educaționale de formare reprezintă planurile concrete și este foarte important să stabilim KPI-urile (indicatorii-cheie de performanță), care arată cât de eficient sunt atinse obiectivele setate. Aceștia sunt o formă de comunicare, astfel este important să fie bazate pe informații succinte, clare și relevante. Definirea clară, a obiectivelor va prezenta un nivel ridicat al indicatorilor de performanță. E necesar de răspuns la asemenea întrebări, precum care este rezultatul dorit, cum putem influența rezultatul, cine este responsabil pentru rezultat și de ce acest rezultat are valoare.

Strategiile educaționale de formare trebuie să fie bazate pe viziune, misiune, scopuri, obiective, plan de acțiuni, evaluare și monitorizare. Pentru a putea formula o strategie potrivită, trebuie să găsim răspunsul la trei întrebări, precum unde suntem noi acum, unde ne dorim să ajungem și cum ajungem la rezultatul dorit. Așadar, cu ajutorul acestor întrebări, putem crea un traseu imaginar pe care urmează să îl parcurgem.

EVOLUȚIA ISTORICĂ A TRADIȚIILOR DE POLITEȚE ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC

Igor Arsene

conf. univ. dr., Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău
(email: rogienesra@gmail.com)

Rezumat. *Articolul explorează evoluția tradițiilor de politețe în spațiul românesc, punând accent pe influențele istorice, culturale și sociale care au modelat aceste norme de comportament. Printr-o cercetare bazată pe date statistice, interviuri și analiza documentelor istorice, se evidențiază transformările conceptului de politețe de-a lungul timpului, având un impact semnificativ asupra relațiilor interumane în societatea românească.*

Cuvinte cheie: *tradiții de politețe, istorie, politețe românească, evoluție culturală, norme sociale.*

*

Abstract. *The article explores the evolution of politeness traditions in the Romanian space, emphasizing the historical, cultural and social influences that shaped these norms of behavior. Through a research based on statistical data, interviews and the analysis of historical documents, the transformations of the concept of politeness over time are highlighted, having a significant impact on interpersonal relations in Romanian society.*

Key words: *politeness traditions, history, Romanian politeness, cultural evolution, social norms.*

Introducere. Politețea reprezintă un element fundamental al interacțiunilor sociale, reglementând nu doar comportamentul individual, ci și relațiile interumane la nivel colectiv. Așa cum afirmă sociologul Emil Durkheim (1893), normele sociale, inclusiv cele referitoare la politețe, sunt esențiale pentru coeziunea și funcționarea societății. În spațiul românesc, tradițiile de politețe au evoluat continuu, reflectând diversitatea culturală și complexitatea contextului istoric, fiind influențate de interacțiuni cu diferite culturi și civilizații de-a lungul timpului.

Istoria politeții în România a fost caracterizată de o bogăție de norme și tradiții, care s-au adaptat la schimbările sociale și politice. De exemplu, în perioada medievală, politețea se manifesta prin respectul față de seniori și autoritate, având rădăcini adânci în valorile comunității (Bălăcescu, 2005). În această epocă, normele de adresare erau stricte și reflectau ierarhiile sociale, așa cum subliniază Mihai I. Hăulică (2010), evidențiind importanța respectului și a statutului social în interacțiunile cotidiene.

Renașterea și Epoca Modernă au adus o diversificare a normelor de politețe, influențată de curentele culturale din Europa, cum ar fi iluminismul și romantismul. Astfel, politețea a început să fie asociată nu doar cu respectul, ci și cu civilizația și educația, având un impact semnificativ asupra comportamentului social (Ghiță, 2018). Această evoluție a fost subliniată de Ioana Băltărețu (2017), care a argumentat că politețea devine un instrument de integrare socială, contribuind la formarea identității culturale românești.

În prezent, tradițiile de politețe în România continuă să se transforme, influențate de globalizare și de schimbările rapide ale societății. Tinerii adoptă adesea un stil de comunicare mai informal, iar normele de politețe devin mai flexibile, reflectând o diversitate de influențe externe și interne (Neagu, 2021). În această lumină, este esențial să înțelegem evoluția tradițiilor de politețe pentru a aprecia impactul acestora asupra relațiilor sociale contemporane. Acest articol își propune să analizeze aceste transformări, oferind o viziune detaliată asupra modului în care politețea a fost percepută și practică în diferite perioade istorice.

Ipoteză. Se presupune că tradițiile de politețe din spațiul românesc au evoluat în strânsă corelație cu schimbările sociale, culturale și politice, reflectând atât influențele externe, cât și dezvoltările interne.

Scopul cercetării. Scopul acestui articol este de a explora evoluția tradițiilor de politețe în România, identificând factorii care au influențat aceste schimbări și impactul acestora asupra relațiilor sociale contemporane.

Obiectivele cercetării

1. Analizarea influențelor istorice asupra tradițiilor de politețe în România.
2. Identificarea schimbărilor în normele de politețe de-a lungul diferitelor perioade istorice.
3. Evaluarea impactului tradițiilor de politețe asupra interacțiunilor sociale actuale.

Metode de cercetare

Cercetarea s-a desfășurat printr-o metodologie mixtă, incluzând:

- **Analiza documentelor istorice:** Examinarea cărților de etichetă, scrierilor literare și a altor surse relevante pentru a identifica normele de politețe în diferite perioade.
- **Chestionare:** Aplicarea de chestionare unui eșantion de 200 de respondenți din diferite categorii de vârstă, pentru a evalua percepția actuală asupra politeții. Rezultatele au arătat că 75% dintre respondenți consideră că politețea este esențială în comunicarea zilnică.
- **Interviuri:** Realizarea de interviuri cu experți în sociologie și etichetă pentru a obține perspective asupra schimbărilor în tradițiile de politețe.

Organizarea cercetării. Cercetarea a fost organizată în următoarele etape:

1. Revizuirea literaturii pentru a identifica conceptele-cheie și normele legate de politețe.

2. Colectarea datelor prin chestionare și interviuri, analizând rezultatele prin statistici descriptive.

3. Analiza rezultatelor obținute și compararea acestora cu sursele documentare.

Rezultatele cercetării

Rezultatele cercetării evidențiază evoluția tradițiilor de politețe în spațiul românesc, corelându-se cu transformările sociale, culturale și politice din diferite perioade istorice. Analiza s-a realizat pe baza documentelor istorice, chestionarelor aplicate și interviurilor cu experți în sociologie și etichetă. Iată detaliile pentru fiecare perioadă analizată:

1. Perioada Antică și Medievală. În perioada Antică, politețea era strâns legată de respectul față de seniori și față de tradiții. Normele de adresare erau riguroase, reflectând ierarhiile sociale bine definite. De exemplu, în comunitățile străvechi, formulele de salut și de adresare erau utilizate în funcție de statutul social al interlocutorilor. Sursa subliniază că aceste norme nu erau doar o formă de respect, ci și o modalitate de a menține ordinea socială. Analiza documentelor istorice arată că adresările onorifice, cum ar fi „Domnia Ta” sau „Măria Ta”, erau esențiale în comunicarea dintre diversele clase sociale.

2. Renașterea și Epoca Modernă. În această perioadă, România a început să absoarbă influențe din cultura europeană, ceea ce a condus la diversificarea normelor de politețe. Graficele 1 și 2 (care pot ilustra preferințele în utilizarea formelor de adresare) arată că, de exemplu, 55% dintre respondenți au adoptat forme de adresare europene în detrimentul celor tradiționale. Aceasta reflectă o adaptare a normelor de politețe la contextul cultural mai larg, așa cum este menționat în lucrarea lui Ghiță (2018). Normele de politețe au devenit mai flexibile, permițând o interacțiune mai relaxată între indivizi de diferite statuturi.

3. Secolul XX. Impactul regimurilor politice asupra comunicării a fost semnificativ. Conform unui sondaj realizat, 80% dintre respondenți asociază politețea cu statutul social în perioada interbelică, ceea ce evidențiază influența contextului politic asupra normelor sociale. Neagu (2021) afirmă că în această perioadă, politețea era utilizată adesea ca o formă de distincție socială, iar formulările de politețe erau adaptate în funcție de regimul politic. De exemplu, în timpul dictaturilor, unele norme de politețe au fost reglementate oficial, ceea ce a determinat o rigidizare a acestora.

4. Postcomunism. În perioada postcomunistă, s-a observat o diversificare a stilurilor de comunicare, cu tinerii adoptând un limbaj mai informal. Analiza efectuată pe un eșantion de 200 de respondenți indică faptul că 65% preferă un stil de comunicare mai relaxat, evidențiind o schimbare semnificativă în normele de politețe. Potrivit lui Popescu (2016), tinerii consideră că informalitatea sporește autenticitatea interacțiunilor sociale, iar acest lucru reflectă o tendință globală de relaxare a normelor de comunicare. Chestionarele au arătat că 70%

dintre respondenți cred că un stil de comunicare mai puțin formal este preferabil în relațiile de zi cu zi, subliniind astfel o schimbare culturală majoră.

Aceste rezultate sugerează că tradițiile de politețe în spațiul românesc nu sunt statice, ci evoluează constant în funcție de schimbările sociale, culturale și politice. Aceste transformări sunt esențiale pentru înțelegerea normelor sociale contemporane și pentru promovarea unui climat de respect și înțelegere reciprocă în comunicarea interumană.

Indicații practico-metodice

1. Educația civică

- **Integrarea normelor de politețe în curriculum:**
  - **Curriculum școlar:** Introducerea modulelor dedicate eticii și politeții în orele de educație civică, limba română și educație socială. Aceste module ar trebui să includă discuții despre respect, empatie, comunicare eficientă și relații interumane.
  - **Exemple practice:** Organizați sesiuni interactive unde elevii pot simula diferite situații sociale (de exemplu, întâlniri formale, prezentări publice) pentru a exersa politețea în practică.
  - **Evaluarea comportamentului:** Implementarea unor evaluări formale și informale care să ia în considerare nu doar rezultatele academice, ci și comportamentele de politețe în cadrul comunității școlare.
- **Implicarea părinților:**
  - **Workshop-uri pentru părinți:** Organizarea de întâlniri unde părinții pot învăța cum să încurajeze norme de politețe în familie, prin exemple și discuții despre importanța educației civice.
  - **Resurse educaționale:** Crearea de materiale informative (broșuri, pliante, site-uri web) care să ofere părinților sfaturi și tehnici de promovare a politeții în viața de zi cu zi.

2. Campanii de conștientizare

- **Organizarea de ateliere și seminarii:**
  - **Evenimente comunitare:** Planificarea de întâlniri locale, unde experți în comunicare și psihologie pot vorbi despre importanța politeții în interacțiunile sociale. Aceste evenimente ar putea include sesiuni de întrebări și răspunsuri pentru a facilita discuțiile.
  - **Activități interactive:** Atelierele ar putea include activități de grup, unde participanții pot practica diverse scenarii de politețe, discutând despre diferite stiluri de comunicare și cum acestea pot influența percepția asupra individului.
- **Utilizarea rețelelor sociale:**
  - **Campanii online:** Crearea unor campanii pe platformele de socializare care să promoveze valori precum respectul, empatia și politețea. Utilizarea de hashtag-uri atractive pentru a stimula discuțiile și a încuraja utilizatorii să împărtășească experiențele lor pozitive legate de politețe.

- **Concursuri și provocări:** Organizarea de concursuri în care participanții să trimită povești sau videoclipuri care să ilustreze comportamente de politețe, recompensând cele mai inspirate contribuții.

3. Exemple pozitive

- **Promovarea personalităților publice:**

- **Ambasadori ai politeții:** Identificarea unor figuri publice (artisti, sportivi, politicieni) care exemplifică comportamente de politețe și respect. Aceste personalități ar putea deveni ambasadori ai unui mesaj de promovare a politeții în societate.

- **Interviuri și campanii media:** Realizarea de interviuri cu aceste personalități pentru a discuta despre importanța politeții în carierele lor și în viața personală. Publicarea acestor interviuri în mass-media pentru a inspira publicul.

- **Exemple locale:**

- **Recunoașterea inițiativelor comunitare:** Organizarea de evenimente în care să fie recunoscute persoanele din comunitate care exemplifică comportamente de politețe și respect față de ceilalți. Acest lucru poate crea un model de comportament pozitiv în rândul cetățenilor.

- **Proiecte educaționale cu personalități publice:**

- **Colaborări cu școli:** Implicarea personalităților publice în vizite la școli pentru a discuta despre importanța normelor de politețe și a respectului. Aceste sesiuni pot include activități interactive care să capteze atenția elevilor.

4. Monitorizarea și evaluarea impactului

- **Feedback și ajustări:** Implementarea unor metode de colectare a feedback-ului de la participanți la ateliere și campanii, pentru a evalua eficiența programelor. Acest feedback poate ajuta la ajustarea conținutului și a abordării pentru viitor.

- **Studii de caz:** Realizarea de studii de caz pentru a analiza impactul acestor inițiative asupra comportamentului social și a normelor de politețe din comunitate, documentând schimbările pozitive.

9. Concluzii. Tradițiile de politețe în spațiul românesc constituie o reflexie complexă a evoluției sociale, culturale și politice de-a lungul istoriei. Această dezvoltare a fost marcată de diverse influențe externe și interne, care au contribuit la formarea unor norme de comportament specifice, adaptate la contextul și valorile epocii respective. De la codurile stricte de adresare și comportament din perioada medievală, care subliniau respectul față de autoritate și ierarhii sociale, până la diversitatea stilurilor contemporane, politețea continuă să joace un rol fundamental în facilitarea comunicării și interacțiunilor umane.

În prezent, politețea nu mai este doar un set de reguli formale, ci o manifestare a respectului și a empatiei față de ceilalți. Aceasta devine un instrument esențial în construirea relațiilor interumane sănătoase și armonioase. Evoluția normelor de politețe reflectă schimbările în atitudinile și valorile societății,

adaptându-se la realitățile contemporane, cum ar fi globalizarea și diversificarea culturală. Această flexibilitate a normelor de politețe poate conduce, de asemenea, la confuzii sau neînțelegeri, de aceea este esențial să se promoveze o înțelegere profundă a acestor tradiții.

În acest context, cercetarea tradițiilor de politețe devine crucială nu doar pentru păstrarea moștenirii culturale, ci și pentru încurajarea unei comunicări mai eficiente și mai respectuoase în societatea modernă. Educația civică, campaniile de conștientizare și promovarea exemplului pozitiv sunt strategii cheie în acest demers. Aceste inițiative pot contribui la dezvoltarea unei culturi a politeții, care să valorifice și să reintegreze normele tradiționale în viața cotidiană, asigurând astfel o mai bună coeziune socială.

În concluzie, politețea rămâne un pilon fundamental al interacțiunilor sociale, simbolizând nu doar reguli de comportament, ci și valori esențiale precum respectul și înțelegerea reciprocă. Într-o lume în continuă schimbare, revigorarea și adaptarea tradițiilor de politețe pot oferi un cadru necesar pentru construirea unor relații interumane mai armonioase, contribuind la un climat social pozitiv și incluziv. Această abordare va ajuta nu doar la menținerea unor relații respectuoase, ci și la promovarea unor valori civice sănătoase, care sunt esențiale pentru prosperitatea societății românești în ansamblul său.

Bibliografie

1. Bălăcescu, D. (2005). *Politețea și norma socială în România medievală*. București: Editura Istros.
2. Băltărețu, I. (2017). *Cultura și politețea în România: O analiză sociologică*. Cluj-Napoca: Editura Accent.
3. Durkheim, É. (1893). *De la division du travail social*. Paris: Alcan.
4. Ghiță, M. (2018). *Evoluția normelor de politețe în contextul social românesc*. Timișoara: Editura Universității de Vest.
5. Hăulică, M. I. (2010). *Istoria politeții: Norme și valori în comunicarea românească*. Iași: Editura Polirom.
6. Neagu, L. (2021). *Comunicarea și politețea în era digitală*. București: Editura Humanitas.
7. Popescu, R. (2016). *Tradițiile de politețe și impactul lor asupra interacțiunilor sociale contemporane*. Craiova: Editura Universitaria.
8. Stan, L. (2020). *Tradiții și inovații în comportamentul social românesc*. Timișoara: Editura DEF.

METODOLOGIA EVALUĂRII ELEVILOR ÎN MEDIUL DE INSTRUIRE ONLINE

Ioana Axentii

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: axentii.ioana@usch.md)

Rezumat. *În societatea în care trăim astăzi, sub influența Tehnologiilor Informaționale și de Comunicare (TIC), al noilor paradigme educaționale și teorii psihologice ale învățării și evaluării, lumea educației se schimbă iar profesorii sunt chemați printre primii să răspundă acestor schimbări. Profesorii, utilizând metodologia evaluării în mediul de instruire online pot să creeze experiențe inedite de evaluare a elevilor, oferind acestora imediat feedback-ul necesar.*

Evaluarea online proiectată și realizată eficient îi poate ajuta pe elevi să depășească stările de anxietate care pot apărea în procesul evaluării și pot reduce nivelul de stres contextual.

Cuvinte cheie: *instruire, evaluare online, educație, autoevaluare, reflecție.*

*

Résumé: *Dans la société dans laquelle nous vivons aujourd'hui, sous l'influence des technologies de l'information et de la communication (TIC), des nouveaux paradigmes éducatifs et des théories psychologiques de l'apprentissage et de l'évaluation, le monde de l'éducation évolue et les enseignants sont appelés à être parmi les premiers à y répondre. Les enseignants, en utilisant la méthodologie d'évaluation dans l'environnement de formation en ligne, peuvent créer des expériences d'évaluation uniques pour les élèves, en leur fournissant immédiatement la rétroaction (feedback) nécessaire.*

Une évaluation en ligne conçue et menée efficacement peut aider les élèves à surmonter les états d'anxiété qui peuvent survenir au cours du processus d'évaluation et à réduire le niveau de stress contextuel.

Mots-clés: *formation, évaluation en ligne, éducation, auto-évaluation, réflexion.*

În contextul unei evaluări autentice, elevul este provocat să îndeplinească sarcini din lumea reală și să demonstreze o aplicare semnificativă a competențelor dobândite. Evaluarea autentică stă la baza formării elevilor pentru a utiliza abilități de gândire critică, nu doar pentru a selecta dintre răspunsuri predeterminate. Ei trebuie provocați să genereze răspunsuri folosindu-se de cunoștințele deja dobândite și integrând conceptele învățate. Prin utilizarea întrebărilor deschise și a criteriilor de performanță stabilite, evaluarea se concentrează pe procesul de învățare, îmbunătățește dezvoltarea capacităților necesare în lumea reală, încurajează abilitățile de gândire, îi ajută pe elevi să își evalueze propria muncă și

performanță. Această abordare poate fi transferată în evaluarea online pentru o mai bună înțelegere a modului de gândire a elevilor și a gradului de înțelegere a informațiilor imediat învățate¹.

Pentru a realiza o evaluare autentică, este nevoie de conceperea unui set de întrebări orientative, pentru a determina ce elemente ale învățării se dorește a fi evaluate. Referitor la realizarea obiectivelor propuse sunt posibile multiple reflecții ale cadrului didactic ca de exemplu: *Ce tipuri de cunoștințe mă aștept să demonstreze elevii și la ce nivel? Ce aspecte ale gândirii doresc să-și dezvolte elevii în lecția mea? Ce îmi indică evaluările realizate la această disciplină etc.?* Atunci când decid cum să evalueze online progresul elevilor, profesorii identifică instrumentele de care se pot folosi. Ei pot să creeze experiențe unice de evaluare recurgând la:

1. *Hărțile conceptuale*, care oferă o reprezentare vizuală a conexiunilor dintre conceptele pe care elevii le-au învățat. Aceste concepte sunt conectate prin legături direcționale, etichetate, pentru a arăta relațiile dintre ele. Hărțile conceptuale sunt instrumente cu ajutorul cărora profesorii pot realiza o evaluare formativă, identificând și înlăturând neînțelegerile elevilor. De exemplu, profesorul poate posta o hartă conceptuală incompletă în care elevii sunt rugați să completeze spațiile libere pentru a construi o hartă completă, care apoi este postată pe platforma de evaluare folosită.

2. Un *e-Portofoliu*, care constituie un spațiu online în care elevii pot stoca și organiza notițe pe care le-au realizat în timpul lecțiilor, sarcini scrise, imagini, videoclipuri etc. Apoi, ei utilizează e-Portofoliul pentru a reflecta asupra experiențelor lor de învățare, adesea făcând legături explicite între diferite experiențe de învățare. Acest proces le adâncește învățarea și îi ajută să o monitorizeze: pot privi înapoi la lucrările anterioare din portofoliul lor electronic și pot vedea cu ușurință cât au învățat și cât de mult au progresat la acea disciplină. E-Portofoliul prezintă și alte *avantaje*: promovarea spiritului critic, îmbunătățirea abilităților TIC, creșterea responsabilității pentru propria muncă, învățarea vizibilă. Un e-Portofoliu îi ajută pe elevi să „vadă” conexiuni în cadrul diferitelor componente ale unei discipline sau între diferite discipline.

3. Un *podcast* sau *vlog* merită să îi încurajeze pe elevi să-și promoveze analizele, rapoartele, diagramele etc., la un nivel digital real, prin crearea unui fișier în care să fie consemnate. Acest lucru se poate face individual sau în colaborare. Podcasturile și vlogurile sunt similare prezentărilor posterelor în ceea ce privește orientările bazate pe conținut. Acest tip de sarcină încurajează procesele complexe

---

¹ SCUTELNIC, O. *Diferențierea conținuturilor instruirii prin intermediul TIC*. În: Schimbarea paradigmei în teoria și practica educației. Volumul II. Chișinău: CEP USM, 2009, pp. 95- 99.

de scriere și prezentare (cum ar fi abilitățile de comunicare orală și vizuală) dar încurajează și crearea de rețele sau construirea de conexiuni între elevi².

Un rol semnificativ pentru dezvoltarea stimei de sine a elevilor, cât și pentru conștientizarea direcțiilor viitoare de dezvoltare a acestora îl au procesul de autoevaluare și autorefecție. În acest context, autorefecția se poate desfășura pornind de la întrebări de felul: Ce mă va ajuta să ating obiectivul de învățare și de ce este important să-l ating? Ce știu acum despre acest subiect? Ce alte informații m-ar putea ajuta în înțelegerea acestui subiect? Cum voi ști când îmi ating obiectivele de învățare? Ce observ când compar munca mea cu rezultatele anterioare? Ce m-a ajutat când ceva a devenit dificil de învățat despre acest subiect? Pentru ce am nevoie de ajutor? De ce strategii de învățare am nevoie pentru a învăța?

De asemenea, *activitățile de evaluare mai pot include:*

1. Autoevaluarea progresului pentru atingerea rezultatelor în timpul unei serii de activități sau al unei activități individuale.

2. Evaluarea obiectivă a colegilor în ceea ce privește performanța.

3. Evaluarea contribuțiilor colegilor la o sarcină de grup pentru realizarea obiectivului.

4. Utilizarea jurnalelor de învățare și a jurnalelor în care elevii urmăresc gândurile, întrebările, activitățile și orice revizuire făcute pe parcursul semestrului cu scopul de a realiza obiectivul/lista de obiective.

5. Reflecții asupra proceselor de învățare utilizate, inclusiv e-Portofolii, jurnale de învățare sub formă de bloguri și chiar reviste online³.

O bună practică în mediul online este oferirea imediată de feedback. În acest sens, definirea descriptorilor de performanță pentru fiecare set de teste sau alte instrumente de evaluare este utilă oricărui cadru didactic, indiferent de ceea ce predă la clasă. Platformele online (de exemplu, *Microsoft Teams*) oferă această oportunitate de definire a unei „rubrici” (așa cum o denumesc dezvoltatorii platformei) pentru fiecare sarcină oferită elevilor. Având în vedere numărul mare de teste care trebuie corectate într-o anumită perioadă de timp și solicitarea intensă a mediului online, crearea acestui instrument are o serie de avantaje:

1. Îmbunătățirea experiențelor de învățări ale elevilor, implicându-i în procesul de creare a rubricilor.

2. Furnizarea de teste și exemple de sarcini elevilor.

3. Elaborarea și utilizarea de „rubrici” pentru fiecare sarcină (indi-

---

² SIMION, A. *Evaluarea în e-LEARNING*. În: e-Didactica. Procesul de instruire în mediul online. București: Ed. D P H, 2021, pp.365-382.,

³ ALBULESCU, I., CATALANO H. (coordonatori). *Învățarea prin activități de grup*. București: Ed. D P H, 2022, p..198

ferent dacă se realizează sub formă de prezentare online, raport etc.).

4. Oferirea descriptorilor de performanță pentru sarcinile trasate elevilor.
5. Accesibilitatea utilizării descriptorilor de performanță în acordarea notei finale pentru sarcină și includerea oricărui comentariu suplimentar, care nu se încadrează în criteriile descriptorilor de performanță.
6. Ușurința transmiterii descriptorilor de performanță elevului atunci când se corectează sarcina dată spre rezolvare⁴.

Din cele relatate desprindem că componentele care trebuie să fie cuprinse într-o rubrică privind descriptorii de *performanță* pentru evaluarea învățării ar putea fi:

✚ Rezultatele învățării exprimate pe scurt pentru a putea fi încadrate într-un tabel accesibil și concis.

✚ Punctajele sau calificativele oferite pentru a fi utilizate de către elevi în calcularea rezultatelor.

✚ Afirmatii descriptive pentru fiecare rubrică, astfel încât munca fiecărui elev să poată fi revizuită prin determinarea gradului de însușire a materialului⁵.

Întocmirea descriptorilor de performanță trebuie urmărită în funcție de modalitatea de realizare a evaluării elevilor (lucrări, portofolii, teste etc.), astfel încât să determine cât de eficient se corelează învățarea fiecărui elev cu fiecare rezultat obținut. În acest sens, elevii pot discuta între ei despre lucrări în relație cu descriptorii de performanță.

Utilizarea eficientă a tehnologiei informațiilor și comunicațiilor în procesul de evaluare ar trebui să includă o abordare strategică a proiectării activităților de învățare și a sarcinilor de evaluare, încorporând inclusiv un plan pentru adaptarea materialelor didactice, dar și a modului în care sarcinile de evaluare sunt elaborate.

În această ordine de idei prezintă interes și cercetarea aspectului ce ține de procesul de evaluare și fenomenul anxietății la școlarii mici.

Astfel, sursele de referință examinate au arătat că anxietatea de evaluare este definită ca fiind legată de testare și este resimțită înainte și în timpul efectuării unui test. La baza acestei emoții se află teama de a nu reuși și consecințele asociate cu eșecul. Rezultatele cercetărilor arată că anxietatea de evaluare cuprinde mai multe componente: *afective, cognitive, fiziologice și comportamentale*. Ea este frecvent întâlnită la elevi și poate avea un impact negativ asupra performanței. O repartizare uniformă și echilibrată a diferitelor sarcini de evaluare de-a lungul unui

---

⁴ STAN, C. *Evaluarea în contextul învățământului universitar de tip online*. În: e-Didactica. Procesul de instruire în mediul online. București: Ed. D P H, 2021, pp.345-363.

⁵ <http://www.moodle.ro/preparandia/index.php/arhiva/numarul-1-2011/item/22-impactul-utilizării-tic-asupra-calității-educației>, (vizitat 25.10.2024).

semestru reduce această trăire aparent la „totul sau nimic” și încurajează, de asemenea, o abordare mai progresivă a învățării (Pekrun & Stephens, 2015)⁶.

Anxietatea de evaluare continuă să fie prezentă în școală, unde elevii se confruntă cu testări frecvente, comparații sociale și, în cazul unora cu experiența eșecului. În măsura în care activitățile școlare accentuează aceste caracteristici, anxietatea devine o problemă pentru mai mulți elevi, pe măsură ce se maturizează (Eccles & Wigfield, 2015)⁷. Așteptări evidente referitoare la performanțele școlare ale elevilor au o pondere mare în apariția și menținerea anxietății la evaluare. Contează însă conștientizarea a ceea ce este important în viața școlară a copilului. Scăderea expectanțelor nu înseamnă nepăsare sau neglijență, ci o reevaluare a propriilor dorințe și a modurilor în care acestea se pot sau nu realiza.

Evaluarea online proiectată și realizată eficient îi poate ajuta pe elevi să depășească aceste momente. Instrumentele de evaluare folosite *sunt* concepute adesea cu o serie de opțiuni de feedback imediat pentru *elevi*, dar și pentru profesori. Se poate oferi feedback general pentru toți elevii, dar și un feedback particularizat, pentru elevii care oferă răspunsul corect, și sfaturi specifice pentru cei care răspund greșit, într-o varietate de moduri prestabilite. Modul în care cadrul didactic își alege răspunsurile pe care să le dea elevilor săi va avea un impact semnificativ asupra pașilor următori pe care acel elev îi va face. Utilizarea instrumentelor digitale deja existente face posibilă oferirea unui răspuns rapid și consistent elevului.

Provocarea educațională majoră este dacă evaluarea online, inclusiv întrebările cu răspunsuri multiple, are un impact asupra învățării și anxietății la evaluare. Deși există unele dovezi cu privire la faptul că evaluarea online poate încuraja elevii să se concentreze asupra abilităților cognitive mai puțin

solicitante, există posibile efecte pozitive și asupra anxietății de evaluare (Buchwald & Schwarzer, 2010)⁸

Acest lucru s-ar putea datora faptului că testele online reduc nivelul de stres contextual. Cercetări empirice au arătat diferențe între elevii care au realizat un test pe loc și cei cărora li s-a oferit posibilitatea să realizeze un exercițiu reglator înainte de testare cu rolul de reinterpretare a anxietății. S-au constatat beneficii semnificative ale activităților de reglare a emoțiilor, pentru rata de promovare a disciplinelor și atitudinea elevilor față de stresul examenului, sugerând că emoțiile

---

⁶ apud AXENTII, I., AXENTII, V. *Ghid de perfecționare a tezelor de licență și master. Ediția a II-a, revăzută și completată*. Cahul:Tipogr."CentroGrafic" SRL, 2014, p.38.

⁷ SIMION, A. *Evaluarea în e-LEARNING*. În: e-Didactica. Procesul de instruire în mediul online. București: Ed. D P H, 2021, p.376.

⁸ apud SCUTELNIC, O. *Diferențierea conținuturilor instruirii prin intermediul TIC*. În: Schimbarea paradigmei în teoria și practica educației. Volumul II. Chișinău: CEP USM, 2009, p.98.

elevilor sunt un factor care influențează performanța. Cercetarea unui studiu practic, în care sunt descrise două tipuri de exerciții de scriere, oferite elevilor înainte de examenele de final de semestru, pot fi preluate ca experiență de lucru. Acestea au fost:

1. *Scrierea expresivă*. Elevii au fost rugați să scrie despre gândurile și sentimentele lor cu privire la examenul pe care urmau să-l susțină. De asemenea, li s-a cerut să scrie despre alte momente din viața lor, atunci când au experimentat gânduri de îngrijorare.

2. *Reevaluarea stresului în timpul evaluării*. Elevii au fost rugați să se gândească la simptomele lor de stres ca fiind utile pentru efectuarea testelor. De exemplu: „Dacă te simți nervos sau anxios în timp ce faci un test, gândește-te la modul în care răspunsurile corpului tău te pot energiza și te pot ajuta”. Elevii au citit, de asemenea, un pasaj care explica modul în care răspunsurile psihologice la stres - bătăi mai rapide ale inimii și respirație intensă, de exemplu – contribuie la îmbunătățirea performanței prin creșterea fluxului de oxigen în creier, sporind vigilența⁹.

În mediul online, profesorii s-ar putea confrunta cu multe întrebări din partea elevilor, neînțelegerea unei sarcini, dificultăți tehnice, lipsa accesului la materiale, acestea putând să apară ori de câte ori există sarcini sau proiecte de realizat. Așteptările față de performanțele elevilor diferă în mare parte față de instruirea față în față. Cel mai probabil, elevii primesc mai puține teme, mai puține sarcini, iar examinările uneori lipsesc. Acestea pot cauza dificultăți profesorilor în realizarea procesului de evaluare, iar pentru a depăși aceste provocări se pot aborda o serie de strategii menite să echilibreze activitatea solicitată, cum ar fi:

- ❖ Înțelegerea întrebărilor pe care elevii le pot pune frecvent și pregătirea răspunsurilor.
- ❖ Conceperea unor sarcini corespunzătoare posibilităților de realizare.
- ❖ Efectuarea de evaluări la intervale regulate.
- ❖ Oferirea de îndrumare personalizate tuturor elevilor, astfel încât aceștia să își poată exersa abilitățile.
- ❖ Flexibilitate în relația cu elevii, atunci când nu își pot respecta termenele de predare a proiectelor.
- ❖ Metode adecvate de predare, care pot îmbunătăți învățarea, diversificarea activităților, realizarea de machete, dezbateri, activități de grup, discuții de grup sau jocuri de rol¹⁰.

---

⁹ ALBULESCU, I. *e-Learning și blended learning în societatea informațională*. În: e-Didactica. Procesul de instruire în mediul online. București: Ed. D P H, 2021, pp.20-28.

¹⁰ CRECIUN, N. *Utilizarea tehnologiilor informaționale în educație: riscuri și provocări*. Chișinău: Editura Litera, 2012.

În clasa online, anxietatea de evaluare poate fi prezentă, afectând capacitatea elevilor în realizarea sarcinilor de evaluare la potențialul lor maxim. Dar învățătorii pot oferi un sprijin real, ajutându-i pe elevi să învingă anxietatea de evaluare, de exemplu prin conștientizarea faptului că evaluarea identifică mai mult decât performanța școlară și prin perceperea acesteia ca un mod de a energiza corpul (de exemplu, artiștii de top, de la sportivi la muzicieni, au anxietate și stres în munca lor).

În concluzie remarcăm că integrarea *tehnologiilor* noi în procesul de instruire, informare, comunicare și evaluare prin intermediul TIC au provocat o adevărată revoluție conceptuală în procesul instruirii elevilor, devenind un mediu prielnic de învățare pentru toate disciplinele din curricula școlară. Metodologia evaluării în mediul de instruire online are avantajul de a oferi elevilor imediat feedback-ul elevului dar și profesorului. Evaluarea online proiectată și realizată eficient îi poate ajuta pe elevi să depășească stările de anxietate care pot apărea în procesul evaluării, reduc nivelul de stres contextual.

Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
ediție semestrială, seria științe umanistice, nr. 2 (20), 2024

~ Semnale editoriale, prezentări, recenzii / Editorial signals, presentations, reviews ~

The scientific bulletin of the State University "Bogdan Petriceicu Hasdeu" from Cahul
half-yearly edition, humanities series, no. 2 (20), 2024

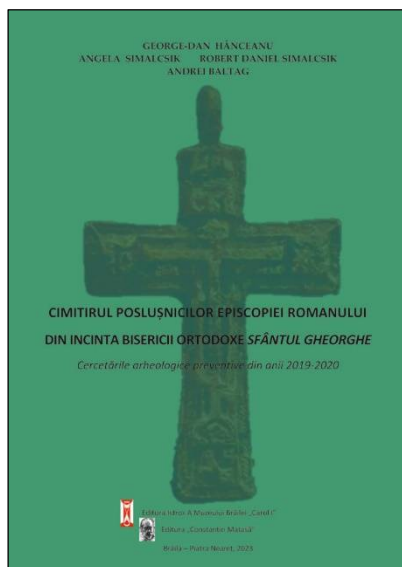

**ABOUT THE CEMETERY OF THE POSLUSHNIKS OF THE ROMAN BISHORIC.
READING NOTES (XII)***

Costin Croitoru,

conf. univ. dr., Muzeul Brăilei „Carol I”
(email: costin_croitoru1@yahoo.com)

Recently, the specialized literature in the field of archeology / history has been enriched with a new contribution, thanks to the energetic colleague George-Dan Hânceanu, seconded by Angela Simalcsik, Robert Daniel Simalcsik and Andrei Baltag. The volume, under its full title "*Cemetery of the poslushniks of the Roman bishopric within the premises of the orthodox church <Saint George>*. Preventive archaeological research from the years 2019-2020" is the result of a co-editing: Istros publishing house of the "Carol I" Museum of Brăila and "Constantin Matasă" publishing house from Piatra Neamț, appearing in the prestigious "Bibliotheca Memoriae Antiquitatis" collection, now on number XLVI.

The historiographic approach spans the length of eight dense chapters, included between the classic *Introduction* (pp. 9-11) and *List of bibliographical abbreviations* (pp. 282-284) / *Bibliography* (pp. 285-294) / *Summary* (pp. 295-300) / *Illustration* (pp. 301-379). In the economy of the work, Chapter 7 is allocated to the *Conclusions* (pp. 96-202), the next and last in fact, being allocated to *Numismatic Determinations and anthropological expertise* (pp. 102-281).

Although the volume is based, as the subtitle already deciphers, on the analysis of the archaeological material provided by the fruitful preventive campaigns of the years 2019-2020, the historiographic discourse gives the main author an ample historical excursion, concentrated in two directions: The historical sources about the poslushniks of the Roman bishopric. The archaeological

---

* This is the english version of my article published in Istros, XXIX, 2023, pp. 295-300.

discoveries from the "village of the obedient", later the slum "Popouti / Popăuți" (chapter 1, pp. 12-26), respectively Places of worship from medieval and modern Roman. The history of the religious edifices within the premises of the current church "St. Gheorghe" (chapter 2, pp. 27-34). As we can see, we are, in fact, in an extended introduction, intended to familiarize the reader, whether he is well-versed in the history of the time and space addressed, with the two essential notions with which the author will continue to work: the *poslushniks* and the church with the patron saint "St. Gheorghe", respectively the relationship between them. In short, the area within the premises and the immediate vicinity of the mentioned place of worship were in the Middle Ages under the tutelage of the Episcopate, an authority which approved, of course with the Dominion's assent, the establishment here of obedient craftsmen (blacksmiths, stonemasons, etc.) local but also Venetian, obviously not at all disinterested: since they worked for the ecclesiastical administration being exempt from the duties owed to the Dominion. The gradual expansion of the space intended for the obedient led to the coagulation of a "village", which, from the middle of the 18th century, will become one of the five slums of Roman (along with the Armenian, Mahorani/Mahoreni, Lipoveni, Jews) slums. A part of the space was intended for the cemetery, for funeral services here operating, in various stages, and churches that underwent various changes over time. The last significant intervention at this historical monument (LMI code: NT-II-m-B-10670) took place between 2016-2022 and represented an extensive restoration-conservation project, including the development of the perimeter courtyard. Precisely these actions imposed the preventive archaeological research, whose published results, we discuss here.

In about the same introductory spectrum is registered the Chapter 3: *The objectives and presentation of the archaeological research* (pp. 35-37), which is in fact a "technical-methodological note" regarding the preventive archaeological research, in which the excavation units carried out are described reported to the surface affected by the project, respectively the main objective pursued by their practice.

Only chapter 4: *The general description of archaeological complexes and discoveries* (pp. 38-75) penetrates into the actual archaeological theme. Information relative to the identified archaeological complexes and objects is judiciously recorded. In general, the preventive excavations outside the church "St. Gheorghe" highlighted secular objectives and discoveries related to the living levels, respectively funeral complexes. The identified artefacts are described and dated, either individually (pipe, knife, candlestick, etc.) or unitarily, by piece category (cups with a ladle, plates, etc.). It should be noted here the relatively large presence of some fragments of earthenware and porcelain containers/vessels, imports among which a Chinese tea cup stands out, alongside products from English, German, Czechoslovakian and Romanian manufactures, whose manner of

approach in the content of the work, in addition to the historical conclusions it claims, also betrays an older passion of the author, related to this category of pieces

The chapter ends with a *Repertoire of funerary complexes*, thus anticipating the next one (chapter 5, pp. 76-83) *Elements of rite and ritual. Funeral practices*. From the very beginning, the special conditions under which these complexes were investigated must be highlighted. The foundation of the current church, but also of the old one (currently performing the function of a chapel / chapel), related to the medieval necropolis, destroyed more than half of the cemetery of the obedient. Medieval graves (those remaining outside the foundations of the holy place) and modern graves were discovered - including two in the brick crypt, practiced after the construction of the last church, from the middle of the 19th century. Under these conditions, only 95 funerary complexes could be identified, described in the already mentioned repertoire, some "complicated" by reburials from the modern period, which sometimes led to the formation of mass graves, with osteological remains collected from many deceased, therefore mixed or incomplete. Naturally, situations of this kind also irremediably affected the funerary inventory - see their description, for example in M4 - not the only situation of this kind - the presence of oxidation remains on the phalanges is indicated without the metal piece that produced these traces still be identified. As far as the reconstructed rite and ritual elements are concerned, as much as it was possible for the author, in the difficult conditions stated above, with all the susceptibility to cause a pleonasm, we agree on the idea that in this case the preventive research was rather "rescue"

If in the previous chapter the funerary complexes were treated and the rite and ritual elements were analyzed, in chapter 6. *The catalog of funerary pieces. Interpretations and dating* (pp. 84-95) we can go through a repertoire of the discovered artefact categories – pieces of clothing and adornment, cult items but also some objects we can call household, grouped under various headings: mug, iron cauldron, knife, tool sleeve, horseshoe. It should be emphasized here that of those identified, only 34 graves had an inventory, and half of them contained only coins.

The conclusions disseminated, as I said, within Chapter 7 (pp. 96-202), totalize the previous information, relative to the Church of "St. Gheorghe" and the necropolis around it. We note the fact that the identification of the late medieval dwelling and the modern hearth right within the premises of the place of worship suggests the extension of the settlement of the obedient to the vicinity of the necropolis; so, can the hiding of the the silver monetary hoard here. In relation to the main objective of the editorial approach, the cemetery of the obedient, it was destroyed by the foundation of the current church.

In relation to the main objective of the editorial approach, the cemetery of the obedient, it was destroyed by the foundation of the current church. Obviously,

many of the skeletons (in what proportion?) were reburied without any special "care". Very suggestive is the fact that out of the 95 graves (more correctly, and especially in the present case "funeral complexes") investigated, in only 31 of them the deceased were in anatomical position. And the total number of individuals identified within the 95 complexes is 227... On another note, the observation that the 17th century coins are missing from the graph of the coins deposited in the cemetery, and this would be due to the large number of graves destroyed by the foundation of the present church, although very likely correct, could have other historical interpretations, many deciphered (however without a clear connection between them) in the conclusions related by the hoard of silver coins discovered in the vicinity, somehow on the border between the settlement and the necropolis

In the working conditions imposed by the realities expressed above, Chapter 8. *Numismatic determinations and anthropological expertise* (pp. 102-281) acquire special, I would say capital, significance in the economy of historical reconstruction. The medieval hoard of silver coins that I mentioned above (subchapter signed by G-D. Hânceanu and A. Baltag) are analyzed here, then the numismatic pieces associated with the funerary inventory (subchapter signed by A. Baltag), respectively the skeletal series (subchapter signed by Angela Simalcsik and Robert Daniel Simalcsik).

Regarding the hoard of 15 coins, deposited in a fragment of a ceramic container, it is very likely, as suggested, that we are dealing with a "pocket hoard" - the savings of an individual who chooses to hide them out of harm's way, somewhere in the first part of the 17th century. The "funerary" coins (20 pieces and a token) are chronologically staggered, *grooso modo*, over four centuries (15th-19th) and illustrate a great numismatic variety (Kingdom of Hungary, Holy Roman Empire, Ottoman Empire, Austrian Empire, Russian Empire and the Kingdom of Romania), otherwise common to the Romanian space, lacking its own monetary system for (too) a long time and, therefore, characterized by a veritable "monetary chaos". Otherwise, the introduction of the Obedient cemetery among the "necropolises with very few monetary finds", although strictly correct in relation to the identified material (9.25% are burials with coins) must be qualified by emphasizing the conditions in which the "tombs" were discovered, as I reiterated, many of the skeletons being reburied without any special "care" related to their "anatomy" and very likely without any special concern for the eventual inventory. All this hazard, to which is added the "perishability" of numismatic pieces, i.e. their tendency to "travel" in certain circumstances, urges the lecturer to caution in the case of the proportions presented relative to the gender assignment of the graves with coins or their arrangement under anatomical ratio, etc. In the same vein, the following is also concluded: "the placement of coins in graves can also be attributed to their omission in the clothes of the deceased, contrary to a voluntary selection

of monetary goods", following a hypothesis of R. Kelleher issued for the discoveries in Britain medieval, but which seems to me unfortunate in the present context, considering, for example, the attention given by Christians to this last rite of passage. The osteo-biography of the sample of the population buried in the "cemetery of the obedient" is extremely interesting. The series researched through the 95 burial complexes, but consisting of 227 individuals (68 male adults, 71 female adults and 88 sub-adults) offered suggestions regarding the demographic and paleopathological structure, from the occupational profile, to the environment and lifestyle, to eating habits, degree of hygiene, etc.

These were, to a large extent, the constituent elements of the editorial approach - which can represent just as many arguments for the full reading of the volume -, which I interpret as an editorial success from all points of view: as well as informational content (these are added in the happiest face of the "synchronous" objectives: the necropolis of Brad, Bacău county; the necropolis of Roman-Archbishop poin and the necropolis of Pietra Neamț, to mention only those in the vicinity), the quality of the illustration, the language of academic origin, etc. Therefore, I congratulate all those involved in this research project for the labor and selflessness with which they have overcome all the obstacles that have arisen on the way from conducting preventive archaeological excavations to disseminating the results, through the volume presented here.

RECENZIE LA NADEJDA IVANOV, *MIRCEA ELIADE, OGLINZILE ARHETIPALE ALE EROSULUI*

Victor Axentii

conf. univ. dr., Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul
(email: axen55@mail.ru)

Studiul științific al Nadejdei Ivanov, intitulat „Mircea Eliade. Oglinzile arhetipale ale erosului”, originar sub forma unei teze de doctorat, aduce o contribuție semnificativă la interpretările operei lui Mircea Eliade în instituțiile academice și nu numai.

Așa cum se întâmplă și în alte analize literare, principalul obiectiv al acestei lucrări constă în evidențierea temelor majore din istoria și filosofia religiilor, prezente în creația literară a lui Mircea Eliade. În memorii și interviuri, Eliade vorbește despre alternanța între cercetarea științifică și cea literară, subliniind autonomia specifică a fiecărui regim al imaginarului.

Or, numeroși exegeți ai operei sale au încercat să scoată în evidență miturile și scenariile inițiatice care subliniază prezența istoricului religiilor în creația literară, precum și faptul că scriitorul se regăsește și în opera sa științifică.

Această interconectare dintre literatură și hermeneutica miturilor, benefică pentru ambele domenii, reflectă unitatea dintre cercetare și creația literară, remarcată în numeroase studii și teze de doctorat consacrate operei lui Eliade.

Autoarea explorează două teme- cheie din studiile științifice ale lui Eliade: *Mitul reintegrării* și *Mitul androgenului*, urmărind structurile literarizate ale „misterului totalității” în romanele și nuvelele scriitorului român, analizând un eros care interacționează cu conceptul jungian al arhetipului animus-anima.

În conformitate cu scopul științific, N. Ivanov evidențiază sensurile literare ezoterice și subliniază modalitățile specifice de corelare a personajelor cu timpul și spațiul în care acționează, transcendându-le în regăsirea plinătății originare. Astfel, se sintetizează direcțiile principale ale criticii literare, evidențiind corelația animus-anima în creația autorului român, iar exegeza literară interpretează erosul din proză ca un sentiment arhetipal care rezolvă dualitatea inițială, oferind posibilitatea reintegrării complete a masculinului și a femininului.

Autoarea continuă prin analiza conceptului de „unitate primordială” din lucrările fundamentale ale istoricului religiilor, demonstrând că mitul unității primordiale conferă istoriei un caracter ciclic și inițiativ. Astfel, observăm că personajele lui Eliade, în conformitate cu erosul primordial, tind să se inițieze și să se reintegreze în Marele Tot, eliberându-se de condiția profană.

Prin urmărirea „istoricului problemei animus-anima”, Nadejda Ivanov cercetează istoria androginului, începând cu filosofia lui Platon și subliniind ideea de „unitate originară”. E de notat că autoarea face cunoscut faptul că reconfigurarea eului, așa cum este ilustrată în personajele lui Eliade, se desfășoară din structurile profunde ale psihicului și se extinde până la reintegrarea în Marele Tot, cunoscut și sub numele de Brahman, Dumnezeu, Sinele Total sau Marele Tot.

E de menționat că N. Ivanov, referindu-se la aserțiunile criticii literare privind manifestările arhetipale și semnificațiile erosului la Mircea Eliade, remarcă că el funcționează pe fondul unui scenariu de inițiere. În acest context, felul receptării prozei lui Mircea Eliade ne convinge că, în ciuda numărului mare de cercetări asupra operei acestui erudit romancier, romanele sale rămân deschise pentru noi exegeze și noi reinterpretări, mai ales studiul sensurilor existențiale ale operelor sale și ale celor ce țin de structurile sufletești ale personajelor.

Sunt de consemnat ideile N. Ivanov privind complementaritatea între cer (simbolizând masculinul) și pământ (principiul feminin) oferă paradisul, eternitatea, beatitudinea. De aceea Mircea Eliade creează personaje puse într-o neîncetată căutare a iubirii adevărate, ce le-ar scoate din sine, proiectându-le în persoana iubită. Sau, cum explică savantul, personajele masculine se vor identifica cu femeia iubită, astfel anihilându-i individualitatea. Protagonistii se vor putea iniția într-un ritual secret, mistic, eliberându-se ulterior de condiția profană odată cu înțelegerea că realitatea empirică nu este altceva decât o mare iluzie ce împiedică spiritul individual și spiritul universal să se reintegreze într-un Tot primordial.

Astfel, cercetătorului imaginarului îi revine sarcina să deslușească împreună cu protagoniștii romanelor universul lor nocturn, abisal, să găsească legătura dintre o imagine simbolică recurentă, obsesivă și natura conflictului său interior. Să proiecteze „o punte” de înțelegere a figurilor mitologice, arhetipale și a trăirilor originare, această funcție numită de către Jung arhetipul-simbol cu rol mediator. Deci, funcția simbolică este, așadar, în om locul de „trecere”, de reunire a contrariilor: simbolul în esența sa și aproape în etimologia sa.

Prin focalizarea pe conceptul jungian al „erosului”, care în psihologia lui Carl Jung reprezintă principiul vieții și al conexiunii umane, interpretarea lui Eliade devine mai bogată și mai complexă.

În acest context, Nadejda Ivanov explorează dimensiunile erotice ale scenariilor inițiatice, arătând cum acestea pot reflecta și amplifica aspectele fundamentale ale umanității.

În plus, caracterizarea lui Mircea Eliade ca un „savant al istoriei religiilor”, și a concepției sale despre „ființa umană integrală”, subliniază importanța operei sale în contextul științific și umanist.

În concluzie. Textul *Mircea Eliade. Oglinzile arhetipale ale erosului* este văzut ca o completare fundamentală a cercetării științifice a N. Ivanov, sugerând că

această operă literară nu doar ilustrează, ci și completează și adâncește înțelegerea sa asupra umanității și a dimensiunii sacre.

Interpretarea jungiană a prozelor lui Mircea Eliade, realizată de către autoare, nu doar dezvăluie straturile mai adânci ale operei sale literare, ci și evidențiază rolul esențial pe care aceasta îl joacă în înțelegerea complexă a condiției umane și a dimensiunii sacre a existenței.

CULTURA ȘI CIVILIZAȚIA EPOCII ROMANE LA GURILE DUNĂRII. NOTE DE LECTURĂ (XIV)

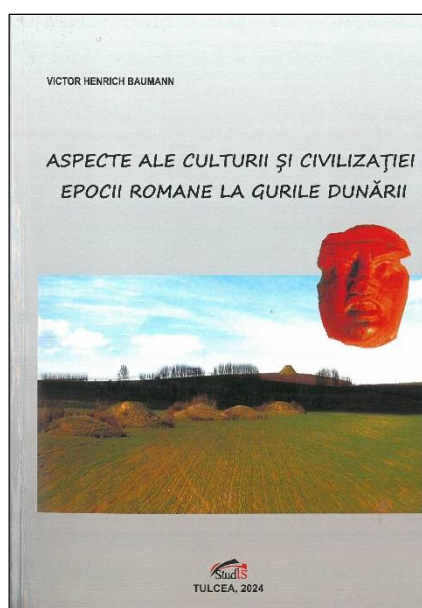
Costin Croitoru,
conf. univ. dr., Muzeul Brăilei „Carol I”
(email: costin_croitoru1@yahoo.com)

Anul acesta literatura de specialitate s-a îmbogățit prin apariția unei noi cărți intitulată *Aspecte ale culturii și civilizației epocii romane la Gurile Dunării*, datorate cunoscutului arheolog Victor Henrich Baumann, ale cărui contribuții sunt de notorietate, astfel încât nu reclamă o prezentare mai detaliată. Cred că volumul a apărut sub „egida” Institutului de Cercetări Eco-Muzeale (nu am găsit vreo mențiune clară în acest sens), în orice caz, printr-un proiect co-finanțat de Primăria municipiului Tulcea.

Volumul de mare întindere (506 pagini format A4) a apărut în condiții bune la editura StudIS și reprezintă o culegere de 15 studii și articole mai vechi ale autorului, grupate în două secțiuni, precedate de un mic paragraf introductiv: *Prezențe ale culturii și civilizației epocii romane la Gurile Dunării* (pp. 5-270, articolele I-X), respectiv *Studii referitoare la ceramica romană din zona Gurilor Dunării* (pp. 271-506, articolele XI-XV).

I. Primul studiu *Prezențe italice la Gurile Dunării în secolele II a.Chr. – III p. Chr.*, publicat anterior în revista Peuce, IX, 2011, pp. 203-216, (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului. Amalgamarea ilustrațiilor (spre exemplu la p. 10 sunt fig. 1, 6-7 iar la p. 11 sunt fig. 2-5) a dus la numerotarea eronată a acestora, întrucât două opaițe distincte au fost creditate cu ilustrația de la fig. 7 (odată la p. 10, a doua oară la p. 12).

II. Articolul *Noi săpături de salvare în așezarea rurală de la Telița-Amza, jud. Tulcea. Epoca romană*, publicat anterior în revista Peuce, I, 2003, pp. 155-232 (și cu

versiunea în limba engleză publicată în *Studia Antiqua et Archaeologica*, VII, 2001, pp. 141-152), prezintă în varianta ultimă modificări substanțiale: se renunță acum la „capitolul” dedicat habitatului hallstattian (desigur pentru a rămâne în cronologia propusă de carte), iar „capitolul” *Locuirea romană timpurie* devine *Locuirea autohtonă în epoca romană timpurie*, având desigur același conținut. Catalogul selectiv al descoperirilor arheologice și-a păstrat consistența, unele restrângeri aparând în registrul figurativ, prin renunțarea la o serie de fotografii ale complexelor, din timpul cercetărilor.

III. Articolul *Edificiile publice din așezarea rurală romană de la Telița-Amza, jud. Tulcea*, publicat anterior în revista *Peuce*, V, 2007, pp. 187-204 (și cu variantă în limba franceză publicată în vol. *Studia antiqua et medievalia. Miscellanea in honorem annos LXXV paragentis Professoris Dan Gh. Teodor oblata*, editat de Dan Aparaschivei, București, 2009, pp. 79-98), prezintă nesemnificative modificări îndeosebi în ceea ce privește remodelarea unor pasaje, dar acest fapt a provocat neajunsuri în numerotarea „capitolelor” [de pildă – dincolo de începutul numerotării secvențelor cu 0.0 (sic!) – avem în zona introductivă, la p. 86 un paragraf numerotat cu 1.0, următorul, de la p. 87, fiind tot 01].

IV. Articolul *Cuptoare romane cu destinație specială în teritoriul noviodunens*, publicat anterior în revista *Peuce*, XV, 2017, pp. 149-174 (și în vol. *Studia in honorem Florea Costea la a 80-a aniversare*, volum îngrijit de A. Tek, P. Pavel, O. Savu, Brașov, 2017, pp. 134-150), (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului. Se insistă asupra acestei nefericite „compartimentări” numerice care începe cu 0.0. (p. 104) – un veritabil *locus communis* al operei autorului –, continuă cu 0.1. (p. 105), după care urmează iar 0.1. (p. 106). Neinspirată este și numerotarea figurilor, din înșiruirea cărora lipsește figura 3, iar figurilor 9.a și 9.b le succede figura 9.3.

V. Articolul *O piesă deosebită din toreutica romană: grifonul de la Telița, jud. Tulcea*, publicat anterior în revista *Pontica*, XXIV, 1991, pp. 347-367, (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului ori ilustrației.

VI. Articolul *Despre un relief dyonisiac descoperit la Tulcea*, publicat anterior în revista *Peuce*, 13, 2015, pp. 91-106, (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului, doar cu reorganizarea ilustrației; figurile 1, 2, 4, 3 – aceasta este succesiunea propusă de autor (!?), sunt dispuse în text, iar planșele I, II, III, IV, IV (sic!), V sunt distribuite la finele excursului.

VII. Articolul *Vechi mărturii creștine la Gurile Dunării*, a fost publicat inițial în volumul *Omagiu lui Gavrilă Simion la a 80-a aniversare*, îngrijit de S. C. Ailincăi, C. Micu, Fl. Mihail, Tulcea, 2008, pp. 219-227 (variante în limba franceză) și ulterior în volumul *The Christian Mission on the Romanian Territory during the first centuries of the Church. The Acts of the International Symposium "1600 years since the falling asleep in the Lord of Saint Theotim I of Tomis"*, în *Pontica Cristiana Collection*, 1,

2000, pp. 64-82 (versiunea în limba engleză).

VIII. Articolul *Aspecte din viața spirituală a populației rurale din zona Gurilor Dunării în pragul evului creștin*, publicat anterior în varianta restrânsă sub titlul *Mărturii ale spiritualității populației autohtone din zona limes-ului nord scythic în secolul al IV-lea e.n.*, în Revista Monumentelor Istorice, LIX, nr. 2, 1990, pp. 3-11 și ulterior în revista *Peuce*, 11, 2013, pp. 67-100, (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului sau ilustrației.

IX. Articolul *Prelucrearea fierului în officina romană târzie de la Valea Morilor, Telița, punct Hogeș*, publicat anterior în *Peuce*, XII, 2014, pp. 169-232, (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului, catalogului descoperirilor sau ilustrației.

X. Articolul *Despre începuturile vieții romane la Noviodunum*, publicat anterior în *Peuce*, VI, 2008, pp. 189-206, (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului ori ilustrației, cea din urmă fiind doar amalgamată față de demersul inițial; în plus, după figura 1 se renunță la orice numerotare a ilustrației.

XI. Articolul *Ceramica terra sigillata de la Noviodunu*, publicat anterior în *Peuce*, VI, 2008, pp. 207-250, (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului sau catalogului descoperirilor. Ilustrația a suferit unele modificări; pur și simplu s-a renunțat la reprezentarea grafică a unor fragmente ceramice.

XII. Articolul *Lucernele de la Noviodunum*, publicat anterior în *Peuce*, VII, 2009, pp. 217-310, (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului sau catalogului descoperirilor. Ilustrația a fost re poziționată, renunțându-se la unele reprezentări.

XIII. Articolul *Introducere în studiul ceramicii fine de la Noviodunum*, publicat anterior în *Peuce*, VIII, 2010, pp. 109-146, (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului sau catalogului descoperirilor. Ilustrația a fost re poziționată la finele fiecărei categorii ceramice abordate, fiind utilizate imagini color.

XIV. Articolul *Producerea ceramicii locale la Gurile Dunării în secolele I-IV p. Chr.*, publicat anterior în *Peuce*, VII, 2009, pp. 193-216, (re)apare acum fără modificări semnificative asupra textului. Anterior ilustrației, care se păstrează în consistența și cu numerotarea inițială, au apărut două figuri cu imagini color ale unor vase din „nordul Dobrogei romane”, respectiv fragmente de „Ceramică autohtonă descoperită la Noviodunum”, care rămân excentrice „numerologiei” demersului „imagistic”.

XV. Articolul *Officina romană târzie de pe Valea Morilor, Telița, județul Tulcea, punctul „Hogeș”*, a fost publicat într-o variantă restrânsă în limba engleză în volumul *Atlas of Roman pottery Workshops from the Provinces Dacia and Lower Moesia / Scythia Minor (1st – 7th Centuries AD)*, editors: V. Rusu-Bolindeț, C.-A. Roman, M. Gui, I.-A. Iliescu, F.-O. Botiș, S. Mustață, D. Petruț, Cluj-Napoca, 2018, pp. 225-238.

Sintetizând cele reiterate mai sus putem spune că ne aflăm în fața unei culegeri de 15 studii, toate editate, majoritatea (cu trei excepții) publicate în *Peuce*,

periodicul științific al Institutului de Cercetări Eco-Muzeale din Tulcea, iar unele de două ori sau în variante în limba engleză ori franceză în volume colective.

Remarcăm preferința pentru numerotarea „cursivă” a notelor pentru întreg volumul (1-572) și nu așa cum ar fi fost firesc, începând cu 1 pentru fiecare „capitol” dintre cele XV ale cuprinsului; de altfel, dacă tot s-a preferat acest sistem, uniformizarea aparatului critic se impunea, pentru asigurarea aspectului unitar. În ceea ce privește ilustrația, rămâne pentru noi un mister de ce s-a „umblat” la numerotarea planșelor / figurilor, câtă vreme s-au folosit în mare măsură tot elementele din registrul figurativ inițial, fără absolut nici o modificare calitativă. Această renumerotare s-a dovedit adesea păguboasă, în detrimentul succesiuni firești, consecutive.

În ciuda acestor mărunte imperfecțiuni, meritele volumului nu pot fi ignorate, și se referă, în special, la faptul că reunește o sumă de materiale istoriografice reprezentative pentru cercetarea epocii și zonei, altfel răspândite prin revistele de specialitate. Din nefericire, acolo unde cercetătorul interesat de anumite informații sau ilustrații se va prinde în inconsecvențele numerotărilor, apelul la variantele inițiale ale articolelor se va dovedi singura întreprindere în măsură să reconstituie demersul istoriografic.

Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
ediție semestrială, seria științe umanistice, nr. 2 (20), 2024

~ *Anexe / Annexes* ~

The scientific bulletin of the State University “Bogdan Petriceicu Hasdeu” from Cahul
half-yearly edition, humanities series, no. 2 (20), 2024

NORME DE PUBLICARE PENTRU NUMĂRUL VIITOR

Aspect general: materialele vor fi elaborate în programul WORD (*.doc, *.docx), în limba română sau engleză. Textul va fi tehnoredactat cu fontul CALIBRI (Body), mărimea 11, cu note de subsol (infrapaginale) în font CALIBRI (Body) de mărimea 10, spațiul dintre rânduri: „single”. Autorii vor indica între paranteze rotunde, sub titlul articolului, numele complet, instituția de la care provin și adresa de mail personală. Textul propriu-zis va fi însoțit de **rezumat** (în general acesta ar trebui să reprezinte cam 10% din întinderea articolului), **cuvinte cheie**, **lista ilustrațiilor** și eventual lista abrevierilor utilizate, redactate **atât în limba română cât și într-o limbă de circulație internațională** (de preferat engleză); întinderea maximă a articolului sau studiului propus spre publicare este de 10-15 pagini, excepții putând fi admise în consens cu recomandările colectivului de redacție.

Aparatul critic: Pentru note se va folosi sistemul de citare clasic, infrapaginal: autor (autori), titlul complet al lucrării (articol, studiu sau carte) cu caractere cursive (*italice*), locul și anul apariției, urmate de indicarea paginilor, după exemplele:

1. Costin Croitoru, *Fortificații liniare romane în stânga Dunării de Jos. Terminologia relativă*, volumul II, editura Istros, Brăila, 2007, pp. 201-202.

2. Costin Croitoru, *Călătorie de cercetare arheologică în județul Covurlui*, în volumul *Orbis Praehistoriae. Mircea Petrescu-Dîmbovița – in memoriam*, (editori: V. Spinei, N. Ursulescu,), editura Universității din Iași, Iași, 2015, pp. 645-655.

3. Costin Croitoru, *Fibule din bronz descoperite la Barboși, provenite din colecția „Al. Nestor Măcellariu”*, în *Acta Musei Tutovens*, XIV, 2018, pp. 118-124.

Nu ezitați să folosiți termenii „*Idem*”, „*Eadem*”, „*ibidem*” sau „*op. cit.*” acolo unde situația o impune.

Ilustrația: se va transmite în format .jpg cu rezoluție de minim 300 dpi, atât în text cât și separat, numele planșelor / figurilor corespunzând celor din lista ilustrației;

Persoanele de contact, responsabile cu editarea volumului, cărora vă rugăm să le confirmați intenția de a susține demersul nostru și respectiv să le trimiteți contribuțiile dumneavoastră, sunt:

Costin Croitoru, redactor șef al seriei, email: costin_croitoru1@yahoo.com

Ion Ghelețchi, responsabil al secțiunii Istorie, email: ghelețchi.ion@gmail.com

Liliana Grosu, responsabil al secțiunii Filologie, email: lilisebyigor@gmail.com

Polina Lungu, responsabil al secțiunii Pedagogie, email: lungu.polina@usch.md

PUBLICATION RULES FOR THE NEXT ISSUE

Appearance: the materials for publication will be elaborated in the WORD program (*.doc, *.docx), in Romanian or English. The text will be typewritten with CALIBRI font (Body), size 11, with footnotes (at the bottom of the page) in CALIBRI font (Body) size 10, the space between the lines: “single”. The authors will indicate their full name, affiliation, and the personal e-mail address in round brackets, below the title of the article. The text itself will be accompanied by the **abstract** (generally it should represent about 10% of the length of the article), **keywords**, the **list of illustrations** and possibly the **list of abbreviations** used, written **both in Romanian and in a language of international circulation** (preferably English); the maximum length of the article or study proposed for publication is 10-15 pages, exceptions can be admitted in accordance with the recommendations of the editorial team.

Critical apparatus: For notes, the classic citation system will be used, in text citation: author(s), full title of the work (article, study or book) in *italics*, place and year of publication, followed by indication of the pages, according to the examples:

1. Costin Croitoru, *Fortificații liniare romane în stânga Dunării de Jos. Terminologia relativă*, Volume II, Istros Publishing House, Brăila, 2007, pp. 201-202.

2. Costin Croitoru, *Călătorie de cercetare arheologică în județul Covurlui*, în volumul *Orbis Praehistoriae. Mircea Petrescu-Dîmbovița – in memoriam*, (editors: V. Spinei, N. Ursulescu, V. Cotiugă), University of Iași Publishing House, Iași, 2015, pp. 645-655.

3. Costin Croitoru, *Fibule din bronz descoperite la Barboși, provenite din colecția „Al. Nestor Măcellariu”*, in *Acta Musei Tutovensis*, XIV, 2018, pp. 118-124.

Feel free to use the terms "Idem", "Eadem", "*ibidem*" or "*op. cit.*" where necessary.

Illustration: it will be transmitted in .jpg format with a resolution of at least 300 dpi, both in text and separately, the names of the plates / figures corresponding to those in the illustration list;

The contacts responsible for editing the volume, to whom we ask you to confirm your intention to support our approach and to send your contributions are:

Costin Croitoru, editor-in-chief of the series, email: costin_croitoru1@yahoo.com

Ion Ghelețchi, head of section History, email: gheletchii.ion@gmail.com

Liliana Grosu, head of section Philology, email: lilisebyigor@gmail.com

Lungu Polina, responsible for the section Pedagogy, email: lungu.polina@usch.md

**Buletinul Științific al Universității de Stat
„Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul**
(ediție semestrială)

Seria „Științe Umanistice”

Piața Independenței 1,
Cahul, MD – 3909
Republica Moldova

tel.: 0299 22481

e-mail: journal.hs@usch.md

Bun de tipar: 24.01.2024
Format: 18,2 cm x 25,7 cm
Coli de tipar: 10,8
Tirajul: 100 ex.

Tipografia „CentroGrafic” SRL, Cahul
Tel.: 0299 25949